

Andre Darraidou: "Iparraldean, Departamentuaren urrats batera gaude"

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

ARGIA

Emakumea Lozorrotik Irteteko

FEMINISMO BERRIA

Chiapas: Arma hotsik gabeko gerraren jarraipena

EUSKAL KULTURAREN urtekarria

Liburu dendetan
salgai

ARGIA

Diseinua: antza S.A.L.

■ Nafarroan baginen eta bagara 20

■ Berriz ere pagausoak baletatik ihesi 28

ALBERTO ELOSEGI

■ Edurne Ormazabal: "Euskaraz egindako pop musika falta da" 30

ALBERTO ELOSEGI

■ Urtz: "Euskal Herrian gero eta indar gehiago du kanpoko musikak" 40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis	4
Asisko Urmeneta	5
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Andre Darraidou.	9
Mikel Asurmendi	9

NAZIOARTEA

Chiapas: Arma hotsik gabeko gerraren jarraipena. Daniel Udalaiz	12
---	----

EKONOMIA

Bilbotik Barakaldorantz, polemika artean. Daniel Udalaiz	17
--	----

EUSKARA

Nafarroan baginen eta bagara. Kike Amonarriz / Katixa Garate	20
--	----

GIZARTEA

Feminismoa: Iraganeko erroak hartu eta etorkizun berriaren bila. Nagore Irazustabarrena	22
Berriz ere pagausoak baletatik ihesi. Maider Zapirain	28
Elkarrizketa: Edurne Ormazabal. Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	30

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	36
Elkarrizketa: Urtz. Xabier Sagardia	40
Orain dela 30 urte. Pilar Iparragirre	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: Jose Luis Elorza	8
Kultura: Yolanda Mazkarian	38
Azkena: Andoni Egaña	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

ZER NAHI DU **PP**_K EUSKADIN?

OPOSIZIOTIK
(EAE)

PLURALITASUNA

OTOI

BOTEREAN
(Nafarroa)

SINGULAR-
TASUNA
AR!

ACERKOKO

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta
Zuzendaria: Pello Zubiria.
Zuzendari orde: Xabier Letona.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetza: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.

64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	104 euro
Ipar Euskal Herria	126 euro
Espainia	104 euro
Beste atzerriak	133 euro
Airez	208 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Musulmanak euskaraz?

Zentzuzkoa iduri zait Erlantz Urtasunek Tuterako aldeko musulmanen hizkuntzez dioena, eta ikuspegi horren alde orokorri dakizkidan gauza batzuk aipatuko ditut laburki.

Gaurko musulmanak ez dira baitezpada eta derrigorrez arabefonoak: minorian daude azken hauek mundu horretan. Aljerian ikusi eta entzun nuen, zuzenean, arabieraz otoitz egiten zutela Kabiliako eta Saharako berbereek, baina gero beren hizkuntzan elestatzen zirela. Halaber

guk, euskaldun katolikoek, meza latinez kantatzen genuen duela berrogei urte baina gero prefosta bertze hizkuntza batean mintzo ginen.

Pentsatzeko da ere jatorriz tokikoak zirela penintsulako musulman gehienak, eta kristauak bezala, tokiko hizkuntzetan elerraten zutela. Dena dela, bide berri bat badago hor, Erlantz Urtasunek idekia.

J.L.Davant
Aizagerria
Ürüsta-Larrabile

Pancho, Frantziako "Le Monde" egunkarian

Gizona: Lehenengoarekin huts egin duzu... Beste hiruekin saiatu nahi al duzu?

Hiruko Txikian

ASKOREN GAITZA

Izurritea. Unescok adierazi berri digu desagertzeko arriskuan gaude la euskaldunak, beste mundutar herri askoren antzera. Ez da berria. "Hemen herri bat izan zan...." gure poetarena Unescoren baino lehenagokoa izaki. Beraz, ez dut uste Unescorenak, gu, euskaldunak harritu egin gaituenik. Baina katalanez buruz dionak, irauteko bidean daudela alegia, bai harriturik naukela. Izan ere, nahiz eta urrundik ezagutu haiena, ez zait zuzena iruditzen. Interneten eginga dudana axaleko kontsultan, mila bat inguru zinema saletatik katalanez jaso ditzakegun filmak ez dira lau. Eta baten kasuan,

azpititulatua soilki ematen dute. Ez dirudi bada baikorrak izateko motiborik daukatenik. Eta lagunei galdetuta, prentsa kioskotan katalanez leudekeen irakurgaiak ez lukete zinema saletako filmetakoa hobetuko. Beraz, urtarrila bezain hotza otsaila. Frantzia eta Espainiako biztanleria, gurekiko hain eramankorra bera ikusi nahiko nuke nik gure ataka honetan, komunikazio eskaintza miserable honetan murgildua. Berdintasuna, ederra baino beharrezkoa dela. Goitik eta behetik. Eta horren eskasiaz asko dakigu euskaldunok. Baita katalanek ere.

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

EMAKUME LANGILEA

Euskal mugimendu feminista batzuetako kartelek ondorengo mezua dute: "Noiz arte M-8a", martxoaren 8aren inguruan arreta deitzeko, emakume langilearen nazioarteko eguna da-eta. Arrazoia daukate. Egun hau ospatzen bada, ema ume langilea, mundu guztian, meurri ezberdinean, zapalduta, esplotatuta, baztertuta, kanporatuta, diskriminatuta, erasotuta, erbesteratuta jarraitzen duelako da. Bere eskubide guztiak gauzatzeko aukera duenean eta eskari guztiak errespetatzen zaizkionean, bai familiarrak, gizartekoak, ekonomikoak, politikoak, orduan ez da halako egun baten beharra izango. Bere eskubide guztien onarpenaren, gauzapenaren eta errespetua gortu zuen borroka bat gogoratzeko jai egun bat egin genezake orduan. Zoritxarrez, oso urrun gaude orain. Belaunaldiak pasako dira hori erdietsi aurretik. Hori azkartzeko, emakume eta gizonek, gobernuek, politikoek, epailek, komunikabideek, familiek, hau da, gizarte guztiak, parte hartu behar du, berdintasunaren aldeko eta esplotazioaren, zapalkuntzaren, bazterketaren eta emakume langileak jasaten dituen erasoen kontrako eguneroko borroka honetan.

DANIEL UDALAITZ

ARTEGATASUNAK GORA PSE-REN KONGRESUAREN AURREAN

EAE-KO sozialistek hilaren 23an eta 24an egingo duten ezohiko kongresuaren hurbiltasunak artegatasuna handitu du sektore askotan eta, bereziki, PSOE eta PPren baitan. Bi alderdiek 2000ko abenduan sinatutako Terrorismoaren aurkako Ituna arriskuan dago, biek itunaz egiten duten interpretazio desberdina dela eta. PSEko kideen aurkako ETaren azken atentatuez PPk -Mayor Orejare ahotik- egindako balorazioek ere ez dute giroa lasaitzen lagundu. Ur uherrak bere onera ekartzeko aurki bilera egingo dute Jose Maria Aznar eta Jose Luis Rodriguez Zapaterok. Bilera abenduan eskatu ei zuen Zapaterok baina Moncloa orain onartu ei du, PSEren kongresuaren atarian.

HAUTAGAI ARGIRIK ORAINDIK EZ

EUSKAL Sozialismo Berriko Gemma Zabaleta da orain artean PSEren kongresuan idazkari nagusi izateko dagoen hautagai bakarra. Hautagai nagusiak izan daitezkeen izenak argi samar badira ere, hautagaiek ahalik eta gehien atzeratu nahi dituzte beren izenak. Edozein modutan, orain arte aipatutakoagatik, Patxi Lopez eta Jesus Egigurenek bikotea osa dezakete hautagaitza lotea eskainiz, Javier Rojo ere hor ari da kontsentsuak bilatu nahian eta Carlos Totorika izan daiteke Nicolas Redondo Terrosen aldekoek auzak dezaket azken orduko hautagaia.

AB-REN ARRAKASTA

SINBOLIKOKI bederen garrantzitsua da Abertzaleen Batasunak Aberri Egunerako egin duen deialdiak jaso duen erantzun maila. Besteak beste, Batasuna, Aralar, ELA eta LABek bere sostengua adierazi baitiote, hau da, Lizarr-Garaziko indarren zati oso garrantzitsu batek eta horrek dinamika berrietarako eremuak zabaldu ditzake aurrera begira. Aktoreei errega-

ratuta, bi ardatz bederen izango dira deialdiaren gainean: bata, indar abertzaleen elkarlana ezinbestekoa dela gatazka gainditu eta burujabetzarantzko urratsak emateko; eta bestea, bide horretan nekez egingo dela aurrera ETak egungo estrategian jarraitzen duen bitartean.

22 URTE ESPETXEAN

EUSKAL preso batek lehenbiziz 20 urte kartzelan egin zituenean -Kiko Martinez Apeztegiak- euskal presoek egoeraren larria piztu zen gizarteko zenbait gunetan, egoera larri horregatik ez balitz, asko kalean leudekeelako zigorraren hiru laurdenak bete ondoren. Ehundik gora dira gaur egun egoera horretan direnak eta batek, Eugenio Irastorzak, 22 urte bete ditu jada espetxean. Beste 14 presoek hogeitau

B A H E A

- Carlos Garaikoetxea, EAKo buruzagia: "Niretzat hori da PSOErekiko dezepzio handiena. Eskumenen garapenarena larria da, baina zintzilik dugun gai sendoena, sentiberatasun handikoena, Nafarroako gaia da. Euskal arazoa deitu den horri behin-betiko irtenbide bat emango zaion egun horretan, PSOEek oso zeregin garrantzitsua izango du".
- Jose Luis Zubizarreta Ardanza lehendakariaren aholkulari ohiak 'El Correo'n: "Gurean gisako ezohiko egoeratan demokraziak erakutsi behar izaten duen 'ethos' horren

ETA BILBOKO BIHOTZEAN

Portugaleten Ester Cabezudo PSEko zinegotzia eta Iñaki Torres bere bizkarzainaren aurka egindako atentatuak, ETAK PSEren aurka jotzeko egiten duen ahalegin berezia agerian uzten du. Eta, normala denez, larritasuna barreiatu da sozialisten artean, bai giza ikuspegitik halako presioari eustea oso gaitza delako eta baita udal hauteskudeetarako urtebete falta delako. Alderdi gehienek, bien bitartean, zinegotzien gaiarekiko posizioak hurbiltzen jarraitzen dute, nahiz eta oraindik ez den argi ikusten ETak sortzen duen egoera larri, korapilotsu eta injustoari nola erantzungo zaion.

daramate espetxean eta oraintsu atera berri da Itziar Galardi, 20 urte preso egon ondoren, emakumezkoen artean espetxealdi luzeena.

LEGEZ KANPOKOEN JARDUERA

EZ da zalantzarik legez kanpoko egoera batek gogor astintzen duela alderdi, erakunde edota elkarte baten ohiko bizitza. Segi eta Askatasuna dira errealitate hori orain pairatzen ari direnak, eta ezker abertzaleko gazte erakundeak egoera hori salatu du European zehar eta Euskal Herrian egindako 28 eguneko gose grebaren bidez. Errealitatean egon dagoena, ordea, nekez ezabatuko da legeak hala nahi badu ere, eta handik edo hemendik, itxura batekin edo bestearekin, bere agertzeko modua egingo du. Batasunari dagokionez, Jose Maria Aznarrek

iragarri du jada hilaren bukaerarako prest izan nahi duela Alderdien Lege proiektu berria, berak esan bezala, epaileek Batasuna legez kanpo uzteko tresna izan dezaten.

■ Segiko kideak Gerry Adamsekin.

beharra dute herritarrek. Horregatik eskatzen da batasuna: terrorismotik aske sentitzeko ez bada ere, bai harengandik babestua izateko. Horrenbeste ere ez da”.

- Arnaldo Otegi, Batasunako eleduna: “Ibarretzek gaur egun dituen ikuspuntuak ez zuten su-etena ekarriko 1998an. Oztopen lidergoa da, ez konponbidearena”.
- Juan Mari Atutxa, Eusko Legebiltzarreko lehendakaria Lizarra-Garaziko Itunari buruz ‘El Correo’n: “Ez dakit ofizialki onartu den ahalegin horretan porrot egin genuela, nik hala uste dut. Horrek ez du esan nahi ahalegina gaitzetsi behar denik”.

■ Manuel Fraga.

IZPIAK

Manuel Fraga isilik egon ezinean ari da azkenotan eta oraintsu ‘El Pais’-en egindako elkarrizketa batean Espainiako Konstituzioaren erreformaren aldekoa dela adierazi du berriz, PPren jarrera ofizialaren aurka eginenez. Horrez gain, eta honek sortu du ezusteko handiena, BNGrekin koalizio gobernua proposatu du.

Mikel Soto Alacanteko espetxean atxilotu zuten gaztea bi aldiz pasatu behar izan zuen epailearen aurrean deklaratzera, bere egoera larria ikusita lehenengoan epaileak Soto del Realeko espetxeko erizaindegira eramateko agindua eman baitzuen. Iruñean atxilotutako Alberto Viedman eta Jorge Txokarrok ere sendagilearen arreta behar izan dute.

Pedro Pegenaute Nafarroako Gobernuako Hizkuntz Politikarako zuzendaria egoera bitxi eta ezerosoan dago ‘Diario de Navarra’-ri euskarazko dirulaguntzeta-tik bost milio pezetako dirulaguntza ematea baimendu zuelako, nahiz eta aipatu egunkariak diru eskaera epe kanpo egin zuen. ‘Egunkaria’-k argitaratzen duen ‘Nafarkaria’-ri, aldiz, diru laguntzak ukatu zizkion denboraz kanpo aurkeztearen arrazoi hori argudiatuz.

PSE-EE nortasun berri baten bila?

Galdera bitxia: gaur egungo Eusko Legebiltzarreko indar banaketa kontuan hartuta eta simulazio joko koxkor bat eginez, zer gertatuko litzateke -ahaztu dezagun bost minutuz besterik ez bada gaurko errealtate-, zer gertatuko litzateke diot, alderdien arteko koalizioak bere ezaugarri ideologiko nagusiren bat kontuan hartuta egingo balira? Gure simulaziorako, hartu dezagun sozialismoa hizpide bezala -zentzu zabal batean noski, sozialdemokrazia ere barne egonik- Legebiltzarreko alderdien artean lau alderdi behintzat badaude sozialismoa edo sozialdemokrazia bere zutabe ideologiko moduan erabiltzen dutenak: PSE-EE, Batasuna, EA eta IU-EB. Hori horrela izanik, zerk egiten du posible ez izatea horrelako koalizio bat? Imaginatzeak ere nahiko lan ematen du.

HORRELAKO galderak egin ez ia txantxetan ari naizen norbait galdezka azaldu baino lehen errealtatera jaitsiko naiz. Esango diot baietz, badakidala non bizi naizen, badakidala ETA hor dagoela, izugarrizko ahalmenarekin dena kutsatzeko, geure arteko harremanak usteltzeko, badakidala alderdi horietako batzuk abertzaleak direla eta besteak ez, eta zoritxarrez marra hori gaindiezina bihurtu dela hainbat jenderentzat. Gure errealtatearen marrazkia osatu bitartean, beste gauza ilun asko esango nioke. Baina, noiz-behinka ona izaten da geure etxetik atera eta begiratzea zer egiten duten beste tokietan. Gehienbat, besteen ispiluan begiratze horrek geure egoera politikoa bere onetik noraino aterata dagoen erakusten digulako. Galizian, sozialistek (PSG) eta nazionalistek (BNG) koalizioak dituzte hainbat diputazio eta udaletan, eta ez dirudi abertzale izatea edo ez izatea oztopo nagusia bihurtu denik elkarrekin lan egiteko. Andaluzian, Balear Uhartetan eta Katalunian antzeko adibideak aurki genitzake. Inguruko toki gehienetan antzeko akordioak posible badira, zer demontre gertatzen zaigu euskaldunoi?

PSE-EEen Nicolás Redondoren dimisioak ireki zuen formalki krisia. Askok pentsatzen dute krisi honen oinarria

joan den urteko maiatzean egindako hauteskundeetan PSE-EEk lortutako emaitza eskasean bilatu beharko litzatekeela. Nire ustez, krisi honen arrazoiak atzeragotik datoz, 1993an bideratu zen PSE eta EEren arteko konbergentzi prozesuan. Ramón Jauregik burutu zuen handik sortutako PSE-EE. Mezu berri bat zabaldu nahi zen: bazegoela beste modu bat euskalduna izateko, euskaltasuna sentitzeko, batzokitik sortu gabe bazegoela Euskadi lideratzeko gai izan zitekeen alternatiba bat. 1993ko ekainean estatuko hauteskundeak

izan ziren PSE-EEren lehenengo proba. Emaitzak oso onak izan ziren. PSE-EE sinesten hasi zen 1994ko urrian egin behar ziren hauteskunde autonomikoetan posible zela EAJ-PNVri irabaztea, edo gutxienez, oso gertu geratzea. Horretan genbiltzan "la caja de los truenos" ireki zenean. PSOE boterean zegoen estolderia lehertu egin zen: Roldán, Rubio, GAL, korrupzioa... Astindua ez zen nolanahikoa izan. Ramón Jauregik eta berarekin PSE-EEk, 1994ko autonomikoetan izugarrizko zaplastakoa jaso genuen hautesleen aldetik. Baina okerre-na ez zen izan botoen galera, sozialistek garrantzi handiagoko zerbait galdu genuen orduan: sinesgarritasuna.

PSE-EEk bere kongresuan zer izan nahi duen erabaki beharko du. Zergatik hainbat euskaldunek galdu duten konfiantza berarengan, eta halaber, ea sozialistek Euskadin herri bezala sinesten

jarraitzen duten, baita Euskadin proiektu bezala ere. Eta erantzuna baiezkota bada, ea nola gauzatzen den Euskadiren proiektu hori etorkizunera begira. PSE-EEren kongresua taktika politikoren eztabaida hutsean gelditzen bada, porro-tean bukatuko da. Arazoa ez da PPrengana gerturatu edo EAJ-PNVrengana hurbildu. Kongresuaren erronka nagusia sinesgarritasuna berreskuratzea da. Sinesgarritasuna barne indarretan, sinesgarritasuna euskal gizarteari proposatzen diogun proiektuan, baita euskal gizartearengan sinestea ere, zeren ez badugu benetan sinesten euskal gizartean nola eskatuko diogu bere konfiantza guregan edo gure proiektuan? ●

ALBERTO ELOSEGI

Jose Luis Elorza
PSE-EEren zinegotzia
Beasaingo Udalean

"Kongresuaren erronka nagusia sinesgarritasuna berreskuratzea da (...) baita euskal gizartearengan sinestea ere. Zeren ez badugu sinesten euskal gizartean nola eskatuko diogu bere konfiantza gure proiektuan?"

A N D R E D A R R A I D O U

Ezpeletako auzapeza eta euskal departamenduaren aldeko hautetsien elkarteko burua da. Frantziako Senaturako bozketan aurkeztu zen irailean eta emaitza onak lortu zituen. Euskal Herria Departamendua ez du berehala gauzatua ikusten, urrats batera ikusten du alta.

“EUSKAL HERRIA DEPARTAMENDUAREN URRATS BATERA GAUDE”

Ipar Euskal Herriko politikagintza euskal departamenduaren aldeko dinamikari lotuta dago neurri handi batean. Abertzaleen ekimena izatetik gizartearen sektore anitzen eskaera izatera pasa da azkeneko sei urteotan. Denbora horretan, departamenduaren aldeko hautetsien elkarte sortu zen, Andre Darraidou elkarteko burua izaki. Frantziako Senaturako azken hauteskundeetan, Euskal Herria departamenduaren (horrela zehazten du berak) aldeko taldearen zerrenda-burua izan zen Darraidou.

■ **Zergatik ez da honezkero, departamenduaren ideia erabat gailentzen?**

Funtsean, politikan alderdia edozein eskaeraren gainetik dagoelako. Alderdiaren interesak departamenduaren aferari lehentasuna hartzen dio, kasu. Hauteskundeak iristen direnean, alderdiekiko atxikimendua nagusitzen da hautesleen artean. Horixe dugu eskas departamenduaren aldeko hautetsien elkartearen. Senaturako azken bozketan departamenduaren aldeko hautetsi guztien sostengua ukan izan banu, departamenduaren aldeko senadorearen kargua eskuratu izango genuen. Gure elkartearen, UDF eta PSko kideak daude, senaturako gure zerrenda aurkeztu dugunean ez dira gurekin etorri. Hauetako asko duda-mudan ibili ziren hasieran, eta azkenean, 50 boz falta izan genuen senadore kargua lortzeko.

■ **Zer ondorioz atera duzu horretatik? Zer egin daiteke politikoki egoera hau gainditzeko?**

Azken urteotan, departamenduaren aferak hautetsiak sentsibilizatu ditu, baina ez norberak alderdiarekiko duen atxikimenduari lehiazeko beste, edo

ALBERTO ELOSEGI

■ **“Senaturako bozketan departamenduaren aldeko hautetsi guztien sostengua izan banu, senadorearen kargua eskuratu izango genuen”.**

ez hautetsi guztiengan bederen. Departamenduaren auzia bertako afera bat da eta Frantzia mailako politikaren menpe dago, hauteskundearen menpe kasu. Gaur egun, maleruski, horrela da oraindik ere. Hauxe da nik politikan hasten diren gazteei ulertarazi nahi diedan mezua. Hori

lokalak aitzina egingen du, bertako aferak alderdi nazionalen aferen aitzinetik jarriko diren une beretik.

■ **Zentzu horretan, zer berri ekar dezake departamenduaren aldeko “Urriaren 9ko” kolektiboak elkarte izatera pasa izanak?**

Elkarte gisa antolatuturik kolektiboak ez zuen egitura juridikoa izanzen dugu. Kolektiboak alderdi, elkarte eta erakunde ekonomikoetako jendea biltzen zuen. Aurrerantzean, departamen-

□ **“Prefeta gogorik gabe sentitu dut bere erantzunean. Espero genuen erantzuna da, baina ez da guztiz konbentzitua agertu”**

duaren aldeko hautetsien elkartearen ondoan, departamenduaren aldeko gizarte elkarte bat izanzen dugu. Gisa honetara, herritar guztiek -hautetsiak, alderdiko kideak edo sindikatuko kideak izan gabeleku izanen dute departamenduaren aldeko ekimenean.

Elkarte gisa antolatuturik kolektiboak ez zuen egitura juridikoa izanzen dugu. Kolektiboak alderdi, elkarte eta erakunde ekonomikoetako jendea biltzen zuen. Aurrerantzean, departamen-

■ Kristaudemokrata eta euskaltzalea

“Kristaudemokraziak bere esparrua zabaltu behar du alternatiba izateko”

Ezpeletako auzapeza, zentrista eta euskaltzale gisa ezagutua zara. Michel Labeguerie diputatu eta senadore euskaltzale eta kristaudemokrata gauzatu nahi izan zuen aukera politikoaren jarraitzaile gisakoa-edo.

Michel Labeguerieren hurbil sentitzen naiz. Nire anaia Laurence, Labeguerierekin aritu zen politikan. Orduan ezagutu nuen, bihotz-bihotzez maite izan nuen. Labegueriek Euskal Herriaren berpizkunde gisako bat desiratzen zuen eta nik ere bai. Zernahi gisaz, ez dut nire burua haren jarraitzaile gisa ikusten, bera politikan ari zelarik ni gazte nintzen, politikan aritu gabea. Politikara hurbiltzen hasi nintzenean zendu zen Michel.

■ **Badiola, Jimenez, Etxegarai, Aniozbehere politikoak, Labegueriek zabaltu zuen ildoaren ondorengoak dira nolabait, zu zeu ere barne. Aukera hau eskuinaren alternatiba izan daiteke gaur egun?**

Uste dut badagoela leku bat, baina alternatiba izateko aukera horrek bere esparrua zabaltu behar du. Berdeak, sozialistak, nahiz zentroko -UDFkoak kasu- jendeak bereganatu behar ditu. Esparru horretan ari diren hainbat lagun, abertzaleasunari edo euskal nazionalismoari atxikiak izan gabe, euskaltzaleak dira.

Frantses alderdietan ari dira, baina gero eta euskaltzaleagoak bilakatu dira. Gero eta gehiago mintzatzen da espazio berri horretaz. Gainera, abertzaleek biziki eboluzionatu dutela erranen nuke, eta aukera hori gauzatzeko funtsezkoa da hori.

■ **Zergatik EAJ-PNVk ez du lortu aukera hori gauzatea?**

EAJ-PNB ez da gaizki ikusia, moderatua da, baina Frantziako Euskal Herrian, nazionalismoaren ideiak jendea blokeatzen du. Nazionalismo jeltzalea izanik ere, beldurra sorrazten du. PNBk, “N” hori gabe, leku zabalago bat atzeman lezake, menturaz. Haatik, erran bezala, ideia nazionalistek biziki eboluzionatu dute eta merezi luke eztabaida hori gauzatea. Hau da, hemen nazionalista izatea estatu independente baten alde egotea da edo benetako indentitate sendo bat gauzatzeko aukera al da? Puntu hori zehaztu beharko litzateke. Abertzaleen artean, nazionalismoari buruzko ideia anitzak daude eta abertzaleasunaren aurka daudenek honela diote: *“Abertzaleek independentzia nahi dute, horretarako gerra egin beharko balute ere”*. Alabaina, egiari zor, erran behar da ere, Ramuntxo Canblong bezalako nazionalisten diskurtso moderatua ontsa ikusia dela. ●

■ **Elkartea gero eta anitzagoa da, eta gainera, euskararentzat estatutua, Laborantza Ganbera eta euskal unibertsitatearen eskaerak bere egin ditu. Eskaera hauek partaide guztien atxikimendu bera ote dute? Ez ote dira eztabaida zailak jalgiko?**

Eskaerak gero eta gehiago dira, eta eztabaidak zailagoak, alta, egunetik egunera, gero eta hobekiago moldatzen ari gara. Laborantza Ganbera, euskara eta unibertsitatearen gaia gero eta lotuago dago departamenduaren aferari. Oixtian, politikan hasi berriak diren gaizteengana heltzeko beharra aipatu dut. Unibertsitatearen gaian, kasu, eskuineko, zentroko nahiz ezkerreko gazteek euskal unibertsitatearekiko beharra eta interesa agertu dute. RPR alderdian, unibertsitatearen afera aztertzean, departamenduaren gaia eztabaidatu behar izan dute. Euskal Herriko RPRren kide gazte gehienek departamenduaren aldeko boza eman dute.

■ **Hautetsien Kontseiluko kidea zara. Kontseiluko Alain Lamassoure lehen-dakariaren ustez, departamendua ez da etorkizuneko egitura bat. Duela bi mendekoa da, laborantza beharrei erantzuteko sortua. Orduan %80 baserrian bizi zen, egun %80 hirian.**

Alain Lamassoure gizon eta politikoa

ALBERTO ELOSEGI

■ **“Alain Lamassoure departamenduaren aferan tronpatzen da”.**

jatorra da. Euskal Herriak bere ezagutza behar duela erraiten du. Zer da alabaina, ezagutza hori? Arrazoi du, Frantzia orain dela bi mende gaur egun baino nekazaritza zela erraiten duenean. Egun, baina, Euskal Herria departamenduaren aldeko eskaera indartsuago da hirietan nekazal

munduan baino. Beraz, auzia ez da Frantziako herri asko hiriak bilakatu direlako departamendu egitura zahartu dela; hori ez da arrazoi zuzena. Herriarren eskaera hor da. Beraz, nire ustez, Lamassoure auzi honetan tronpatzen da.

■ **Lamassoure herriak eta hiriak elkar-goetan antolatzearen aldekoa da. Euskal Herria “Euskal Eurohiria”ren bidez egituratua ikusten du Europan.**

Alabaina, Euskal Herria departamendua bagenu, Euskal Eurohiria askoz errazago egituratuko litzateke. Eurohiriak askoz hobekiago funtziona lezake Gipuzkoako Foru Aldundiaren eta Euskal Herria departamenduaren kontseiluaren eskutik. Proiektua, maila bereko bi erakundeen artean bideratuko zen eta ez BAMEko distrituaren bitartez. Finean, hemengo aferak trenkatzeko orduan Paue eta Bordeleraino eramane behar baitira. Batzutan, hainbat gauza BAMEn bidez egiten dira, ados, baina Donibane Lohizune edota Hendaia- ren gainetik iraganez.

■ **Orain gutxi, Andre Viau prefetax iragan azaroan iragarritako neurri administratiboak aurkeztu ditu hautetsien aitzinean. Zein da zure balorazioa?**

Prefetaren arabera, neurri administratibo hauek boterearen aldetik indartze berri

bat ekarriko diote Ipar Euskal Herriari. Nik nihaurek, neurriek Baionako suprefetaren boterea indartuko ote duen, galdetu nion bilkura horretan. Berak baietz erran zuen. Nik, ea neurri horiek Euskal Herria departamenduaren eskaerari estatuak ematen dioen erantzuna ote den, galdetu nion berriz ere. Viau prefetak baietz erran zuen. Ados erran nion. Guk neurriak kontuan hartzen ditugu, baina betiere gure herriari dinamismo gehiago ekarriko dioten esperantzan. Hots, oroitarazi diegu gure eskaera departamendua dela, hau ez dela guk nahi dugun erantzuna.

■ **Suprefeta, beraz, jakitun da neurri hauek ez dutela hautetsi guztien nahia betetzen.**

Baiki. Estatuaren aldetik emeki-emeki erantzuten ari zaio departamenduaren eskaerari, mailaz maila, nire irudiko, hurrengo urratsa departamenduaren egituratzea izanen da. Prefeta gogorik gabe sentitu dut bere erantzunean. Espero genuen erantzuna da, baina prefeta ez da guztiz konbentzitua agertu. Michel Devret suprefeta berarekin zegoen. Jakina, Parisetik heldu den agindua baino ezin dute eman. Beren lana da. Departamenduaren urrats batera gaude, alta. Ukanen dugu, baina ez dakigu noiz.

■ **Hautetsien Kontseiluaren bilkura aitzin, Alain Lamasourrek kontseilarien jarrera funtsezkoa jo zuen departamenduaren eskaerari beste erantzun bat emateko. Bilkuraren ondotik bere jarrera zein den ezagutzen duzu?**

Lamassourrek bilkuraren biharamunean prentsan erran zuena ezagutzen dut. Prefetak ezarritako neurri administrazioak baino zerbait gehiago behar dela dio berak, haatik, ez du erraiten departamendua behar dugun edo ez. Inpresioa dut, Lamassoure departamenduari baietza ematetik urrats batera dagoela. Horretarako, orde, hautetsien artean dagoen blokeoa egoera gainditu behar da. Hor dago gakoa.

Alabaina, badago besterik ere. Adibidez, François Bayrou presidentziarako hautagaia da. Bayrou Lamassoure lagunkide politikoa da eta departamenduaren aurkakoa. Hauteskunde burutu bitartean, adiskidetasun politikoarengatik Lamas-

ALBERTO ELOSEGI

■ **“Parisko hainbat politikok, departamenduaren ideia, nazionalista eta terroristen nahikari bat bezala ikusten dute oraindik ere, besterik ez”.**

sourrek ez du urrats hori emanen. Gauza bera gertatzen da beste hautetsiekin. Hauteskundeen ondoren, agian, beste hautetsi batzuk ere libreago sentituko dira urrats

Hauteskundeetako hautagaiak diren edo hauen inguruko diren hainbat buruzagi politikoekin mintzatzen saiatzen ari gara. Berauek departamenduari buruz duten jarrera agertzea da gure asmoa. Esaterako, Berdeen Noël Mamer hautagairekin mintzatuko gara, laster Ezpeletan bilduko da hemengo auzapezekin. RPR eta PSeko kideekin berdinekin egin nahi dugu. Hots, Chirac eta Jospin hautagaiak sostengatzen dituztenekin.

Departamenduaren benetako ideia zein den azaldu nahi diegu. Parisko hainbat politikok, departamenduaren ideia, nazionalista eta terroristen nahikari bat bezala ikusten dute oraindik ere, besterik ez. Guk, hori ez dela errealitatea erakutsi behar diegu. Guk, Frantziako departamenduaren egitura eskatzen dugu Euskal Herriarentzat, ezin gaituzte nazionalistatzat ez terroristatzat hartu. Departamenduaren aldarrikapena, bistan da, euskal kulturaren beharrei atxikia dago, baina ez da hori soilik.

Funtsean, hauteskundeen karietara, hautagai bakoitzari departamenduaren eskaera bere programan sartuko ote duen galde egin nahi diogu. Duela hogeita urte, François Miterrandek sartu zuen bere programan, baina ez zuen bete. Aldi honetan, irabazleak onartuko balu, menturaz, hitza bete lezake. Esperantza hori atxiki behar dugu ●

◆ MIKEL ASURMENDI

■ **“Eurohiriak askoz hobekiago funtziona lezake Foru Aldundiaren eta Euskal Herria departamenduaren kontseiluaren eskutik”**

hori emateko.

■ **Presidentziarako hauteskundee zein neurrian erabaki dezateke departamenduaren aferan? Hautetsien elkarte nola ariko da berauei begira?**

ANIZTASUNA EREDU

56 urte ditu. Ezpeletarra. Esquindarrak, zentristak, ezkertiarak, abertzaleak eta independenteak osatu udal taldearekin gobernatzen du herria. Auzapeza da azken hamairu urteetan. Independentea. Ezkerrera so egiten duen kristaudemokrata. Ez da abertzale; ez arras abertzalea, bere hitzetan. Euskaltzale bai, eta ekologismoa begi onez ikusten du. Ostalaria da, Ezpeletako “Hotel Euskadi”ren jabea. Bere aita ere -pilotari historikoa- Ezpeletako auzapeza izan zen.

CHIAPAS

Askapen Nazionaleko Armada Zapatista (EZLN) matxinatzen hasi zeneko zortzigarren urteurrena bete da duela pare bat hilabete. Imanol Olabarria eta Jesus Fernandez gasteiztarrek San José del Río komunitatean hilabeteko egonaldia egin dute zapatisten matxinatokian.

ARMA HOTSIK GABEKO GERRAREN JARRAIPENA

Aurtengo urtarrilean bete da Askapen Nazionaleko Armada Zapatista (EZLN) matxinatzen hasi zeneko zortzigarren urteurrena. 1994ko urtarrilaren lehen altxatu zen armetan, Mexikoko herri indigenen eskubideak aldarrikatuz. Martxoko hilabete honetan bete da, halaber, Zapatisten Lehenengo Ibilaldiaren edo Bakearen Karabanaren urtemuga. Halaxe da, bai, iaz iritsi ziren azteken hiriburuko Kongresuko tribunaraino, eta orduantxe entzun zen lehenengoz EZLNko komandante indigenen ahotsa. Gasteizen bizi diren bi euskal herritarrek -langile erretiratuak biak, dagoeneko- hilabete eman dute zapatisten matxinatokiaren erdi-erdian, eta

sortu zaizkien gogoeten berri eman digute.

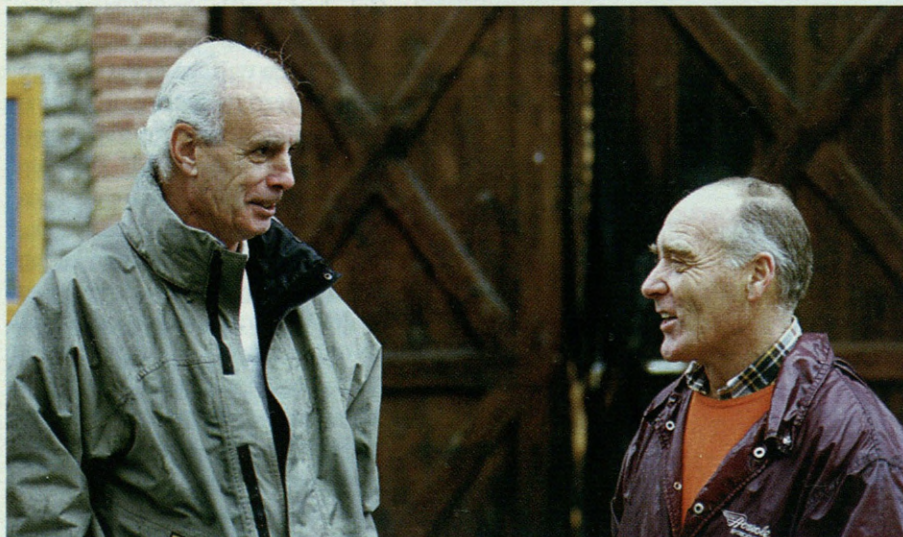
Imanol Olabarria Bengoa dugu mintzalagun eta Jesus Fernandez Navesek iritzi artikulua idatzi digu. Biak entzute handiko borrokalariak dira, duela 15 urteko martxoaren 3ko egun historikoaz geroztik. Hilabete pasatu dute Mexikon, zapatisten matxinatokiaren bihotz-bihotzean. Han, La Realidad inguruan, San José del Río komunitatean bizi izan dira, eta harreman handia izan dute zapatisten mugimendurekin eta mugimendukoekin; hau da, gertutik ezagutu dute orain dela urtebete indigenen eskubideen defentsan azteken hiribururainoko ibilaldia egiteagatik hedabide guztietan aurreaurrean azaldu zirenen higikundea. Lan-

gile hauek ez ziren turista gisa joan Chiapasera. Gasteizen, laneko eta borroakako modu jakin bat hobetsi zuten bere garaian; langile batzordeen, batzorde herrikoagoen eta zuzeneko demokrazien alde egin zuten beti. Orduko esperientziaren arra barruan, Chiapaseko errealitatea ezagutu nahi zuten, hango lagunena eta zapatisten mugimenduarena, eta, era berean, esperientzia trukatu. Orain, gogoetan aritu ondoren, ARGIA aldizkariarentzat hustu dute barrena, baina aurrez ondoko hau garbi adierazita: "Geure historiak, geure iraganak eta geure ametsak baldintzatzen digute errealitatearen ikuspegia".

■ Mexikoko bidaiaren aurretik, zer iritzi zenuten zapatismoaz?

IMANOL OLABARRIA. Gasteizen ginela, ohartzen ginen zenbait arriskuren artean zegoela zapatismoa, baina uste genuen Mexikoren barrukoak zirela guztiak. Alde batetik, Estatuaren ildo gogorraren aldekoak zeuden; bestetik, alderdi politikoen multzoa. Tartean, zapatistek irigarri bihurtutako armada, zeinek, aski arma gutxiarekin, Mexikoko hego-ekialdeko hiri garrantzitsuen hartu baitzizkion; Amerikako Estatu Batuek, Iparraldeko auzoak, alegia, polizia huts izatera behartutako armada, bestalde, droga-kontuez, delinkuentziaz, migrazioaz eta barruko gobernatzeko ezintasunaz soilik arduratzera hertsatua; mendekua asetzeko eta behialako pisua eta tokia berreskuratzeko premian dagoen armada. Alderdi politikoetan, berriaz, PRI, PAM eta PRD alderdi estatuzale autoritarioak, beti boterean txanda noiz hartuko dabilta-

JOSEBA OLALDE

■ Imanol Olabarria eta Jesus Fernandez gasteiztarrek.

nak. Horiek, jakina, ipurdiak agerian utziko lituzkete zapatisten zuzeneko demokraziaren teoriak eta praktikak; hots, "obedituz agintzeak".

■ Behin Mexikora helduta, Chiapasen bertan, zer ikusi duzue?

Han, beste arrisku batzuek jabetu gara; zapatismoaren beste etsai batzuek ohartu gara. Laburtuz, hauexek ditu areio: Mexikoko Konstituzioan bertan ere jasoa dagoen arrazismo soziala, Hego Amerikako gerrilla-mugimendua, ahulgarrietan ahulgarrien gerta dakioken ekonomia eta Panamako Puebla Plana (PPP).

■ Zer dela-eta jar dezake arrazismoak zapatismoa arriskuan?

Antzinatikoa da indiarrenganako mesprezua, Mexikoko Konstituzioaren letran jasoa dago gutxiespen hori eta oraindik ere badu indarra zurien nahiz mestizoen artean. Indigenek pisu handia dute EZLNn eta beraz, zapatismoa motelteko moduko arrisku berria, hedatua eta lausoa da arrazismo kulturala. Horrez gainera, oso kontuan hartzekoa da langileen mugimenduak zapatisten auzian erakusten duen interes eza edo onarpen eza.

■ Nola egiten dio aurre zapatismoak arrazismo instituzional horri?

Zapatismoak herri indigenen duintasuna hartzen du ahotan, eta indigenen identitatea ezagutzea exijitzen du. Ez dute eskatzen, demokrazia formalaren idealaren arabera, "har gaitzazue beste herritarren berdin", ezta har gaitzazue beste herritarren ezberdin ere, baizik eta, herritar bezala hartzeko eskatzen du, ezberdintasunak ere barne direla. "Ezber-

dintasunak" ez dira onartu behar herritar hitsen eta trukerakoen osagarri edo kolore moduan. Berdintasuna bezain axolakoa da duintasuna, eta kontua ez da herritar oso izateko nork berea zokoratzea, parentesi artean jartzea edo elementu folkloriko bihurtzea, ezta bozkatzeko garaian poltsikoan gordetzea ere.

■ Nolatan da zapatismoaren beste galgarri bat Hego Amerikako gerrillen mugimendua?

Ezuste handia hartu zuten, hala Mexikoko Gobernuak, nola Hego Amerikako gerrillek oro har, EZLN Askapen Nazionalako Armada Zapatista bezala agertu zenean. Mexikok, Espainiako errepubli-

■ Arduradun zapatista garrantzitsuak Lacandona oihanean futbol partida jokatu.

kano atzerriatuak hartu zituenetik, besteak beste, bazeukan halako izen bat, estatu edo herrialde ireki, progresista eta solidario moduan. Horrenbestez, Hego Amerikako ezkerak uste zuen Amerika osoan zela bidezkoa iraultza, Mexikon izan ezik. EZLN jardunean hasteak Mexiko auzo solidariotzat eta babesleku-tzat zeukaten gerrillak amorratu zituen, batik bat. Guatemalako gerrilla da adibide. Talde horrek Chiapas baliatzen zuen euskarri, gordeleku eta pasabide gisa.

■ Gasa eta petrokimikak kontrolatzeko AEB Mexikoren lagun egin da.

■ Jesus Fernandez hainbat brigadistarekin San José del Río komunitatean.

■ **Eta, gainerako gerrilletan, zer sortu zuen zapatisten jardunak?**

Beste arrazoi batzuk tarteko, harridura, errezeloa, ezin ulertua eta kontrako jarrera sortu zituen gainerako gerrilletan, orokorrean. Ondoko adierazpen hau da horren erakusgarri: "...hamabi egunez borrokatu ziren, eta ordu batzuez okupatu zituzten udalerrri bakar batzuk Mexikoko mugaldean. Gu 30 urtez aritu ginen borrokan, nazioko lurraldearen zati handiak kontrolatu genituen eta nahi genuen tokian egin genuen min. Gure ekintzak, ordea, inork ez ditu aintzat hartzen. Haiek, berriz, jakin-mina piztu dute".

■ **ZAPATISMOA EZ DABIL BOTE-RE BILA.**

■ **EZLN da Berlingo Harresia botaz geroztik sortu den gerrilla-mugimendu bakarra. Zerk ezaugarritzen du?**

Egia da. Beraz, komunismoaren osteko lehen gerrilla ere bada. Hasieran, EZLN bat etorri zen Hego Amerikako gerrillen teoria marxista leninistekin, eta miretsi egiten zituen Nikaraguako nahiz El Salvadorko esperientziak. 1994a eta gero, alde batera utzi zituen abangoardiamasak, buruzagiak-gauzatzaileak... bezalako teoriak eta baztertu egin zituen bai boterea lortzeko estrategia, bai proletarioen diktadura. Orduan, gerrillako abangoardia ohia indigenak matxinaden dinamikara biltzen hasi zen. Txiro, bakarrik, baina aske, aurreko mugimenduen mimetismotik eta sukurtsalismotik libratuta, bide berriak urratzen hasi zen mugimendua. Gaur egun, nire ustez, mugimendu

zapatista ez da gerrilla ohien agerpena edo jarraipena; ez bata, ez bestea. Aitzitik, haiek porrotetik eta beren hasierako proiektua oker ateratzetik jaioa dela iruditzen zait, eta hori guztia denboraren joanak egiaztatzen du.

□ **"Zapatismoak hauexek ditu arerio: arrazismo soziala, Hego Amerikako gerrilla mugimendua, ekonomia eta Panamako Puebla Plana"**

I. OLABARRIA

■ **Gaur egungo zapatismoak nahi al du botereren bat?**

Boterea alde batera utzita, transformazioaren alde ari da lanean egungo mugimendu zapatista. Kontuak horrela, bada non edo han sailkatu nahian dabilenik, baina inor ez da iritsi definitzera: "zoroak" dira zenbaitentzat; beste batzuentzat, berriz, "inozoak", "idealistik", "erreformista armatuak", "poeta gerrillariak", eta abar. Marcosek justizia modu konplexuagoan ikusteko eskatzen digu, era horretara, banaketa nahiz ezberdintasunen (duintasunaren) aitortzea barne izan ditzan. Era berean, kultura politikoa berriz aztertzeke esaten digu: boterearen piramidean behekoz

gora jartzeko, zaborretik askatzeko; norabidez aldatzeko, helmuga finkorik izan ez arren; baliabideak inprobisatzeko... Abentura izugarria da, benetan. Errotiko aldaketa defendatzen dute, bai teoriarik, bai praktikan, baina horretarako metodoak arian-arian asmatu behar dira. Horrexek ernegatzen eta nahasten ditu abangoardiak eta dogmatikoak.

■ **PANAMAKO PUEBLA PLANA.**

■ **Lehen esan duzunaz, ekonomia da zapatismoaren arazo larriena.**

Zapatistek, ezkerreko gehienek bezalatsu, besteen makurrekin eta porrotekin hazi behar izan dute; beren kasuan, 80ko hamarkadan Chiapaseko garapenaren erantzule barrukoek nahiz kanpokoek utzitako ondarearekin. Legezko eta kontrabandoko inportazioak zirela kausa, abere-hazkuntzako krisia gertatu zen, eta baserriar indigenen ekonomia erasan zuen. Berebat, abeltzain handiei basoa ustiatzeko ezarri zieten debekuak ere kaltetu zuen indigenen ekonomia, sasia garbitzeari eta lurra erretzeari utzi behar izan baitzioten, eta bide horretatik lortzen zuten lehen lurra hobetzea eta etxeko egurra egitea. Bestalde ez zen berritu Kafearen gaineko Nazioarteko Hitzarmena (1989), eta produktu horrek ziurtatzen zien soldata denboraldiko milaka langile-ri eta hamaikatxo baserriarri. Ez berri- tzearen ondorioz, %50 beheratu zen kafearen prezioa 89tik 92 arte. Baserriar indigenentzako zartada edo jipoi handie-

■ PRI alderdi estatuzalearen egoitza EZLNkoek inguratuta.

■ Jesus Fernandez Naves

Obedituz agintzea

Lacandona oihanean lur hartu genuenean, itxaropen-izpi bat genuen gidari; txikia eta urruna, dena dela, eroriz erori ibilitakoak baikara azken garapena iritsi ezinik. Mugimendu Zapatista gertu samarretik ezagutu ondoren, 1994an azaldu zenean zeinen sustrai sakonak zituen jabetzeak harritu gintuen gehien: ordurako, 10 urte emanak zituzten zapatistek oihanean, lan isilean eta betiere mugimendu indigenekin harremanetan. Ez ziren hutsetik jaio. Neoliberalismoa eta globalizazioa indarrean ditugun honetan, harritzekoa gertatzen da hain egoera kritikoetako lan isil eta gogor hori.

Tribu indigenen mende askotako historiarekin uztartzen den mugimendua da zapatismoa, eta funtsean ikusten da tribuek liluratu zutela mugimendua, kultura indigenen jakintza eta filosofia tarteko, eta ia ez zela gertatu mugimenduak tribuak kausara biltzea. Kontuak horrela, tribuen zerbitzura jarri zen mugimendu zapatista, eta gizarte zibilar esana aditzen hasi zen: "obedituz agindu", Marcos komandanteordeak dioen bezala. Ez zeukan burua estalita, 1984ko abuztuan Lacandonara heldu zenean. Buru hutsik zebilen, halaber, obedituz agintzeko sortu zen Marcos komandanteordea jaio zen egunean, indigenek mentalitate urbanoko klase ertaineko mestizo iraultzaileak garaitu zituzten egunean.

Indigenen kulturak antolamenduan, planteamenduan, operatzeko moduan eta helburuetan determinatu zuen gerrilla. Buru-berokia azaldu zenerako, mutaturak zeuden, hala Marcos, nola hasierako gerrillari-nukleoa. Buru militarrek honela laburtzen du ibilbide politikoa eta ideologikoa: "EZLNk hiru etapa bizi izan ditu: lehenengoan, EZLNren sorburu izango zen indarra garatu zen; bigarrenean, EZLN gorpuztua gerrarako prestatu zen 10 urtez; hirugarrenean, aldi ezagunenean, 1994ko urtarrilaren 1az geroztiko EZLN aritu da eta ari da lanean".

Hurrena, komunitate indigenen zerbitzura aritzeko estrategiak zapatisten mugimenduan eragindako aldaketak harritu gintuen. EZLNren sorburuko erakunde politikoa militarra ere Hego Amerikako beste gerrilla guztien ikusmoldekoa zen; armen bidez hartu behar zen boterea, armada garaituta; erregimenaren sustengatzaile izan behar zuten gerrillek, eta, proletarioen diktadura ezartzen lagundu behar zuten. Alabaina, 11 egun eskasen buruan, EZLN talde armatua izatetik mugimendu antimilitarista izatera igaro zen: ezetz esan zion gerrari, ezetz indarkeriari, ezetz botereari, ezetz estatuaren kontrako borroka armatuari, ezetz probokazioari, ezetz atxilotzeari...

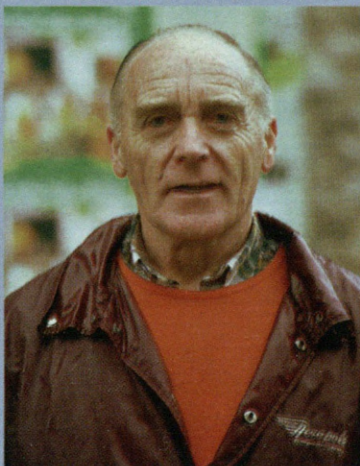
Arma behin betiko utzita, antimilitarismoaz teorizatzen hasi zen Marcos, eta behin eta berriz esaten zuen EZLNk ez zuela terrorismoa praktikatzeko eta EZLNk ez zuela egundo atentaturik egiten. Horrela, talde armatu betirakoen ikusmoldea

suntsitzen saiatzen da, zeren uste baitu boterera armen bidez heltzen denak ez duela inoiz gobernatu behar, arma eta indarra baliatuz agintzera arriskatzeko delako. Gerraren kontra ere jarduten du. Irizten dio etsiak bakarrik eramaten duela gerrara, eta behin eta berriz errepikatzen du gero soldadu beharrik izan ez dadin direla orain soldadu, baina berez soldaduek ez dutela tokirik. Zapatisten iritziz, aterabide bakarra ez da borroka armatua, eta, horrenbestez, gaingitu beharreko etapatzat jotzen dute. Ez dute boterea nahi, ezta alderdi politiko bihurtu ere. Beren iritziz, mugimendu errebeldea da zapatistena, behetik gorako aldaketa sozialak eskatzen dituen; ez da, bada, gauzak goitik behera aldatu nahi dituen talde iraultzaile peto-petoa.

Azkenik, mugimendu zapatistak politikaz eta demokraziaz duen ikusmolde berriak harritu gintuen. Arbuia egiten dute partidu-politika, baita demokrazia errepresentatiboa ere, eta, hortaz, alderdi politiko bihurtzea ere bai. Demokrazian sakontzea proposatzen dute eta beste antolamendu sozial eta politiko bat erdiesteko formak sortzea. Talde indigenak komunitateetan bizi dira eta komunitatean lan egiten dute. Komunari bizi dira, eta biltzarretan erabakitzen dituzte auziak. Bada, funtzionamenduko eredu horixe proposatzen dute naziorako eta mundurako, eta modu horixe esaten diote obedituz agintzea.

Beren iritziz, alderdi politikoei zatitu eta hautsi egiten dute komunitatea, eta elkarrekin bat etortzea galarazten dute, zeren partiduak beti lagun bila bakarrik ibiltzen baitira. Alderdi bakoitzak bere alderdirako nahi du jendea, eta, okerrean, beste alderdiren baterako. Jende gehien duen alderdiak irabazten du, baina zatitu eta hautsi egiten dute komunitatea. Horregatik, zatiketarik eta konfrontaziorik eragingo ez duen erakundea behar da, ez boterearen bila, baizik eta antolamendu berri horren bila ibiliko dena. Musika hori gozo sartzen zaigu belarrietara. Garai bateko komunari eta batzordeen mugimenduak ekartzen dizkigu gogora, eta beste kultura batera, politika egiteko beste modu batera, eramaten gaitu. Mundu berria da, baina horrelaxe jokatzeko indigenek.

Ez dakigu funtzionatuko duen. Badakigu, jakin, haiei funtzionatzen diela eta gure demokrazia ez dabilela. Nola osatu alderdia ez den indar politikoa? Azken batean, "Gizarte Zibila" esaten diogun horixe da, baina ez dakigu zer den zehatz-mehatz. Zapatismoaren arabera, baserriar indigenen komunitateen matxinatzea da. Bukaera zoriotsua? Zapatistak harro daude altxatu izanaz. Herri indigenek antolamendu politiko, sozial eta ekonomiko propioa daukate. Oso harreman estuan bizi dira oraindik ere lurrairekin, komunitatearekin, beren sustraiekin, beren historiarekin. "Itxaropen-izpia ateratzen da Lacandona oihanaren barrutik inoiz alde egiten ez duen lainoaren artetik". Pobreen eta herri indigena guztien ibilbidea da ●

■ Jesus Fernandez Naves.

JOSEBA OLAIDE

■ 1992ko Konstituzioaren erreformak laborantzarako lur sail gehiago izateko aukerarik gabe utzi zituen nekazari indigenak.

na, hala ere, 1992an Konstituzioaren 27. artikulua aldatzetik etorri zen, ziur aski. Erreforma horrek itxi zizkien laborantza-lur sail gehiago izateko ateak.

■ Zapatismoak bazuen ekonomiako planik?

Zapatismoak, matxinaldien garaia zeterrela eta, gerrako ekonomia ezarri zuen, bizi-iraunekoa, dagoeneko hainbat urte egin dituen. Denbora igaro da, eta salaketak ezin du estali ekonomiako plan baten beharra, zeina noraezekoa eta prezazkoa baita ekimen politikoari eusteko. Egin ezean, litekeena da zapatisten baseek, egonlekuak utzita, Panamako Puebla Planaren arabera Mexikoko hegoaldean izango diren errotetara alde egitea. Mexikoko Bankuaren datuetan ageri denez, populazioaren %60 txiroa da Mexikon eta %40 guztiz behartsua, eta

gogoan izan behar dugu Chiapas dela Mexikoko lurralde behartsuenetakoa.

■ Zer jasotzen da plan horretan?

Megaproiektu bat da. Neurri batean, Erdialdeko Amerika osoari erasaten dio; bete-betean, berriz, Chiapasi, Mexikon. Estatu Batuek Panamako Kanala utzia dutenez gero, punta-puntako balio geoestrategikoa dauka Chiapasek PPPren barruan. PPPan ageri denez, Atlantikoa eta Pazifikoa komunikatzeko kanala egin nahi dute, Coatzacoalcos eta Salina Cruz portuak konektatuz. Proiektuaren neurriak ikusita eta Estatu Batuak geografikoki hurbil daudela jakinik, Pazifikora irteteko bide errazena izango litzateke nazio horrentzat. Beraz, AEBri interesatzen zaio gehien proiektua, eta plana ezarrazteko modua badu, jakina. Planaren abal-emaile dira, dagoeneko, AEB, FMI,

Munduko Bankua eta Garapeneko Banku Interamerikanoa.

■ Zer interes ekonomiko daukate AEBek plan horretan?

Izugarria. 1973ko Ekialdeko Gerraren ostean, LPEE erakundeak petrolio-enbargoa ezarri zien Estatu Batuei, Israeli laguntzeagatik. Orduan, Mexikora begira jarri zen AEB, petrolio-kontuetan. CIAk aztertu zituen Chiapaseko hidrokarburoen eta gas naturalaren erreserbak: ugariak zirela eta geografikoki hurbilen zeuzkate-nak zirela frogatu zuen. Handik aurrera, Mexikoko liderren "lagun" egiten hasi zen AEB, gasa eta petrokimika kontrolatzeko. Prozesua geroago burutu zen, 1994an, NAFTAren gaineko akordioa izenpetu zutenean (AEBren interesen mendeko Mexikoren integrazioa). Orduan utzi zizkien Mexikok AEBei, Lacandona oihanaren inguruan, bere ekonomiako sektore estrategiko batzuk; hala nola, petrolioarena, gasarena elektrizitatearena eta biodibertsitatearena, eta orduan bihurtu zen lehengaien, nekazaritzako eta abeltzaintzako produktu fabrikatu gabeen eta esku-langile merkeen hornitzaile.

■ Zer ondorio izan ditzake plan horrek zapatisten mugimenduan?

Arras larriak. Lacandona oihanak erre-serba potentzial handiak dauzka berez. Tehuantepec istmotik gertu dagoenez, gero eta interes geopolitiko handiagoa dauka Chiapaseko espazio guztiak. Eta, hain zuzen, espazio horretantxe jarduten du mugimendu zapatistak ere. NAFTAko akordioek zuhertasunez jokatzera behartzen zituzten AEBetako eta Mexikoko gobernuak, eta, horregatik, mugimendu zapatista suntsitzeko neurriko plana diseinatu zuten, drogaren kontrako borroka moztzeko hartuta. 1994ko lehen hamar egunen ondoren, bi norabidetan jardun zuten: batetik, zapatistak inguratu eta xaxatu egin zituen armada militarrek; bestetik, gatazkaren irtenbidea negoziatzeko aritu ziren (San Andrés de Larraizarreko elkarriketak). Orduz geroztik, gerra lehengo kontua dela dio Gobernuak, eta bake duinaren eta iraunekoaren bidetik doazela. Gerra edo bakea izan, ordea, baliabideak bakarrik dira ezberdin; zapatismoa suntsitzeko nahiak gogor dirau. Propagandak, errealtatea ezkutatzeko, hondamen ekonomiko sozialak, kontrol militarrek... erakusten dute arma-hotsik gabeko gerraren jarraipena ●

◆ DANIEL UDALAITZ

M A K I N A E R R E M I N T E N B I E N A L A

Bilboko erakustazokan azkeneko aldiz egingo den Makina Erreminten Bienala (BIEMH), nazioarteko azokarik garrantzitsuena, aurtengoa izango da. Izan ere, hurrengoa, 2004koa, Bizkaiko Labe Garai ohien Ansioko instalazioen lurretan egingo da.

BILBOTIK BARAKALDORANTZ, POLEMIKA ARTEAN

Martxoaren 11tik 16ra bitartean egingo da, Bilboko Nazioarteko Erakustazoka, Makina Erreminten Bienala 2002, kokaleku horretan egingo den azkena. Izan ere, hurrengoa, 2004. urteari dagokiona, lehengo jadanik desagertutako Bizkaiko Labe Garaien Ansioko lurretan egingo da, eta dagoeneko hasiak dira nazioarteko azoka horren egoitza berria altxatzen. Mundu osoan da ezaguna bienala, eta planeta guztiko enplega-tzaileak eta inbestitzaileak etortzen dira.

Dagoeneko, mundu osoko ia 2.000 enpresak baieztatu dute bienal horretan parte hartuko dutela. Bi urtez behin egingo da Bilbon, eta hogeita bigarren aldiz beteko du oraingoan. Horregatik, Bilboko azoka lekuak dauzkan zortzi pabiloiak erabat beteta egongo dira. 700 bat standetan banatuak egongo dira, eta esleitutako eremu okupatu netoa 42.200 metro koadrotik gorakoa da.

Azoka horretan, nazioarteko erakusle-hoa baita makina erreminten sektoreko enpresentzat, Euskal Herriko firmek errepresentatzen dute Espainiako estatuko produkzio industrialaren parterik

□ Makina erreminten sektorea Hego Euskal Herrian dago kontzentratua, eta produkzioa eta esportazioak %6 hazi ziren 2001 urtean

garrantzitsuena. Mundu osoko 34 herrialde bilduko ditu, eta nazioarteko hitzordu horretan erakusteko egongo diren hamahiru azpisektoreetan aurkeztuko

■ Makina erreminten esportazioa %7 hazi zen 2001 urtean.

dituzte beren produktuak. Kopuruz errepresentagarrienak txirbiltzeak eta deformaziozko makina erremintak izango dira, bai eta erremintekin eta osagarrie-kin zerikusia dutenak ere.

ZUHURTZIA 2002RI BEGIRA.

Oraingoz 2001eko urtealdiaren datu ofizialik ez badago ere, egun gutxi barru emango baitituzte ezagutzera, dagoeneko jakina da makina erreminten sektoreak Espainiako estatuan (gehienbat euskal enpresak) iaz %6 inguru gehitu zituela produkzioa eta esportazioak. Ondorioz, makina erreminten produkzioa (932 milioi eurokoa izan zen 2000. urtean eta marka guztiak hautsi zituen) 1.000 milioi

euroren jiran ibiliko da. Kontrol numerikoko teknologiarekin dabilzan makinek produkzioaren balio totalaren %76 errepresentatzen dute.

Esportazioek produkzioaren balio totalaren %52 errepresentatzen dute eta 483 milioi eurora igo ziren 2000. urtean. Hortaz, 500 milioi euro gaindituak izango ditu 2001. urtean. Behin-behineko datuen arabera, makina erreminten esportazioak %7 hazi ziren 2001. urtean; 517,5 milioi eurora iritsi ziren. Lehenengo lau herrialde bezorek (Alemania, Frantzia, Italia, Estatu Batuak eta Portugal), guztiak ere teknologia-mailarik gorenekoak, esportazioen %51 eskuratu zuten.

■ Ansion eraikiko duten erakustazoka berrian egingo da hurrengo Bienala

Bizkaiko Labe Garaien instalazio zabalak desmantelatzearen ondorioz libre gelditutako lur eremu handiek, hala Barakaldokoek nola Sestaokoek, eskualdearen susperraldi urbanistiko eta sozialerako bidea ere emango dute. Bi dira lur sail horien gainean martxan diren proiektu handiak, tren metropolitanoaz gain, geltokietako bat Ansion izango baitu. Bata Bilboko Nazioarteko Erakustazoka da, gaur egun Bilbon San Mamesko futbol zelaiaren ondoan duen kokalekutik Ansiora pasatuko baita, jadanik desmantelatutako Bizkaiko Labe Garaien instalaziorik modernoenetako bat egon zen lekura. Bestalde, Euskal Herriko siderurgia desmantelatuaren beste lur sail batzuek Barakaldoko zabalgunee berrirako balioko dute eta, ondorioz, egoitzako, ekonomiko eta aisiako zona berri bat ekarriko diote udalerriari.

Oraindik polemikaz inguratua badabil ere, dagoeneko gauza erabakia da Bilboko Nazioarteko Erakustazoka behin betiko Ansiora aldatzea. 2004. urterako burutua egotea espero dute, urte horretako martxoan egingo baita Makina Erreminten Bienala, hango erakusketarik garrantzitsuenak. 480 milioi eurotik gorako inbestimenduak ekarriko ditu, eta, era berean, 480 milioi eurotik gorako aktibitate ekonomikoa generatu lezakete produktzio terminoetan. Horrek guztiak berekin ekarriko du enplegua sortzea ere, hala aldi baterakoa, esparru hori eraikitzen duten bitartean, nola estrukturalagoa, behin nazioarteko azokak funtzionatzen duenean.

Obraren finantzazioa oraindik airean dago, azokaren kokalekua aldatzeak piztu duen polemikagatik. Bilboko Udala, lekualdatze horren kontrakoa, ez da integratu azoka berriko bazkideen artean: Bizkaiko Diputazioa (kapitalaren %33rekin), Eusko Jaurlaritza (%33), egungo Erakustazoka (%11), Merkataritzako Ganbera (%11) eta Barakaldoko Udala (%11). Hala eta guztiz ere, dagoeneko erabakia dago Ansioko instalazioak eraistea, eta aurki hasiko dira erakustazokako sei pabiloiak eraikitzen, 117.700 metro koadroko hedadurarekin. Horiei eransteko

koak dira eraikin nagusiko beste 31.750 metro koadro: 95 metro gora da, eta barruan hartuko ditu kongresu zentro bat eta azoka lekuaren beraren bulegoak. Pabiloiak belar artifizialez estaliak egongo dira, eta elkarrekin aztertzen ari da energia alternatiboko plantak instalatuko ote dituen, instalazioek estruktura laua baitute. Gainera, beste 180.000 metro koadro ere izango dira, lurpeko lau solairutan banatuak: aparkalekuetara xedatuko dituzte, eta 4.000 automobilentzako lekua izango dute.

Azoka lekua izango denak hotela, dendak eta jatetxeak ere izango ditu, bai eta estazio intermodal bat ere Ezkerraldeko metroarentzat eta autobusentzat, eta ikusgai jarriko diren produktuak garraiatzeko duen erosotasunagatik nabarmen-

tzen da. Azoka leku berria bidez inguratua egongo da erabat, edukiera handiko kamioien zirkulaziorako; izan ere, lau tokitatik sartu ahaliko dira pabiloiak. Oraingo azoka lekuan, zama lanak banan-banan baka- rrik egin ditzakete kamioiek.

Bada estudio bat, KPMG Consulting kontsultore etxeak egina, Bilboko azoka lekua orain Ansion kokatzeak izango duen inpaktua aztertzen duena: bai Ezkerraldeko udalerriri afektatuetan, bai Bizkaian, bai eta EAEko gainerakoan ere. Azoka-leku berriaren efekturik nabarmenenetako bat ostalaritzako negozioentzat izango da,

kalkulatzen baita urtean 450.000 eurokoa izango dela eta 128 enplegu sortuko dituela. Trenbidezko eta errepedezko garraioak 1,3 milioi eurotik gora generatuko ditu guztira, eta kulturako eta olgetako jarduerak ere antzeko kopurua generatuko dute. Memento puntual jakinetan, hala nola azoka bienalak egiten direnean, azoka leku berriak 7.000 lagun baino gehiagorentzat sortu ahaliko du aldi baterako enplegua.

Ansioko Nazioarteko Azoka berriko erakusketariek eta bisitariek egingo duten zuzeneko gastua urtean 6,5 milioi eurokoa izango da Bilbon; Barakaldok, berriz, 1,3 milioi euro inguruko gastu zuzenaren onura jasoko du. Bizkaiko gainerakoak urtean 1,8 milioi euro inguruko etekina aterako du, eta EAEko gainerakoak 1,35 milioi euro ingurukoak. ●

■ Etorkizuneko Erakustazokako lurak.

MIKEL MARTINEZ

Barruko merkatuan, salmentak 449 milioi eurora iritsi ziren 2000. urtean, eta kontsumo aparentea %2 hazi zen, 947 milioi eurora iritsi baitzen. Ondorioz, barruko merkatuko salmentak 500 milioi euro ingurukoak izango ziren 2001ean. Horrela, betiere behin-behineko datuen arabera, makina erreminten kontsumo

edo demanda aparentea, barruko merkatuan, 971,2 milioi eurora heldu zen 2001. urtean; alegia, %2,5 gehitu zen aurreko urtearen aldean.

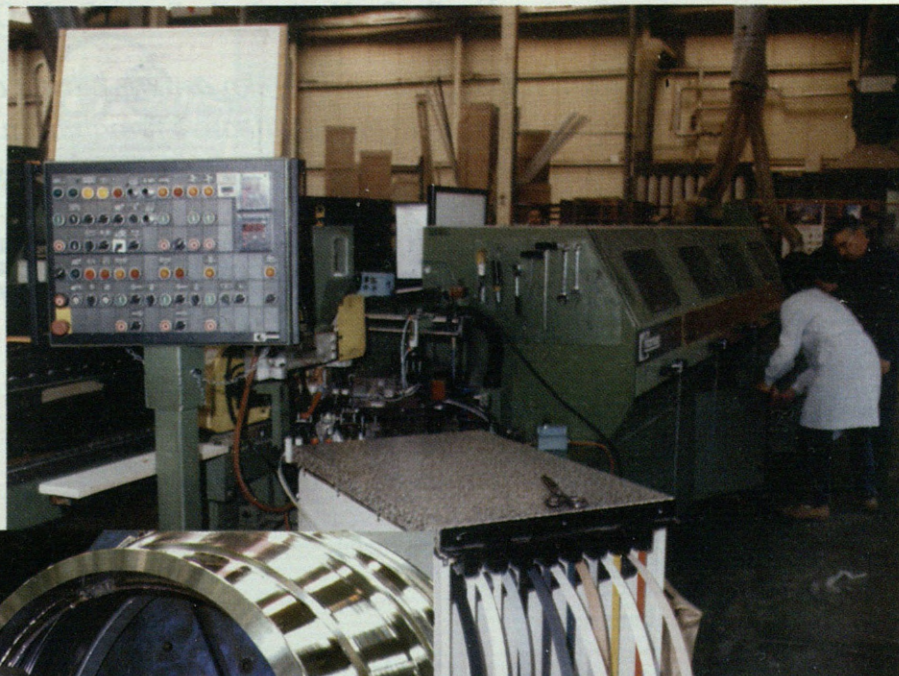
Espainiako Estatuko makina erreminten sektorea, gaur egun, 120 enpresak osatzen dute. Horietatik gehienak (%68) Hegoaldeko Euskal Herrian

daude kokatuak. Sektoreak zuzenean enplegatzen dituen 6.000 langileetatik, 4.500 inguru EAEn instalatutako enpresetan ari dira.

Sektorean 2001. urtea hazkundezkoa izan bazen ere, sei urtean haziz joan eta gero, aurtengo 2002. urte hau zalantzekin ageri da: mundu osoan eta European ageri

direnak, hain zuzen. Arrazoi horregatik, sektoreko enpresak eta arduradunak zuhur eta arduratsu ageri dira munduko, Europako eta Euskal Herriko egoera ekonomikoaren eboluzioari buruz. Ez dugu ahaztu behar ezen sektore horretako produkzioaren parte garrantzitsu bat, gorago aipatutako datuek frogatzen dutenez, esportaziorako dela, nahiz Europarako, nahiz Amerikarako.

Irailaren 11koaz geroztik, munduko ziurgabetasunaren ondorioek hortxe segitzen dute, eta, gutxiengo edo gehiengo, ia herrialde guztietako ekonomiei eragin diete. Hain zuzen ere, behe-ranzko eboluzio nabarmena erakusten dute eskarien portafolioek. Hala ere, Makina Erreminten Fabrikatzaileen Elkarteak (AFM), Euskal Herriko lurretan kokatua dagoenak, uste du kapital finko produktiboan eta berrikuntza teknologikoan inbestitzearen erritmoa onartzeko moduko galgan mantenduko dela Euskal Herriko eta Espainiako gainerrako eskualdeetako ekonomietan. Kontuan izan behar dugu barruko merkaturako eskaririk datozela sektoreko salmenta guztien erdiak. Egoeraren okerragotzea gertatuko balitz, AFM beharrezko transformazioak egiteko moduan legoke egoera berriari aurre egiteko; oraingoz, ordea,

GARI GARAIALDE

■ 2001eko makina erremintaren produkzioa 1.000 milioi euroren jiran ibiliko da.

zionalizatzeko prozesuan, enpresen lehia-kortasuna hobetzeko, eta, ondorioz, jarraipena izango du etorkizunean. "Esportazioa eta nazioarteko presentzia gehitzeak -dio Rafael Barrenetxeak, AFMko presidentek- promozioa ekintzak areagotzera behartzen gaitu, ohiko merkatuetan posizioak sendotzeko (Europako Batasunean, Estatu Batuetan, Latinoamerikan), posibilitate handiko beste batzuetan hobetzeko (Txinan, Indian, Asiako eta Pazifikoko hego-ekialdeko herrialdeetan, Errusian eta Ekialdeko Europako herrialdeetan), bai eta merkatu emergenteetan modu eta une egokian barruratzeko ere" ●

◆ DANIEL UDALAITZ

ez du arrazoizko pisurik ikusten orain daraman estrategia aldatzeko.

INTERNAZIONALIZATZEKO PROZESUA. Makina erreminten sektorea aspaldidanik dabil murgildua interna-

MIKEL MARTINEZ

Bizkaiko Foru Aldundia

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Salla

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

Gure artean euskaraz!

Erdaldunak euskararen mundura hurbiltzeko asmoz, burutu du IKA koordinakundeak "Ya somos 100.000" kanpaina urtarrila eta otsailean. Kanpainaren arduradunekin izan gara haren oihartzuna eta jendearen harreraren inguruan gogoeta egiteko.

NAFARROAN BAGINEN ETA BAGARA

Euskaraz bizitzeko eskubidea aldarrikatzen duten bi kanpaina egin dira azken bi hilabeteetan Nafarroan: bata otsailean jorratu genuen Oinarriak elkargunearen "Euskaraz, eskubide osoz!" eta bestea IKA koordinakundearen "Ya somos 100.000 navarros/as". IKako Arturo Campion euskaltegiko zuzendari eta kanpainako koordinatzaile Sagrario Alemanekin izan gara eta gaztelania hutsean egindako kanpainaren nondik norakoak eta hark izandako oihartzuna izan ditugu hizpide.

"Ya somos 100.000 navarros/as" bi epetan burutu da. Lehenean ehun mila nafar bazirela esaten zen, ez zen ezer gehiago eransten eta jendearen jakin-mina piztu nahi zen. Bigarrenean, aldiz, 100.000 nafar euskaldun badirela zioen kanpainak eta gainera kanpainaren hartzailearekin euskaraz aritzeko nahia dutela. 100.000 pertsona horien artean denetarik dago: euskaraz gutxi dakitenak, gehiago dakitenak, gehixeago dakitenak eta asko dakitenak, normalean euskaraz aritzen direnak... Datuok azken inkesta soziolinguistikotik abiatuta ateratu dituzte.

Kanpainaren mezua helarazteko 41 iragarki ipini dira "Diario de Navarra"n, "Diario de Noticias"en eta "Gara"n eta 87.000 aleko propaganda-tartekoa egin

da lehen bi egunkarietan. Iruñeko eta Tafallako Ser, 40 Principales, Cope eta Cadena 100 irratieta 450 iragarki ipini dira. 27 zine aretoetan ere iragarkiak sartu dira. Eta azkenik, 13.000 diptiko banatu dira kalean.

Kanpainak erdaldunak izan ditu

jomuga, sentsibiliza daitezten. Gainera, kanpaina gehienak euskaldunei edo hurbileko jendeari begira egin izan direla oharrarazi du Alemanek. Horrexegatik egin dute kanpaina gaztelaniaz, erdaldunek ez zituztelako ulertzen. Halaber, hizkuntza eskubideak erdaldunenak ere badirela esan nahi izan dute, eskubide horiek errespetatu daitezkeen bidea errazteko badutela, euskara ikasiz gero hizkuntza bat edo bestea erabiltzea hautatzeko askatasuna izango dutela. Bestetik, euskararen prestigioa berreskuratzea izan du helburu. "Gobernutik eta inguruetatik desprestigioa sortzen duten mezuak eman dira. Jende askok oraindik pentsatzen du euskara ez dela Nafarroako hizkuntza, eta sinestarazi diete edo beraiek zuten uste hori indartu egin diete. Argi eta garbi zera adierazi diete hainbat esaldi eta artikuluetan: *lingua navarrorum* ez zen euskara, baizik eta Nafarroako erromantzea", adierazi digu Sagrario Alemanek. Horri beste hainbat mezu gehitu behar zaizkio: egun irakasten den euskara asmakizun bat dela, benetako hizkera Hegoaldeko goi nafarrera dela, ikastoletan irakasten dutena Nafarroaren kontrako historia dela... Alemanek dioenez, orain arte euskaltegiak hainbat pertsona hurbiltzen zen "nire hizkuntza delako ikasten dut euskara" esanez edo lanerako egokia zela iritzita.

Euskara sailaren babeslea:

Hondarribiko herriak ere
Bai Euskarari

HONDARRIBIKO UDALA

IKASLEEN BEHERAKADA.

Azken urteetan euskaltegiak matrikulazioak gutxitu direla gauza jakina da. IKAre kasuan ere gauza bera gertatu da. 1998 urtera arte matrikulazioek gora egin zuten eta urte hartatik gutxitzen joan dira.

JOXE LACALLE

■ Sagrario Aleman.

Hala, 1997-98 ikasturtean 1.461 ikasle zituzten eta egun 1.100 inguru. Matrikulazioek Euskal Herri osoan egin dute behera, baina Nafarroa izan da probintziarik kaltetuena.

Aurretik aipatutako desprestigioaz gain, arrazoi gehiago aipatu ditu kanpainaren koordinatzaileak matrikulazioen beherakada azaltzeko. Hainbat azterketetan ageri denez, jendeak euskara ikasteko denborarik ez duela dio. *“Uler daiteke motibazio aski ez duela edo lehentasuna beste gauzatan jartzen duela. Bestalde, gauza gehiagotan aritzen da jendea egun: informatika, dantza... Eta guk eskaintzen dugun modeloa orain dela hamabost urte segitzin genuen bera da: zortzi ordu astean”*. D ereduak eragina izan dezake Gipuzkoan, baina Nafarroan gutxi du Alemanen ustez. Beraz, jende motibatuarengan jakin-mina piztu dute, baina ez dira beste jende batengana iritsi. Eta horixe izan dute helburu, erdaldun horiengan motibazioa piztea.

HARRERA ONA. Kanpainak izan-dako oihartzunarekin pozik ageri dira IKAn. Kontrako erreakzioen bat izan da, baina gehienek ondo hartu dute. Jende askok deitu du IKaKo euskaltegiara eskaintzen dituzten ikastaro arruntez, udako ikastaroez eta barnetegiko egonaldiez galdezka. Batzuek euskarari berari buruzko galderak eta IKaRi buruzkoak egin dizkiete. Izan da halaber kanpainagatik zoriontzeko euskaldunen deirik. Horiez gain, bete du beste funtziorik kanpainak. Irailean matrikulazioak jaitsi ziren azken urteetako joerari jarraiki. Otsailean, ordea, aurreko urtean baino matrikulazio gehiago egon da, iaz lehen urratseko bi talde abiatu ziren eta aurten hiru ●

◆ KIKE AMONARRIZ
◆ KATIXA GARATE

Arturoren kaiera

PRESIDENTEGAIENTZAKO TESTAK

Frantziako lehendakaritza hauteskundeak direla-eta, Euskal Konfederazioak euskararen egoerari buruzko testa igorriko die hautagaiei. Lau izango dira galderak eta bai edo ez erantzun beharko dute hautagaiek. Besteak beste, Konstituzioaren 2. artikuluaurrean duten jarrera agertu beharko dute eta gainerako hizkuntzak ofizial bihurtuko lituzkeen artikulua berria idatziko luketen erantzun beharko dute.

“EUSKARAZ MINTZA” DAITEZEN

Haur eta gurasoen arteko euskarazko komunikazioa errazteko asmoa duen liburu eta CDa kaleratu ditu Sortzen-Ikasbatuazek. Bertan 42 joko eta 30 abesti biltzen dira. Mementoz Nafarroan banatuko dira eta beste herrialdeetan aurrerago ekingo zaio banaketari. Argitalpenen helburua testuinguru erdaldunetako haur euskaldunei hizkera kolokialeko erregistroak eskaintzea da. Liburu eta CDaren argitalpena izen bereko programaren hirugarren fasea da.

TREBIÑO ELEBIDUNA DELA ONARTU DUTE

Trebiño eta Argantzunek komunitate elbiduna osatzen dutela ebatzi du Gaztela-Leongo Auzitegi Nagusiak. Epaiak Espainiako Administrazioak Trebiñoko Udalaren erabaki baten aurka jarritako helegite bati erantzuten dio. Izan ere, Trebiñoko Udalak, udaletxe aurrean, herriak Araban sartzeko egindako eskaera guztiak gogorazaziko zituen plaka bat euskaraz eta gaztelaniaz jartzea erabaki zuen. Egund, plaka hori daraman eskultura dago udaletxeko sarrera nagusia.

ALBERTO ELOSEGI

KINTANA GOENAGAREN ORDEZ

Xabier Kintana arituko da Euskaltzaindiako idazkari lanetan hemendik aurrera. Orain arte Patxi Goenagak bete du kargua, baina urtarrean dimisioa aurkeztu zuen, Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikako sailburorde izendatu zutela-eta.

Urrea

■ Kaktusei buruzko informazio bila bazabiltza, jo ezazu Euskal Kaktus webgunera (www.geocities.com/euskal_kaktus). Bertan haien historia laburra, erabilerak eta banaketa geografikoa zein den jakiteko aukera duzu. Horrez gain, kolaborazioak argitaratzeko aukera eskaintzen du gunek.

Ikatz

■ Carrefour saltokien iragarki bat iritsi zaigu eskuetara eta gure amorrurako, gaztelania hutsean zegoen. Ez da gaurko kontua; saltoki askok, bertakoek nahiz kanpokoek, egiten dituzte gaztelania eta frantses hutsezko iragarkiak. Euskarazko hitzen bat sartuko balute sikiera!

IRAGANEKO ERROAK HARTU

Zer da gaur egun feminista izatea?

Galdera honi erantzutea lan zaila da feminismo kontzeptuaren esanahia hain nahasia den garaiotan. Instituzioek emakumea babesteko plangintzak egiten dituzte, esparru askotan emakumearen egoerak hobera egin du azken hamarkadatan eta horrek guztiak emakumearen aldeko borroka apaldu eta berdintasunerako bide egokian goazela pentsarazi dio gizartearen zati handi bati.

Badira, hala ere, "berdintasun" ideia hori saldu digutela eta benetako aukera berdintasunera iristeko beharrezko aldaketa emateke dagoela dioten ahotsak.

Feminismoa eta nazionalismoa bateragarriak ote diren eztabaida zaharra alboratu eta emakumearen aldeko borroka abertzaletasunetik egin behar dela argi dute orriotan bildu ditugun ahalegin berriek.

Gure iraganeko erroak ezagutuz, komunikazioa eta elkar-lana erraztuz, baloreak eta kontzientzia landuz, emakumeen aldeko jarduna berbideratzeko garaia dela diote.

Testuak: Nagore Irazustabarrena

Egungo gizartean askok emakume liberatutzat joko du bere burua. Azken hamarkadatan emakumeek eskubide asko lortu dituztela ikusiko du, lan merkatuan sartu dela eta instituzioen aldetik ere emakumea babestuta dagoela.

Beste batzuek, zenbait puntutan egin-dako lorpenak ukatu gabe, gizartea oraindik patriarkala dela ikusten dute. Eta benetako aukera berdintasuna lortzeko borrokatu behar dela.

Nola erabaki feminista zein den eta zein ez? Gaur egun feminismo kontzeptuarekin zer ulertzen dugun zehaztea zaila da, baina garbi dago emakumearen inguruko jardueraren instituzionalizazioa medio, berdintasunaren aldeko borroka ahuldu egin dela gizartean. Kontzientzia galdu egin da neurri handi batean eta emakume askok eska dezakeena ematen diotela eta zer aldarrikaturik ez duela pentsatzen du.

Hori da, behintzat, beste emakume batzuek garbi ikusten dutena. Eta erai-kuntza nazionala bezalako kontzeptuak denon ahotan dabiltzan koiuntura hau Euskal Herriko emakumeen aldeko borroka berbideratzeko garai egokia dela

ETA ETORKIZUN BERRIAREN BILA

ALBERTO ELOSEGI

■ “La mujer en Euskal Herria” liburuan borroka feminista berbideratzeko iragana ezagutzeko beharra aipatzen da.

pentsatu dute. Horren lekuko azken hila-beteotan ezagutu ditugun eta orriotan azaldu ditugun bi elementu daude. Bate-tik hainbat egileren artean osatutako “La mujer en Euskal Herria (hacia un feminismo propio)” lana eta bestetik “Berdintasunean oinarritutako Euskal Herria eraikitza goaz ekimena”.

IRAGANA ETORKIZUNERAKO.

Basandere argialetxearen eskutik Marta Agirrezabala, Xabier Amuriza, Miguel Angel Barcenilla, Arantxa Erasun, Isaure Gratakos, Nekane Jurado, Ann-Marie Legarde, Roslyn M. Frank, Alizia Stürtze eta Zirilda sexu ikerketarako eta heziketarako kolektiboaren lan bana biltzen ditu “La mujer en Euskal Herria (hacia un feminismo propio)” liburuak.

Basandereren helburua euskal identitatearen lantzea izaki, emakumeak ere bere tokia behar zuen hor. Baina beste arrazoi batek ere bultzatu zituen gai hau jorratzera, Alizia Stürtzek azaldu digunez: “Egungo feminismoa oro har lerro

berriak jorratzen hasi da. Garai batean feminismo unibertsalista zen nagusi. Orain identitateari garrantzi handiagoa ematen zaio”. Beti ere emakumeak lotuta, baina alor desberdinak jorratu nahi izan dituzte lan honetan: Marta Agirrezabalak emakume nekazaria du hizpide; Arantxa Erasunek aldiz, euskal presoan emakumezko senideen inguruan hitz egingen du; Amurizak hizkuntzaren ikuspuntu erantsi du...

□ Hainbat emakumek Euskal Herriko borroka feminista berbideratzeko garaia dela ikusi du

Baina lan honen ezaugarri bat azpimarratzekotan, gure iraganari, Euskal Herriko historiari egiten zaion erreferentzia aipatu behar da. “Gure erroak ezagutu behar ditugu gure identitatea berreskuratzeko, - dio Stürtzek- eta horrek ez du esan nahi XIV. mendean bezala bizi behar dugunik. Gure historian emakumeak izan duen garrantzia ezagutu behar dugu”. Horrela, hizkuntza, legeak, mito-

logia eta beste hainbat alorretan, garrantzia horren arrastoak topatzen saiatu dira egile desberdinak lan honetan. Euskal Herria, historia eta emakumea elkartuz gero, “matriarkatu” famatua datorkigu gogora. Garai batean defendatua, gerora adituek aho batez ukatua, “matriarkatu” horretatik ritsi zaiguna berreskuratu nahi du lan honek. Baina “matriarkatu” diote-nean, ez dira patriarkatuarekin parekatzen ari, hots, ez da gizona emakumearen mende zegoenik esaten, gizarte molde horizontalago bat zela baino.

Azkenean, etorkizunean gizarte eredu berdinzaleago bat eraikitze iraganeko erroak ezagutu behar direla da lan honek proposatzen duena.

ERAGILE NAZIONAL FEMINISTAREN BILA. “Berdintasunean oinarritutako Euskal Herria eraikitza goaz” ekimenaren eskutik, Emakume Abertzaleen Topaketa Feministak burutu ziren Leitzan iragan abenduaren 14, 15 eta 16an. Bertan egoteko aukera izan zuen Alizia Stürtzek ere, eta jardunaldion

ALBERTO ELOSEGI

■ Alizia Stürtzeren ustez, emakumearen egungo liberazioa saltzen diguten gezurra da.

balorazio positiboa egiten du, jorratu ziren edukiez gain, emkume gazte asko ikusi zuelako bertan. “Belaunaldi berri bat txertatzeko aukera polita izan zen” dio, baina kezka bat ere agertzen du: “Jarraipena izan dezala. Ekimen hau mamitu eta gorpuztu egin behar da”.

Berez, ekimena iragan urteko martxoaren 8aren inguruan sortu zen. Feminismotik zein beste eremutatik zetozen 15 emakume bildu ziren emakumearen aldeko borrokan alternatiba berri baten beharra ikusita. Egun 50 bat ari dira lan honetan.

Lehen pausoa atxikimenduak bildu eta manifestu bat plazaratzea izan zen. Hautetsiak, irakasleak, sindikalistak, artistak, etxeko andreak, tabernariak...

gizarte esparru guztietako emakumeak bildu nahi zian zituzten bertan.

“Baina ezin genuen manifestu hutsean geratu, -dio ekimenean diharduen Izaskun Guarrotxenak- “alternatiba bat nahi bagenuen lehenago ezinbestekoa zen hausnarketa bat egitea”.

Horrela, bigarren fasera jo zuten, topaketak antolatzeraz alegia. Bi helburrekin: batetik, beharrezkoa zen diagnostikoa egitea; bestetik, emakumeen arteko komunikazioa eta elkarlana bideratzea, emakumeen alde ari direnak oso atomizatuta daudela ikusten baitzuten.

Orotara 350 emakume bildu ziren Leitzako topaketetan, gehienak 20-35 urte bitartekoak. 40 tailer burutu ziren eta une batez, 10 hitzaldi eman ziren batera. Edukiak lau sektoretan banatuta landu ziren: sektore sozioekonomikoa, hezkuntza, komunikabideak eta kultura. Balorazioa positiboa izan zen: “Egia da emakumearen aldeko borrokarako kontzientzia falta dagoela orokorrean. Baina han lan egiteko gogoia badagoela ikusi genuen”, dio Guarrotxenak. Alizia Stürtzek zera dio zentzu honetan: “Euskal Herrian borroka kolektibo ederrak eta batzuetan arrakastatsuak egin izan dira, ekologia mailan esaterako. Leitzako

□ “Gure erroak ezagutu behar ditugu gure identitatea berreskuratzeko. Gure historian emakumeak izan duen garrantzia ezagutu behar dugu” ALIZIA STÜRTZE

topaketek Euskal Herrian emakumeen inguruan mugimendua dagoela erakutsi dute”. Stürtzek bezala, topaketekoei ere garbi zuten jarraipena behar zuela horrek eta horretarako eragile nazional feminista berri bat osatu behar zela. Guarrotxenaren esanetan, “emakume bakoitza bere inguruan eragile izatea lortu nahi dugu eta hori artikulatzeko ez dugu betiko emakume taldea sortu nahi. Sare bat osatu nahi dugu”. Sare horek bi egitura izango ditu: batetik, eskualdeka antolatutako gutxieneko egitura bat, dinamizatzailerik egin, kontzientzia sortu eta euren inguruan jende gehiago bildu eta artikulatuko duten eragileez osatua; bestetik oraindik hobeto definitzeko dagoen dokumentazio eta ikerketa zentru bat, formakuntza, ikerketa, informazioa, bideratze eta behatoki zerbitzuak eskainiko lituzkeena.

Egitura eragile horretan jardungo dutenak formakuntza beharko dutela eta, horretan ari dira une honetan. Guarrotxenaren aburuz, “*militante baino gehiago ‘teknikari’ izan behar dute*”.

Bestalde, topaketetan sektorialki aritu ziren emakumeak sektore bakoitzean proiektu praktikoak prestatzen ari dira. Lehenik mahai gainean lehentasun eskeima bat jarri eta ondoren, esparru bakoitzeko profesionalekin kontratatuko da berau. “Azken finean haiek jarri behar dituzte proiektuak martxan. Guk ezin dugu bakoitzaren esparru profesionalera kanpotik sartu zer egin behar duten esatera”.

Apirilaren 20an aurkezpen nazionala burutuko dute. Orduan aurkeztuko dira esparru bakoitzean zehaztutako lehentasunak. Egun sarea hurbilen dituztenekin osatzen hasi dira, baina handik aurrera sarea zabaltzeko asmoa dute. Gero, irailetik aurrera-edo, proiektu zehatzei ekin nahi diete.

Finan emakumeen alde egiteko tresna bat eskaini nahi dute. Izaskun Guarro-

ALBERTO ELOSEGI

txenaren hitzetan, *“guk laguntza eskainiko dugu, baina gero norberak, esparru jakin batean diharduenak, eman beharko ditu aldaketak”*.

Ilusioz heldu diote proiektuari, baina errealismoa ere ez zaie falta. Dena astiro doala onartzen dute, zailtasun asko dituztela eta emaitzak ikusteko luzera begiratu beharko dela.

ERABATEKO ALDAKETA ABERTZALETASUNETIK. “Berdintasunean oinarritutako Euskal Herria sortzera goaz” lelopean biltzen den ekimenak eta Basandereren lanak oinarri berbera konpartitzen dute eta horrela laburbil genezake: emakume talde instituzionalek (Hegoaldean, Emakunde eta Nafarroako Emakumearen Institutua) egiten dituzten lan puntualak ondo egon daitezke. Baina benetako berdintasuna lortzeko gizartearen baloreak irauli behar dira lehenago gizarte berri bat eraiki behar da, oraindik gizarte patriarkalean bizi baikara. Horren kontzientzia falta dela ere badakite eta garrantzitsua dela berau berreskuratzeko ahalegina egitea, eztabaida berpiztea. Zentzu honetan, instituzioek emakumearen egoeraren erantzukizuna hartzea kritikatzan du Alizia

□ **“Guk laguntza eskainiko dugu, baina gero norberak, esparru jakin batean diharduenak eman beharko ditu aldaketak”**

I. GUARROTXENA

Stürtze historialariak: *“Gizarteak aldaketarako borrokari utzi dio eta orain soilik puntu jakin batzuk eskatzera jotzen du Estatuarengana, ‘aita’ rengana. Orain Estatua ez da etsaia, babesle bihurtu da. Eta emakumeak mende jarraitzen, gizartea aldatu beharraren kontzientzia galduta gainera”*.

Bat datoz berdintasun faltsu bat saldu digutela esatean. *“Azkenean gizonen berdintasuna lortu duten emakumeak, gizonen rola hartu dutelako izan da”*, dio Izaskun Guarrotxenak. *“Eta berdintasun hori ez dugu nahi, nik ez dut gizon baten berdina izan nahi. Argi dago ezberdinak garela. Guk aukera berdintasuna eskatzen dugu, bakoitzak bere berezitasunekin, baina denak aukera berberak izatea”*.

Argi duten beste puntu garrantzitsu bat emakumeen aldeko borroka abertzaletasunetik egin behar dela da. Garai batean, feminismo unibertsalista nagusi zenean, nazionalismoa eta feminismoa uztar zitezkeenik ukatzen zuen askok. Bietako bat, edo feminista edo abertzalea zinen. Baina munduko emakume guztien arazoak ez dira berdinak eta Stürtzeren ustez, *“koiuntura honetan, ondo uztar daitezke nazio menperatu baten borroka eta borroka feminista”*. Hala ere, autodeterminazioaz hitz egitean eta eraikuntza nazionalaren eztabaidan, emakumeari buruz ez dela hitz egiten onartzen du eta elementu hau txertatzeko ahalegin bat

■ Izaskun Guarrotxena “Berdintasunean oinarritutako Euskal Herria sortzera goaz” ekimeneko kidea.

egin behar dela.

Euskal Herriko feminismoaren birplanteatze hau abertzaletasunetik egiteak ez du esan nahi hala ere atzerriko feminismoarekin harremanik izan behar ez denik, eta arazo komunak ez daudenik.

Eta gizartea aldatzeko borroka feministak ez du esan nahi, noski, borroka horretan gizonak tokirik ez dutenik. Orain arte emakumeak izan ditugu hizpide, emakumeek hartu behar dute kontzientzia, emakumeen arteko komunikazioa hobetu behar da... baina gizarte osoa baldin bada aldatu behar dena, gizonak ezinbestez hartu behar dira kontuan. Euren parte hartzea zaila izango da hala ere, Stürtzeren ustez. *“Pribilegio batzuk dituzte (askotan eurek pentsatzen dutena baino gutxiago, esleitzen dizkieten elementuak ez baitira beti eurentzat hain onak) eta horiek emakumeekin konpartitu behar dituztela jakinda kosta egingo zaie eztabaidan sartzea”* ●

www.kaixo.com

Iragan abenduaren 14, 15 eta 16an Leitzan burutu ziren Emakume Abertzaleen Topaketa Feministetan eremu desberdinak jorratu ziren: sektore sozioekonomikoa, hezkuntza, komunikabideak eta kultura. Bertan eztabaidatutakoaren lehen zirriborroak eskutan, esparru bakoitzean abiatutako lanari jarraipena eman behar zaio orain.

EZTABAIDATIK HASI ETA ERAGIN PRAKTIKORAKO BIDEAN

Luze eta zabal hitz egin zen joan den urte amaieran Leitzako topaketetan. Une honetan, jorratutako guztiaren lehen zirriborroak dituzte esku artean, bertan jardundako hizlariak egindako laburpenak. Informazioa biltzen eta egokitzen hasi dira dagoeneko eta uda partean edo irailean lana amaitu eta ondoren argitara ematea da euren asmoa.

Abenduko topaketetan lau eremu landu ziren: sozioekonomikoa, hezkuntza, komunikabideak (alboko koadroan azaldu duguna) eta kultura.

Sektore sozioekonomikoa lehenago ere neurri handian landutako gaia da, sindikal-gintzatik batez ere. Emakumearen funtzio ekonomikoaz, lanaren banaketaz, pobreziaz... hitz egin zen eremu honen barruan, prekarietateari, osasunari eta kontsumoari ere arreta berezia eskainiz.

Hainbat datu deigarri ipini zen mahaigainean, besteak beste, 1995ean Espainiako Estatuko emakumeen %45,2 "jardunean" izanda ere, hauek lan errenta osoaren %18,6 besterik ez zutela jasotzen, edo Hego Euskal Herrian pobrezia eragina laukoiztu egiten dela emakumea buru duten etxeetan (emakumearen pobrezia tasa %15ekoa da eta gizonena %4,5ekoa).

Hezkuntzaren gaia lehenago landua

izan bada ere, eta sexismoa saihesteko ahaleginak ugari izanik, oraindik hutsune handiak daudela ikusi zen, praktikan oraindik rol ezberdinak ego-

tarik oinarritzkoena ere". Esparru horretako jende asko biltzea ez zuten lortu gainera eta lan asko dago egiteko sektore honetan.

■ Komunikazio sektorean ateratako ondorioak Bilboko La Bolsan aurkeztu ziren, joan den otsailaren 23an.

kitzen zaizkiela neska eta mutikoei.

Hezkuntzaren eremu honetan diagnostiko orokorra egin eta erronka nagusiak zehazteaz gain, hainbat ikastetxe

□ Lau eremu nagusi jorratuz emakumeak gizarte honetan bizi duen egoera ezagutzea bilatzen da

proiektu ezagutarazteko tailerrak burutu ziren.

Kulturako esparrua, aldiz, ordura arte landu gabeko eremua zen. Izaskun Guarrotxenak esan digunez, "arlo kultural-lean ez dago ezertxo ere, ezta hausnarke-

Besteak beste emakumeak legearen aurrean bizi duen egoeraz jardun zuten. Emakumea biktima denean legeak ez duela behar bezala babesten azpimarratu zuen Miren Ortubai, Arartekoaren bulegoko kideak. Mati Iturralde mediku eta preso ohiak aldiz emakumeak kartzelan pairatzen duen egoeraz jardun zuten.

Amatasunari buruzko mahainguru bat ere izan zen eta bertan gai honetan gizarteak erantzukizun handiagoa hartu behar duela azpimarratu zuten mahaikideek. Familiaren egituraketan baloreak aldatzeaz eta aitasunaren garrantziaz ere jardun zuten mahainguru honetan.

Finean, lau eremu nagusi horiek jorratuz emakumeak gizarte honetan bizi duen egoera sakon ezagutzea bilatzen zen, gizarte honen bitarteko ideologikoak (hezkuntza, kultura, komunikabideak) eta irizpide ekonomikoak ezagutzea, gero eremu horietan zer lan egin behar den zehazten hasteko.

Baina jardunaldiok iraun zuten hiru egunetan ez zituzten soilik lau zutabe horiek izan hizpide. Bestelako gaiei ere toki egin zitzaizaien tailer, hitzaldi zein mahainguruen bidez.

INIGO AZKONA

■ Komunikabideak barrutik eta kanpotik

Topaketetan jorratutako eremuetako batek, komunikabideen esparruak, garrantzia handia du emakumeen egoeran. Alize Rodriguezen hitzetan, “hedabideak boterearen eskutan daude oro har eta, beraz, sistema patriarkala mantentzen laguntzen dute. Komunikabideen barne funtzionamendua eta euren informazio politika aldatuz, emakumeen aldeko eragin garrantzitsua izan dezakete”.

Topaketetan burutu beharreko eztabaidarako eremu honetan lehenik hainbat ardatz ipini zen. Alde batetik gaia maila profesionalean aztertu behar zen: esparru honetan zernolako lan baldintzak zeuden, emakumeek zein kuota betetzen dituzten, zein postu hierarkikotan... datuak bildu eta errolda moduko bat osatu behar zen. Zentzu honetan deigarria da unibertsitatean, hedabideekin zerikusia duten ikasketetan, emakume gehiago matrikulatzen dela gizonak baino, baina gero horrek ez du islarik lan merkatuan.

Hortik abiatuta diskurtso informatiboa aztertzea zen hurrengo puntua eta horretarako, alde batetik, hedabideek erabiltzen duten hizkuntza eta, bestetik, edukietan emakumei zenbat toki eskaintzen zaien eta nolako tratamendua jasotzen duten aztertu behar zen. Lehen ala bigarren mailako tratamendua ematen zaio emakumeari? Zenbat azaletan agertzen da? Zenbat lerro ematen zaizkio prentsan? Eta zenbat denbora irratian zein telebistan?

Maila profesionalean zein edukiei begira, Alize Rodriguezek dionez, “esparru publiko eta pribatuaren arteko diko-

■ Alize Rodriguezek komunikabideen eremuan dihardu.

tomia garbia da. Esparru publikoa, garrantzitsua dena, gizonari dagokio. Bitartean emakumea esparru pribatura, garrantzitsua ez dena mugatua dago”.

Audientzia gisa ere emakumeek kontsumitzen dutenari erreparatuta, berriro ere dikotomia bera ageri dela azaldu du Rodriguezek: “Garai batean emakumeak gehienbat irratia kontsumitzen zuen, etxeko lanak egiten zituen bitartean. Orain kanpoan ere lan egiten du eta telebistara pasa da. Baina bertan beste emakume batzuek dituzten arazoetaz

hitz egiten den programa horiek kontsumitzen ditu, berriz ere eremu pribatura joz. Ez zaigu informazioa eskaintzen, autoterapiak baizik”.

Teknologia berrietaz ere hitz egin zen topaketetan eta emakumeak, gazteak batez ere, Interneten badaudela ondorioztatu zuten. Hori bai, kontsumitzaile eta erabiltzaile gisa nagusiki. “*Begirada kritikoa falta zela ikusi genuen*”.

Gai hauen inguruan jardun zuten unibertsitate irakasle eta sektoreko profesionalekin eta hemendik aurrera ere hausnarketarako gai berriak mahaigaineratzeko asmoa dute. Konpromisoak hartzen hastea da helburua, baina horretarako lan handia dute aurretik. Alde batetik profesionalen disonibilitatearekin jokatu behar dute. Bestetik ez dute esku artean datu berririk. Azkeneko datuak Emakundek 1991-1992 inguruan plazaratutakoak dira eta horiek berriro beharra dago. Denbora eta baliabideak behar dituzte horretarako. Hori lortuta, lan teorikoa osatu eta praktikara jo ahal izango da ●

Horretaz gain, emakume etorkinei buruzko mahaingurua, identitate sexualaren inguruko tailerra edo gazteriaren

inguruko hainbat hitzaldi ere burutu ziren iragan abenduko asteburu hartan.

Orain han bildutako informazio guz-

tia hedatzeko eta ezarritako oinarrietatik proiektu zehatzak sortzeko lana dator ●

BARAKALDO

Martxoaren 3tik 24ra, Herriko Plazan

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

**Bizi
irakurriz!**

Heldu da urteko hegazti pasea. Baina kontrapasari loturik dator aurtengoan ere polemika. Izan ere, Euskal Herrian kontrapasan pagausoaren ehiza baimendu da eta erabaki horren aurrean talde kontserbazionistek euren desadostasuna agertu dute.

BERRIZ ERE PAGAUISOAK BALETATIK IHESI

■ Pagausoak da kontrapasan gehien ehizatzen den hegaztia.

Hasi da urteko lehenengo hegazti pasea, negua Afrika tropikalean eta Iberiar penintsularen hegoaldean igaro ondoren. Hegazti migratzaileak bueltan datoz berriz udaberriaren usainean, habia egiteko eta kumeak hazteko garaia helduko baita. Baina eurekin dakarte urteroko polemika bera, alegia kontrapasan ehiza baimentzearena.

Euskal Herrian, beste behin ere, kontrapasan pagausoaren gaineko ehiza baimendu da, eta honek zenbait talde kontserbazionisten ezinegon pizten du. Europako Hegaztien arteztarauak kontrapasan ehizatzearen gaineko debeku garbia azaltzen du. Baina gure lurraldean ehizaren tradizioak erro sakona izanik, nolabaiteko moldaketak egin dira lege mailan garai berezi honetan ere baimendu ahal izateko.

Pagausoak da kontrapasan ehizagarririk den espezie bakarra urtarillaren 31tik aurrera, baina noski, eraginak gainontzeko espezie guztiengana iristen dira. Honek aur-

kotasuna areagotu du talde desberdinen artean. Ehiza federazio, arduradun politiko eta talde kontserbazionisten inguruan dago saltsa, zilegitasunaren mugak gainditu ote dituzten eztabaidatzen dute. Eztabaidetatik lege ekintzetara ere jo izan dute, ustekabeko handiak emanez zenbait gizarte taldetan. Behin-behineko epai batek guztiz ilegaltzat jo zuen kontrapasan ehizatzea 1992an.

■ Murgil handiak hezegunean.

Baina ondorengo urteetan ere ehiza baimendua izan zen Gipuzkoa eta Bizkaian. Gauzak honela, 1995ean Bizkaian sail horretaz arduratzen zen diputatua prebrikazioagatik salatua izan zen eta 1997an arrazoi honegatik zigortua. Nafarroan urte batzuetan ez da baimendua izan kontrapasako ehiza, baina hainbat tirabiren ondoren aurtengoan baimendua izan da. Arazo honen inguruan konponbidea urrutitikosten da, polemikak, beraz, luzaro iraungo duela dirudi.

PAGAUISOAREN NONDIK-NORAKOAK. Pagausoak, negua Iberiar penintsulan igaro ondoren, Europaren iparraldera abiatzen da eta, gainera, ez ditu erabiltzen udazkeneko pasean erabiltako migrazio bideak, modu sakabanatuagoan pasatzen da, nagusiki kostako bidea jarraituz.

Baina, bada azkenaldian ehiztariak kezkatu dituen arazoa. Zer arrazo gertatzen da pagausoaren populazioekin? Beherakada jasan ote du? Ez omen dira lehenengo moduan pasatzen. Europa aldeko ehiztariak berriz, inoiz baino pagauso gehiago dagoela diote. Hainbat ikerketek agertzen dutena zera da, pagausoaren populazio sedentarioak behintzat dezenteko gorakada jasan duela. Batzuek klima aldaketari egozten diote errua eta beste batzuek, ehiza presioari edo nekazarjardueraren aldaketari.

Beste datu interesgarri batzuk ere bildu dira, badirudi pagausoek migrazio bideak eta negualdia pasatzen duteneko gunek aldatu dituztela. Izan ere, pagausoarentzat bi baldintza oso garrantzitsuak dira: batetik, jatekoa eskura edukitzea eta bestetik, lasaitasuna etzalekuetan. Portugal aldean hau guztia lortzen

■ Alejandro Onrubia. Biologoa eta Espainiako Ornitologi Elkarteko idazkaria

“Kontrapasan ehizatzeak ehizagarriak ez diren espezieetan ere eragina du”

Kontrapasa garaian beti ehiza dela-eta polemika sortzen da, batzuen eta besteen artean. Zergatik da hain garrantzitsua kontrapasan doazen hegaztiak errespetatzea?

Argumentu ezberdinak genituzke. Ikuspuntu biologikotik esan dezakegu bueltan datozen aleak laster habia egiteko daudela, ondorengoak emango dituzten aleak direla. Gainera, neguko gogortasun guztia gainditu dutenek, hautespen latza jasan dute. Azken finean, indartsuenak ehizatzeo arriskuan leudeke, populazioen mantenua sostengatuko luketenak. Gainera, ehizagarriak ez diren beste espezieetan ere eragina izango du, hegazti zein ugaztunak ere umatze garaian egongo direlako.

■ Zein neurritan eragingo luke ehizak espezie horien

populazioen egoeran?

Ziurrenik ez da ehiza izango populazio hauen gainbeheraren arrazoi nagusia. Basogintzaren eta nekazaritzaren ustiaketa intentsiboek izan dezakete eragin handia, habia egiteko guneak deusezten direlako eta elikagaiak lortzeko zailtasunak dituztelako, azken batean, euren habitat naturala eraldatzen delako.

■ Zein ikerketa bide jarraitzen dira hegazti migratzaielen inguruan?

Ikerketa bide garrantzitsuak pagausoaren inguruan egin dira nagusiki, migrazioaren nondik-norakoak aztertzeo erradiotransmisore aurrerakoien bidez, eta baita negupasaren inguruan ere. Beste ikerketa bideak hauen kontaketen ingurukoak dira ●

omen dute, izan ere ehiztariek debekatua dute etzalekuetako ehiza, eta, gainera, artelatzen ezkurra oso gustuko omen dute. Dirudienez, gure pagausoak ehiza presioaren aurrean iraunbizitze estrategiak aldatu ditu. Hau guztia aztertzeo ikerketa bide garrantzitsuak ireki dira Europa osoan. Honen inguruan, 2000. urte hasieran, Frantziako eta Euskadiko ehiza federazioak bultzatzaile zituela, nazioarteko ikerketa talde garrantzitsua eratu zuten, GIIFS (Basofaunaren Nazioarteko Ikerketa Taldea) deritzana, proiektu interesgarriak dituelarik eskuartearen: satelite bidezko pagausoaren jarraipenak, azterketa genetikoak... Europa mailan ematen den hegazti migrazioa munduan ematen direnetatik garrantzitsuenetarikoa da.

Hegazti espezien erdiak migratzaielenak dira, baina zerk bultzatzen ditu leku aldaketa hauek egitera? Arrazoi nagusia, elikagaien eskuragarritasuna izango da, negu gogorrean beti ere zailagoa baita jakiak lortzea. Hegazti migratzaile batzuek, negualdia, Afrika tropikalean igarotzen dute, hauei migratzaile transahariarrak deitzen zaie. Bidaia luze hau egiten dutenen artean, enarak, lertxunak eta mokozabalak aipa ditzakegu. Beste zenbaitzuk ez dute hain bide luzea egiten, Mediterraneo inguruan gelditzen dira negua pasatzen, Iberiar penintsularen hegoaldean alegia, edo Ipar Afrikan. Azken hauek migratzaile presahariarrak dira, hauen artean aipa ditzakegu uso, hegabera, birigarro, antzar eta ahateak.

ALBERTO ELOSEGI

■ Urdaibai da kontrapasako hegaztientzako hezeguneetako bat.

Hegazti hauek orientazio ahalmen izugarria dute, egunez eguzkia izango dutelarik gidari eta gauez izarrak, euren ordulari biologikoek ere ez diete hutsik egiten. Hegaztien gehiengoak bidaia luze hau, hainbat etapatan banatzen du, gutxi gorabehera 320 kilometrokoak. Baina espezie asko dira datu hauetatik urruntzen direnak. Honela, enara arrunta adibidez, gai da etapa bakar batean 1.500 kilometro egiteko gelditu gabe.

Hegazti hauentzat Euskal Herria trantsizio gune garrantzitsua da, batetik Pirinioak eta bestetik Kantauriar mendilerroa baititugu. Mendilerro hauek kanalizatu egiten dute hegaztia. Bide batez, zenbait

hegazti espezieek (ahate, antzar, murgil handi, kopetazabal), hezeguneetan paratxo bat egiteko astia hartzen du. Badira hegaztiak ondo egokitu eta negua bertan pasatzera animatzen direnak ere, bertako klima ez baita horren gogorra. Honela, udazken aldean eta udaberrian aukera paregabea dute hegazti zaleek jakin mina asetzeko. Horretarako, egokitutako behatoki dezente ditugu Euskal Herrian. Batetik, Urdaibai (Bizkaia) eta Txingudi (Gipuzkoa) kostaldean, eta bestetik, barne hezeguneak, Mendixurreko parke ornitologikoa Araban eta Nafarroan esate baterako, Pitillasekoa... ●

◆ MAIDER ZAPIRAIN

Edurne Ormazabal

“Euskaraz egindako pop musika falta da”

P E R F I L A

Kaleko katua dela aitortu zigun telebistan egin zuen lehen programan. Musikak piztiak baretzen baditu ere, azkazalak zorrotz, Euskadi Gazteako koordinatzailea bere irratia defendatzeko prest dago beti. Ez da Warnerreko lehoia, baina Donostiako Zinemaldiko aurkezpenetan etxeko sutondoan bezala moldatzen da. Egia izango da, zazpi bizimodu daramatzala batera!

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre / Argazkiak: Alberto Elozegi

Oso inauteri zalea den batek esan digu tolosarra izateko ez zarela festa horien maitale amorratua...

Ez da ez naizela inauteri zalea, baina mozorrotzea ez zait inoiz gustatu. Nire bizitza osoan, tolosarra izanik, behin bakarrik mozorrotu naiz, eta pailazoz.

Pentsa, zer originala! Barregarri gertzearen zentzu handi-handia daukat.

■ Babarrunaren kofradian sartu omen zaituzte.

Denetatik egin behar da bizitza honetan. Babarrunak gustatzen zaizkit, gutxieenez!

■ Familia mendizalea duzu.

Horretan ere nahiko ardi beltza naiz.

Aita eta anai-arrebak oso mendizaleak dira, baita eski zaleak ere. Niri mendira joatea gustatzen zait, baina oso alferra naiz, eta oso kaletarra. Kirola den edozerk ez nau gehiegi erakartzen, lasai egotea nahiago dut.

■ Musika munduarekin bestelako harremanik eduki gabe, nola hartu zenuen lanbide?

Kasualitatez. Sekula ez dut instrumenturik jo, eta ez neukan musika zaletasun ikaragarriarik. Irakurtzea askoz gehiago gustatzen zitzaidan, baita zinema ere. "Katu kale" telebistako programan zaletu eta aditu asko zeuden lantaldean eta hauen bidez zaletu nintzen.

Oraindik ez dut ulertzen nola ausartu nintzen "Katu kale"rako castingera joaten. Lagun batek konbentzitu ninduen. Gogoratzen dut castinga egiteko zain, itxaron gelan nengoela, nire aurretik sartu zen neska kordea galduta atera zutela frogatik.

■ **Euskadi Gazteako koordinatzailea zara bere sorreratik. Nola antolatzen duzu lantaldea?**

Abantaila handia daukat, taldea txikia delako eta ilusioa duelako. Orain hain modan dagoen gestio sistema partehartzailea behar beharrezkoa dela uste dut. Proiektu bat aurrera atera behar denean, bakoitzak oso garbi baldin badu proiektu horren barruan zer eginkizun duen eta bakoitzak bere eginbeharra gustuko badu, erraza da gurdiari tira egiten. Langileak identifikatuta sentitu behar du proiektuarekin eta parte hartu.

Asteroko programazioa egiteko, zer disko jarri erabakitzeko, bilera egiten dugu. Disko denak entzun, bozkatu, eta bakoitzaren iritzia kontuan hartzen da. Hasiera batean, beste irratietako arduradunekin biltzen nintzen eta bakoitzak nola funtzionatzen duen kontatzen genuen. Beste irratietako arduradunei gure funtzionamendua arriskutsua iruditzen zitzaien. Denek esaten zidaten "damutuko zara, astakeria bat da!". Baina niri sistemak funtzionatu dit. Irizpideak argi

badaude, eta denok baldin badakigu Euskadi Gaztea zer den, garrantzitsua da denen iritzia kontuan hartzea. Jendeak berea sentitzen duenean proiektua, gehiago ematen du, eta errazagoa da harremana.

■ **Nolakoa izan behar du kantu batek Euskadi Gaztean jartzeko?**

Irizpidea nahiko zabala da estilo aldetik: rock, pop, heavya... denetik lantzen dugu. Euskal produkzioak plus handi bat du. Euskaraz kaleratzen den gehienak badu lekua Euskadi Gaztean, nahiz eta batzuek ez duten onartzen hala denik. Horrez gain, estatuko eta nazioarteko produkzioetan, kantuak kalitate puntu bat behar du eta era berean komertziala izan.

■ **Katalanek irratietako musikaren hainbateko bat katalanez izan dadin kupo bat betetzen dute. Euskarazko musikarentzat ere ez al litzateke horrelako neurriren bat komeni?**

Katalanak ez daude gus-tura kupoarekin, ezta musikariak ere. Gutxiengo bat da konforme dagoena. Kuota bat jartzen bada, gero hori errespetatzeko merezi ez duten katalanezko kantu asko jarri behar dituzte irratiek. Politika babeslea izan behar dugula ez daukat batere dudarik, batez ere irradi publiko bat izanda. Euskal produkzio batek ezin du izan AEBetako baten tratamendu bera. Baina hori nola bideratu, kuota jarri behar den edo beste modu batera egin, hor dago kokka. Nik uste gure buruari jartzen diogula kuota. Euskal disko bat iris-ten denean, beste tratamendu bat ematen zaio.

■ **Zein da euskal musika produkzioaren panorama?**

BERE HITZETAN

▼
"Erabat normalizatu da euskal musikaren alorrean udako kantaren fenomeno, eta positiboa iruditzen zait. Ez dut uste taldeek musika egiten dutenean buruan dutenik udako abestia lortu behar dutela, baina promoziorako diskoetan udarako aproposa izan daitekeen singlea ateratzen dute, eta lehen ez zen horrelakorik gertatzen."

www.zabalik.com/070701/suscr/errepo
rtaje02.html

▼
"Katu Kaleren garaian ez zegoen audientzia ikerketarik, bestela ez zuen bi hilabete iraungo. Nire ustez mitifikatu ere egin dugu Katu Kale. Mundu guztiak esaten dit oso ona zela, hala ere horiek beraiek orain ikusiko balute agian ez lukete iritzi bera izango."

"Aho bete doinu" liburua, 123.orr.

▼
"Euskal Herrian euskal diskagintza bultzatuko duten euskaraz eginiko irrati-formula pribatuak sortzen diren unean Euskadi Gazteak beste bide batzuk jorratu ahal izango ditu irrati publiko bezala."

"Aho bete doinu" liburua, 122.orr.

▼
"Beti egon da rock musika kulturatzat hartzeko errezelo bat gizartean. Mundu guztiari ondo iruditzen zaio opera diruz laguntzea, baina rock kontzertu bat diruz laguntzea ez da begi onez ikusten. Agintariek ez dute uste zerbait bultzatzekoa denik, eta hori gero komunikabideetan islatzen da."

"Aho bete doinu" liburua, 125.orr.

TEKNOLOGIA BERRIEK ZER IRRATI
MOTA EKARRIKO DUTE ?

"INTERAKTIBOAGOA
IZANGO DA !"

Nik uste diskogintza sendotu dela, eta nolabaiteko profesionaltasunera iritsi dela. Musikari batzuek pentsatzen dute euskaraz kantatze hutsagatik diskoe-txeek diskoa atera behar dietela, eta hori ez da hala.

Ni batzutan kezkatzen nau estilo kontuak. Badirudi euskaraz kanta-tzeak estilo batera bideratzen zaituela. Eta kasu hau maketa lehiaketan ikusten da inon baino argiago. Maketa lehiaketako 200 maketatik 140 heavyak dira. Ez da moda kontua, heavya ez baitago oso modan hemendik kanpo.

Eta entzun, berriz, Euskal Herriko jen-deak denetatik entzuten du, beraz, nola-baiteko desoreka dago gehien egiten den eta entzuten dena-ren artean. Euska-raz egindako beste estilo batzuek, esa-terako popa gehia-go entzutea estima-tuko nuke.

■ "Operación Triunfo"ko ira-bazleek Donostia-

ko zezen plazan eman behar duten kontzerturako sarrera denak egun bakarrean bukatu dira.

Albiste horrek ez nau batere harritu. Hemen funtzionatzen du kanpoan fun-

"Zergatik zaio
hainbeste errezelo
arrakasta duenari?
Ziurrenik eurek egon
nahi dutelako hor"

CURRICULUMA

- **Jaio:** Tolosan, 1963. urtean.
- **Euskadi Gaztea irrati**ko koordinatzailea, bere sorreratik (1990).
- Psikologian lizentziatua.
- **Kazetari:** Donostiako Herri Irratian hasi zen (1985ean). "Deia" egunkarian ere kronikak idazten zituen garai berean, eta "Antena 3" irratan esatari hasi zen.
- **Telebista:** Euskal Telebistan "Katu Kale" musika programa egin zuen (1985etik 1989ra) eta "Zine Oro" programa aurkeztu du. Canal+ katean, berriz, "Zine keinuak" programa aurkeztu zuen (1998tik 2001era).
- **Donostiako Zinemaldiko aurkezlea** da eta prentsaurrekoen koordinatzailea.

"Desoreka dago gehien egiten den eta entzuten denaren artean"

tzionatzen duenak. Hemendik kanpora arrakasta duten programek hemen arrakasta berbera izaten dute. Espainiako jendearekiko dugun ezberdintasuna da geurearekiko ere badugula ardura bat.

■ **Zuk ere aurkeztu zenuen musika programa bat. Zer iruditzen "Operación Triunfo?"**

"Operación Triunfo"ko gauza batek poztu egiten nau. Urteetan esan da musikak ez duela lekurik telebistan. Eta programa honek erakutsi du ez dela egia. Formatu bat bilatu behar dela, eta asmatzen denean musikak izan dezakeela lekua telebistan. Telebistak formatu gisa baditu gauza interesgarriak, esaterako, dekoratua...

Baina produktua bera ez zait interesatzen. Musikalki ez du ekarpenik egiten. Karaoke bat da, gaizki kantatua. Kantu aukeraketa aldetik, musika arina da. Eta gazteek ematen duten "bigun" itxura hori ere ez dut gogoko. Oso txintxoak dira denak, denak hain eredugarriak.

■ **"Komertziala" hitzak kutsu txarra du. Ezin liteke ona eta denen gustukoa izan?**

Badago ipurterre eta intelektual puntu hori, komertziala dena ez dela interesgarria esaten duenik. Eta ez da egia. Badira gauza komertzialak piperrik balio ez dutenak, eta badira gauza komertzialak sekulako maila dutenak. Horrek ez du esan nahi saltzen ez duenak baliorik ez duenik. Ona eta salgarria, bi balio ezber-

din dira, eta produktu batek uztartu ditzake biak edo ez. Baina zergatik zaio hainbeste errezelo arrakasta duenari? Ziurrenik eurek egon nahi luketelako bestea

iritsi den lekuan.

■ **Non dago komertzialtasunaren gakoa?**

Hori inork ez daki. Multinazionalek

ARGIA egutegiaren 100 pta. (0,6€) ARGIA ikastolarentzat

ARGIAren egutegiaren salmentatik lortutako 4.200 €tako taloia eman zion Bego Zuza, ARGIAko argitalpen arduradunak, Kontxi Blanco, ARGIA ikastolako lehendakariari.

Eskerrik asko, ARGIAren egutegia erosiz, aurtengo Nafarroa Oinez antolatuko duen Tuterako Argia ikastolari lagundu diozuen guztioi.

BIZITZAREN PASARTEA

Nik txikitatik ezagutu behar izan nuen emakume izateak ekarri dezakeen diskriminazioa. Zazpi anai-arreba gara eta ni neu zaharrena. Ni baino urte bete eta bi urte gazteagoak, Ion eta Xabier, anaiak eta jolaskideak. Beraiekin batera jolaskide nuen goiko pisuko bizilaguna, bai... Kike Amonarritz. Hamar urte inguru izango genituen eta gure jolasik maitatuena "indio eta bakeroetara" jolastea izan ohi zen. Bi talde egin ohi genituen, bata indioena eta bakeroena bestea, eta txandatzuz talde batek bestea harrapatu behar izaten zuen. Baina ni neu neska nintzenez eta dirudienez indio eta bakeroen filmetan emakumezkoek paper handirik izaten ez zutenez, niri tabernako emakumearen lana tokatzen zitzaidan. Hau da, nire anai eta lagunak etxeari buelta bat eta beste bat ematen ari ziren bitartean, nik hantxe egon behar izaten nuen, tabernara nire gizontxoak noiz etorriko zain... Benetan dibertigarria! Ziur naiz Kikek behin baino gehiagotan gogoratu izan dituela jolas horiek aita denetik, hiru alaben aita! Agian orain berari tokatuko zaio tabernako gizonaren papera egitea bere alabekin jolasean ari dela.

fabrikatu egiten dituzte produktuak. Baina fabrikatzen dituzte mila, eta mila horietatik bik saltzen dute. Inork ez dauka sekretu horren formularik. Zergatik saltzen du horrenbeste "La oreja de Van Gogh" taldeak? Musika entzun erraza da, neskak ongi kantatzen du, baina horrelako zenbat talde daude? Eta zergatik ez dute besteek saldu eta hauek bai? Ez zuten sekulako kanpainarik egin, eta hasieran egin zituzten bideo klipak oso

txarrak ziren. Proiektuak fabrikatu daitezke, eta marketing kanpainen dudarik gabe laguntzen dute, zerbaitegatik egiten dira. Baina ez dago formularik. Milaka adibide daude horrelako proiektu bat fabrikatu, makina bat diru gastatu eta funtzionatu ez dutenak. Beste hainbat gauza, "Estremoduro" eta halakoak, beste bide batzuetatik, ohiko marketing kanpainarik gabe, eta teoriarik baztertzen diren produktuak eginaz, ikaragarri sal-

tzera iritsi dira.

■ **Internetek eta teknologia berriek zer irriti mota ekarriko dute?**

Irratia interaktiboagoa izango da. Azken hamabi urteotan nabaritu dugu jendeak gero eta gehiago hartzen duela parte irratsaioetan. Formula erraza jartzen badiezu, noski. Oraindik erantzun gehien jasotzen dituen betiko kantu eskaera da.

Bestalde, jendeak aukera gehiago izango du selekzioarako. Hamaika kantu programatu ahal izango ditu. Horretarako ez duzu irratia beharrik, hori zure diskoak entzunaz egin baitezakezu. Baina irratia beste zerbait eskaintzen du. Komunikazioa, ez zaudela bakarrik sentitzea. Batzutan nahiago duzu disko bat lasai entzun, eta beste batzutan norbait entzuteko beharra daukazu.

■ **Euskal Telebistan eta Canal+ kateetan lan egin duzu. Zer alde dago bate-tik bestera?**

Canal plus-en jende guztia produktutik gertuago dago. Telebista jende askoren artean egiten da, eta Canal plus-en ikusi nuen

BERTSOA

Doinua: Espainian behera

**Zinemaldia eta
Euskadi Gaztea,
eta ez da zilegi
Canal + ahanztea.
Lortu duzu uhinen
artean haztea,
eta hainbat lekutan
guk zu ikustea,
ez da gutxi denetan
marka bat uztea.**

Aitor Mendiluze

programa bakoitzeko langile denak oso inplikaturik zeudela: makilatzailea, argizatzailea... Horrek laguntzen du produktua txukunagoa izan dadin. Ez dituzte hemengo telebistak baino baliabide gehiago, baina inplikazio handiagoa dute. Hori izan liteke oso programa gutxi dituztelako.

■ **Zinema aretoen asteroko eskaintza zer moduzkoa iruditzen zaizu?**

Kartelera begiratu, eta zine areto denetan film berak botatzen dituzte. Bertsiotik originalen botatutako filmak eta bestelako eskaintzak ikusiko nituzke gehiago. Komertzialak diren filmeez ari naiz, ez esperimendu arraroek, baina independenteak direnak nolabait.

■ **Euskal Herriko zinema produkzioak esperantzarik ba al du?**

Ez dago zinema industriarik. Musikan errazagoa den bezala, zinemari oso zaila da produktu osoa hemen egitea. Sortzaileak badauzkagu. Arazoa da oso herri txikia garelako, eta produktua zenbat eta garestiagoa izan, zailagoa da aurrera egitea, ez dagoelako biderik inbertsioa berreskuratzeko.

■ **Zergatik ez dituzte zinema aretoetan atzerriko filmak azpiztituluekin eskaintzen?**

Ni azpiztituluen oso aldekoa naiz. Arazoa da telebistatik filmak beti itzulita ikusi ditugula, eta ez gaudela ohituta azpiztitulutako lanak ikusten. Atzerrian film gehienak jatorrizko bertsiotan ikusten dituzte, baina hemen ez daukagu azpiztituluaren kulturarik.

■ **Donostiako Zinemaldiko aurkezlea**

ARGAZKI ZAHARRA

"Katu kale" programa. Aurkezlea, ikuslearen pare, sofán eroso. Kasik bere etxean.

zara. Hamaika artista ezagutuko zenuen. Zer moduzko jendea da?

Normalean oso profesionalak izaten dira. Entseguetara etortzen dira denak, eta xehetasun txikiak entseuetan dute,

nondik sartu behar duten eta nondik aterara... Lana serio egitea eskertu egiten da, Robert de Niro edo Al Pacinok berak ere ez dute entseguetara hutsik egin ●

ARGIA ren eskutik

OSKORRI

VIZCAYATIK ... BIZKAIARA

Bergarako pilotalekuan - martxoaren 9an - 22:30etan

Laguntzaile:

euskaderratia

euskadigaztea

radioeuskadi

radiovitoria

E Z P A

PRINTZA

PENTSATU
GABEKO BARREA

Josemari Carrerek "Hika" aldizkarian idatziriko artikuluan batean honakoa zioen:

"(...) Lehengoan antzerki lan bat ikustearen ondorioa da gogoeta hau. Modan jartzen ari den telebistako "El club de la comedia" delako saio horien antzeko emanaldia zen. Lau aktore eskenatoki hutsean. Bakioitzak gai bati heldu eta horren gainean komentarioak egiten hasten dira, irribarre egitekoak denak. (...) Ez da ideia txarra, teoriar. Eta egia da ikusleak barre algaraka pasatzen duela emanaldia. Arazoa dator antzokitik irtendakoan konturatzeko zaila ez dutela ezer esan, ez dizutela ezer kontatu (...). Pentsatzen duzu, agian, barrearen bidez osasuntsuago bizi zaitezten antolatzen diren ikastaro horien osagarriaren bat izango ote den. Baina ez. Ez duzu inongo saihezkako helbururik bilatu behar. Eta hau modan jartzen ari da. Eta ulertzen saiatzen naiz. Eta ez dut ulertzen. Zahartzen ari ote naiz? Izan ere ikusle gaztea da hauen jarraitzaile sutuena. Hau al da antzerkiaren tendentzia berria? (...) Zergatik jartzen da modan orain, garai hauetan, halako ikuskari mota? Erantzun bakarra etortzen zait burura. Gizartearen ezarri nahi duten bizitzeko ereduaren arlo bat baino ez da. Asteazken zehar lan egiten ezazu eta etxebizitza, kotxea eta ez dakit zenbat gauza ordaintzeko dituzun arazoak azaltzeko barre egizu, baina hori bai pentsatu behar izan gabe, pentsatzeak arazoak sortzen baititu, batez ere botereari (...)"

POESIA BILDUMA BERRIA

POESIA bilduma bat jarriko du martxan udaberrian Elkar argitaletxeak. Hain zuzen ere, azkenaldian genero honetan kaleratutako obren kopurua txikia izan dela aitzaki hartuta erabaki horixe hartu du. Lehenengo bi liburuak apirilean izango dira kalean. Juan Mari Irigoienena bata: "Letra txikiak bada ere" izenekoa. Bertan, protesta soziala burutu du batzuetan, besteetan bizipoza edo erotismoa landuz. Bigarren liburua Ander Iturriotzena da. "Mugaren ariketa" du izena eta prosazko zati laburren bidez gogoeta esentziala egiten du.

EUSKAL ZINEMA ASTEA

HEMEZORTZIGARRENA du aurtengoan Gasteizko Euskal Zinema Asteak. Hau da hain zuzen euskal zinegileen azken lanei eskaintzen zaion jaialdi bakarra. Vital Kutzak antolatutako martxoaren 2an amaitu zen. Guztira, 12 luzemetrai eta 14 laburmetrai ikusi ahal izan dira. Besteak beste, Ibon Cormenzanaren "Jaizkibel", Julio

■ "Visionarios" filmeko une bat.

Medemen "Lucia y el sexo" edota Manuel Gutierrez Aragonen "Visionarios". Gainera, martxoak 7an lehengo urteko irabazleak eskainiko dira, alegia, "Yoyes", "Jardines deshabitados" eta "Hauspo soinu". Aurtengoak kontuan harturik, 182 luzemetrai igaro dira Euskal Zinema Asteetik, eta 247 laburmetrai, 1985ean hasi zenetik.

ARABAN, ASPALDIKO PARTEZ

ARABAN erroldatua egotea da hemezortzi urte eta gero aurtengandik egingo den Arabako Bertso Txapelketan parte hartu ahal izateko bete beharreko baldintza bakarra. Hamaseiko zerrenda osatu da. Irati Anda, Zigor Enbeita, Iñaki Viñaspre, Andere Arriolabengoa, Ekaitz Elorriaga, Lierni Altuna, Alberto Martinez, Ane Zelaia, Olatz Perea, Karla Santisteban, Manex Agirre, Rikardo Gonzalez de Durana, Ruben Sanchez, Asier Ota-

H I T Z B I T A N

- Jose Ignacio Ansorenak honakoa adierazi zuen "El Diario Vasco"-n: "Txistuak ez du 'Operación Triunfo' bezala saltzen, baina emozionatu egiten du: horretan du arrakasta".
- Juan Luis Zabalak idatzia da honakoa "Euskaldunon Egunkaria"-n: "Filologoaren portzentajea handiegia omen da euskaldunon artean; filologokeria gehiegizkoa literatur sorkuntzaren oztopo omen da; (...) Filologo txarren beldur izateko baino filologo onen beharrean sentitzeko motibo indartsuagoak ez al ditu, oraindik ere, euskal literaturak?"

L A K

mendi, Oihane Perea eta Juan Mari Juaristi. Martxoaren 9an hasiko da Laudion eta Gasteizen jokatu du finala maiatzaren 11n.

IPARRALDEKO ARTISTEN BILDUMA

IPARRALDEAN sortu, zendu, bizi, bertan erakusketa ugari egin edo hau askotan margotu duten artisten hiztegi bat osatu du Gilbert Desport historialariak. "Iparraldeko artisten hiztegia" izenburupean, Biarritzko Atlantica argitaletxeak kaleratuko du XVIII. mendetik gaur arte marrazkilari, ilustratzaile, grabatzaile, margolari, zizelkari eta margolari arkitektoak biltzen dituen liburua.

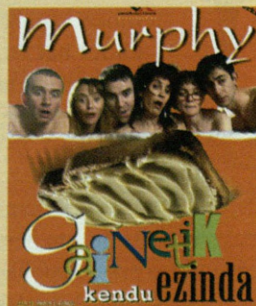
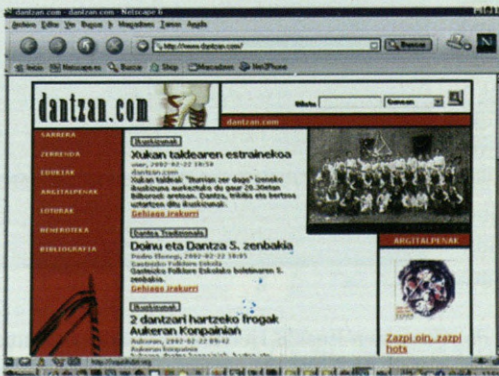
DANTZA ZALEEN GUNEA

EIBARKO Kezka Dantza Taldeak egin ditu www.dantzan.com web gune berriko edukiak.

HAUSNARKETA MUSIKALA

Buenawista Prolleckzioms elkarteak lehenengoz musika industriaren funtzionamendua aztertzeko jardunaldiak antolatuko ditu Donostian. "Hiri musikak" izenburupean, hausnarketa espazio bat sortu nahi du. Horretarako, martxoaren 15ean Bideo musikalen proiektzioa eskainiko du Liburutegi Zentralean. 16an berriz, hiru mahainguru prestatu dira Egia Kultur Etxean. Lehenak kontzertuen antolaketa diharduten profesionalak bilduko ditu; bigarrenak, diskoetxeetako ordezkariak; eta hirugarrenak, hedabideak. Azkenik, hilaren 17an, Señor No eta The Astrozombies taldeek itxiera kontzertua emango dute.

Dantza zaletuak eta dantzariak harremanetan jartzeko xedea du eta honako edukiak ditu: albistegi interaktiboa, dantzaren inguruko argitalpenak, hemerroteka, 3.000 sarrera inguruko bibliografia, eta posta zerrenda zerbitzua.

■ Vaiven-en obra berriaren kartela.

IZENAK

Vaiven Produksioak "Murphy gainetik kendu ezinda" obra estreinatuko du hil honetan. Ander Elizondo da egilea eta Santiago Sanchez zuzendaria. Nagore Aramburu, Olatz Beobide, Aitor Gabilondo, Patxi Perez eta Oscar Terolek hartuko dute parte euskarazkoan eta gaztelaniazkoan, Ana Pimenta gehituko zaie.

Miriam Ocariz bizkaitarrak Madrilgo Cibeles Pasarela-ko diseinatzaile berrien koleksio hoberenaren L'Oreal saria jaso du.

Aitor Elorriaga bizkaitarrak "Un día gris" laburmetraia aurkeztuko du maiatzean Bilbon. Hamaika minutu irauten duen filmak 18.000 eurotako aurrekontua izan du.

Amaia Zubiriak "Haatik" izeneko diskoa plazaratuko du Elkarren eskutik udaberrian. Bertan bere kanturik esanguratsuenak eta zenbait berri grabatuko ditu.

■ Amaia Zubiria.

- Fran Lasuen ETBko "El Gallinero" saioko zuzendariak zera zioen "El Pais" egunkarian: "Antzerki hitza krisiarekin doa beti, inoiz ez dut beste ezertaz hitz egiten entzun. Kontsumo masibokoa ez izan arren ordea, antzerkia ez dagoela krisian uste dut".
- Andolin Eguzkitzak eginiko adierazpenak dira hauek "Zabalik" astekarian: "Pentsatzeko gauza gara hizkuntza dugulako. Era berean, hizkuntzaren bidez gauzen kontzientzia hartzen dugu eta historian kokatzen gara. Ezinbestekoa da, hortaz. Askotan gazteak ez dira hizkuntzaren balioaz jabetzen".

Laburmetraia Euskal Herrian

Laburmetrai mundua Euskal Herrian? Laburmetraien azpiegitura badago, luzemetraiaena beste kontu bat da, baina orain laburmetraiei buruz emango dut nire iritzia. Hiru ildo nagusi jorratuko ditut: eskolak, diru laguntzak eta jaialdiak.

ESKOLAK. Lehenengo puntu nabarmena zine-bideo eskolen falta da, eta hemendik aldarrikatu nahi nuke euskal zine-bideo eskola publiko baten beharra. Nafarroan, Iruñean, Nafarroako unibertsitateko kazetaritza fakultatean ikus-entzunezko espezialitatea dago. Gipuzkoa, herrialderik biziena da nire ustez, nahiz eta kazetaritza edo arte ederrretako fakultaterik ez eduki. Bertan, Andoain, Sarobe eta Larrotxene zentroak ditugu, neure gustukoena Intxaurrendoko Larrotxene kultur etxea da, Donostiako udalekoa hain zuzen. Larrotxenen, proiektu bat edukiz gero, erraztasun handiak ematen dizkizute proiektua aurrera eramateko, Beta-cam Digital Kamerak, Edizio Digitala, Profesionalen aholkua eta mota desberdinetako ikastaroak eskaintzen dizkizute. Zentro txikia da baina hor dagoen jendea oso jende jatorra da, gauzak egiteko gogoarekin eta hori da gauzarik garrantzitsuena. Aipatu behar dut baita ere, Donostiako Udaleko, Donostia Kultura zinema saileko Jose Luis Rebordinos. Jose Luis Rebordinos dela-eta Donostian izugarritzko zinema azpiegitura alternatiboa dago, Donostiako Beldurrezko Zinema A stea, Nosferatu, Kimuak...

Arabako kasua tamalgarria da, Gasteizen Euskal Herriko zine-bideo eskola bakarra zegoen, CINT. Hor elkartu ginen Euskadiko zinegile asko, ospetsuena, Juanma Bajo Ulloa. Urte batzuetan Gasteiz izan zen zinema ikasleen bilgune, Leioako EHUKo ikasle ohiak, Andoaingoak, munduan zehar ibilitakoak... baina zentro hau, agian seriotasun faltagatik-edo, pikutara joan zen. Orain Montehermoso dago, baina Montehermoso... tamalgarria, benetan, Gasteizeko kasua.

Azkenik, Leioako Arte Ederretako fakultateko ikus-entzunezko saila dago. Hemen, teoria asko eta praktika gutxi ikasten dute. Horregatik, oso komenigarria izango litzateke prak-

tikoa den zine-bideo eskola bat, herrialde askotan, Frantzia, Alemania, Herbehereak, Ingalaterran... dauden moduan. Hemen Errumanian baino azpiegitura gutxiago dago, benetan.

DIRU LAGUNTZAK. Nondik atera dirua laburmetrai bat egiteko? Herenegun irakurri nuen egunkari batean Bilbo-ko gazte batzuk "Tropofilms" sortu dutela, Interneten banatzeko laburmetraiak egiten dituen produktora txikia.

Bideo kamera bat, ordenagailu bat, bitxia den ideia eta

150 euro besterik ez duzula behar laburmetrai bat egiteko diote "Tropofilms"ekoek. Zoragarria! Baina ez dut uste egia denik. Zeluloidea-ekin lan egitea oso garestia da, baina batzuetan merezi du prezioak. Filmeek duten kalitatea eta profesionaltasuna ez da oraindik bideoarekin lortu. Bideo digitala oso ondo dago, baina oraindik hobetu behar da.

Zineman laburmetrai arrunt bat egiteko, gutxienez 18.030 euro behar duzu. Diru hori lortzeko diru laguntzak daude, ICAAkoak, Nafarroako Gobernuarenak, Eusko Jaurlaritzarenak, Canal+ekoa; jaialdi askok ere sorkuntzaren diru laguntzak ematen dituzte, Donostiako Beldurrezko Zinema Astea, Granadako, edota Medina del Campoko adibidez. Diru laguntzak eskatzeko aurkeztu behar duzun materiala honakoa da: gidoi artistikoa, gidoi teknikoa, zuzendaritzaren memoria, fitxa artistikoa, fitxa teknikoa, aurrekontua, erro-dajearen plana, finantzatzeko plana eta azkenik enpresa bat eduki behar

duzu, ia ezer ere ez! Enpresarena da arazo gehien sortzen duen puntua. Hau dela eta, zure enpresa ez baduzu sortu nahi, Euskadin, laburmetrai munduan, bi produktora dira ezagunak: Producciones Jose Mª Lara eta Sebastopoleko Titiriteroak Carlos Juarezekin.

JAIALDIK. Gero eta gehiago daude. Oso komenigarria da Eusko Jaurlaritzako "Kimuak" proiektuan parte hartzea; "Kimuak"ekoek hemengo eta atzerriko zinema jaialdi guztietara bidaliko dutelako zineman (edo bideo digitalean egin eta gero zinemara pasatuta) duzuen laburmetraia ●

ALBERTO ELOSEGI

Yolanda Mazkarian
Zinema zuzendaria

"Zeluloidearekin lan egitea oso garestia da, baina batzuetan merezi du prezioak. Filmeek duten kalitatea eta profesionaltasuna ez da oraindik bideoarekin lortu"

2002ko martxoa

KOLDO MITXELENA Kulturunea

Erakusketak

hilabetea
zehar

Erakustaretoa

Per Barclay

Ekoizleak :
KMK; Bergen Museoa (Norvegia);
CCC (Centre de Création Contemporaine) Tours (Frantzia)

13
etik

Ganbara

Paperetan Blai

Ekoizlea: KMK
Laguntzailea: Paperki
Artista: Quiquis Alamo

Hitzaldiak

Zientzia, Teknika, Kultura eta Gizarteari buruzko VI. Jardunaldiak

"Zientzi ikerkuntzaren mugak XXI. mendearen hastapenetan"

Antolatzaileak : KMK, Cátedra Sánchez-Mazas (UPV/EHU)
Koordinatzailea : Andoni Ibarra

asteartea
12

"Kimikaren erronkak eta aukerak XXI. mendearen atarian: Teknologia versus Filosofia"

Hizlaria: Jesus M. Ugalde (UPV/EHU)

18:00

asteazkena
13

"Espirales, números y hélices. La frontera sin fin de la matemática"

Hizlaria: Juan Carlos Peral (UPV/EHU)

18:00

osteguna
14

"Las fronteras actuales de la biología"

Hizlaria: José M. Macarulla (UPV/EHU)

18:00

"¿Ciencia para un mundo feliz?"

Hizlaria: C. Ulises Moulines (Municheko Unibertsitatea)

19:30

asteazkena
20

Kultura Soziologiaren Mintegia

Antolatzailea : Bergarako UNED
Laguntzailea : KMK

"De la Cultura y de sus rentabilidades"

Hizlaria : José Ángel Artetxe

19:30

Gizarte Esklusioa eta Kultura Aniztasunari buruzko hitzaldi sorta

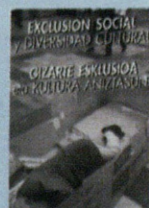
Antolatzaileak : KMK, SOS Racismo
Laguntzailea : Centro de Estudios sobre racismo y xenofobia

ostirala
22

"La transformación de los mecanismos de integración social"

Hizlaria : Danilo Martuccelli

19:30

Euskara

Diru laguntza deialdiak: martxoan argitaratzekoak.
Aldizkariak, elkarteak, teknologia berriak, ikus-entzunezkoak, EIMA, EULI, EUBI,
kirol materiala, itzulpen bekak.

Eskola Kirola: Sentsibilizazio jardunaldiak
Gipuzkoako eskualdeetan.

Argitalpenak

BERTAN bilduma 17. zenbakia:

Erromatar garaia

Testua : Murtxe Urteaga
Argazkiak : Xabi Otero

Gazteria

Kontzertuak

igandea
3

The Clientele

Gaztelekua (Zarautz) 20:00

igandea
17

Sr. No + Astrozombies

Gazteszenan (Egia-Donostia) 20:00

ostirala
22

Nikki Sudden

Santa Ana (Oñati) 22:00

Jardunaldiak

15
etik

Musika Hiritarrak

Antolatzailea :
Buenawista Proleekzions

Gazteszenan
(Egia-Donostia)

U R T Z

Hiru urtez ezer argitara eman gabe egon ondotik, Urtz taldeak bere bosgarren lana, "Aingeru", kaleratu berri du Oihukaren eskutik. Laukoteak doinu garbiagoak bildu ditu diskora eta inoiz baino gogotsuago dator.

"EUSKAL HERRIAN GERO ETA INDAR GEHIAGO DU KANPOKO MUSIKAK"

Xabi Camarero da Urtzeko abeslari eta gitarra-jolea, eta jario ederra dauka hitz egiteko nahiz melodia zuzenak eta itsaskorrak osatzeko tenorean. Horren lekuko dira, hurrenez hurren, ondoko elkarrizketa eta Pasai Antxoko taldeak plazaratu berri duen diskoa, "Aingeru", zeinak bosgarrena egiten duen taldearen diskografian. Urtzek hiru urte eman ditu ezer argitaratu gabe, eta denbora tarte honetan hainbat gauza gertatu da laukotearen baitan. Alde batetik, Bittorrek eta Asierrek taldea utzi dute hamar urtez jardunean izan ondoren eta horien ordez Javi Estella (gitarra) eta Ritxi Barrenetxea (baxua) sartu dira. Laugarren taldekidea, hau ere beterano, Josu Ariztegi bateria jolea da. Bestetik, inoiz baino disko garbiagoa

osatu dute soinuari dagokionean, non pop-aren gardentasunak rock distortsionatuaren indarrarekin uztartzen den lanak biltzen dituen hamar abestietan. 13 urteko ibilbidearen ondotik, ilusioa eta poza jalgitzen zaizkio Xabi Camareroren hitzei.

□ "Bakoitzak bizitzan baditu une bereziak, eta askotan horiek musika batekin identifikatuta daude. Urtzen zenbait abesti jende askorentzat bizitzaren zatitxo bat bihurtu dira"

■ **Durangorako atera zenuten diskoa. Zer moduzkoa izan da orain arteko harrera?**

Benetan oso-oso ona izan da. Durangoko azokan izan genuen diskoa aurkezteko aukera; irrati batentzako kontzertu txiki bat egin genuen era akustikoan. Oso esperientzia polita izan zen. Lehenengo aldia zen abesti horiek jotzen genituela eta, hain zuzen, Oihukaren standa hor ondoan zegoen. Konturatu ginen bazegoela jende dezente oso interesatua diskoarekin eta adin guztietako jendea hurbiltzen zen diskoa hartzera. Egun horretan Oihukakoak diskorik gabe gelditu ziren. Eta orain, diskoetxeok esan digutenez, Gabonetan harrera oso ona izan omen du. Oso kontentu gaude.

■ **Hiru urte joan dira azken diskoa**

argitara eman zenutenetik. Denbora horretan gauza asko gertatu dira taldearen baitan.

Orain dela hiru urte laugarren disko grabatu genuen. Taldean aldaketak egon dira. Taldea hasi zenetik 13 urte pasa dira jada. Asier eta Bittorrekin hamar urte generamatzan. Denbora dezente zen eta norberak bere bidea erabaki behar du, ezta? Bittorrek lan kontuengatik ezin izan zuen aurrera jarraitu eta ondoren Asierri gertatu zitzaion. Urte bateko epean eman ziren bi aldaketa horiek. Orduan jende berria bilatzen aritu ginen eta, egia esan, zorte handia izan dugu, aurkitu ditugun partaideak primeran ulertu dutelako Urtz taldearen ideia. Entseatzan eta elkar ezagutzen aritu gara denbora horretan eta azkeneko urte eta erdi inguruan taldean mugitzen ari ziren ideiak landu ditugu. Denbora dezente izan dugu aukeraketa apropos bat egiteko. Genituen abesti guztien artean guretzako onenak ziren hamar abestiak aukeratu genituen. Hiru urte horiek beharrezkoak izan dira holako disko bat egiteko, denbora justua gure artean hobeto ezagutzeko eta kontzertuetarako prest egoteko.

■ **Taldeakide berriek ekarpenik egin al dute disko honetan?**

Soinu aldetik disko hau dezente garbiagoa da, ez du hainbeste distorsiorik. Hala ere, guretzako esperientzia berri eta aberasgarria izan da soinu garbiagoekin jokatzan ibiltzea. Teknikariek izan dugun harremana oso ona izan da, aurreko diskoan bezala. (Sonido XXI Estudioan grabatu zuten). Partaideei dagokienez, gu baino dezente gazteagoak izan da esperientzia aberasgarria izan da bai eurentzat bai guretzat. Hamar urtez egon gara Asier eta Bittorrekin, oso ondo ezagutzen genuen elkar eta bagenekien nondik nora zihoan bakoitza. Orain, elkarren artean ezagutu behar izan dugu eta norberak bere apurtxo eman du.

■ **Distorsioa kentzearena, edo, nahi bada, poperoagoa egitearena adin kontua izan daiteke?**

(Irri egiten du). Azken finean denborarekin denok aldatzen gara. Esperientzia berriak dituzu, gauza berriak ezagutzen dituzu... Urtz taldeak ez du inoiz ezer finkoa bilatu. Beti taldean edo etxean sortu eta lokalean landu dena aurrera eraman dugu eta taldeko partaide guztiak gustura egon arte ez dugu ezer burutu. Disko

honetan ere, nahiz eta adin desberdinetako jendea izan, oso ziur egon gara egin dugun lanarekin eta horrekin aurrera egin dugu. Ez dakit kasualitatez-edo izan den, baina agian pixka bat suabeagoa atera da diskoa. Hala ere, ez da aurretik pentsatua

□ **“Ai amatxo’ sortu zenean inoiz ez genuen bilatu, ezta pentsatu, izan zuen arrakasta edukiko zuenik. Gu izan ginen lehenengo harrituak, guretzako abesti bat gehiago zelako”**

izan. Ez dakigu hurrengo nola izango den.

■ **Urtez urte belaunaldi berriak sortzen dira eta baita musikarekin interesatu ere. Hala ere, badirudi gazte jen-**

ikusten da jende gehiago dagoela musika berdina entzuten duena. Orduan, bertako musika -rocka edo euskal kantariak- entzuteko edo disko bat erosteko nolabaiteko esfortzua egin behar da. Hemengo disko batean gelditzea eta disko horri behar duen atentzioa ematea ez da erraza. Durangon egon ginenean adin guztietako jendeak erosten zuen diskoa. Beraz, oraindik ez dakigu. Zuzenean laster hasiko gara eta ikusiko dugu.

■ **Zer egin beharko litzateke egoera hori bideratzeko?**

Pentsatzen dut norberaren aldetik esfortzu txiki bat egin beharko genukeela eta, nolabait, ez hain erraz irentsi erraz datorkiguna. Batzuetan informazio asko datorkigu kanpotik eta segituan xehatuta daukagu. Pentsatzen dut esfortzu txiki bat egin beharko genukeela denok inguruan dagoen musika laguntzeko. Saiatu beharko ginatke horren ezagunak ez diren taldeei aukera bat ematen. Izan ere, talde askok gauza interesgarri ugari egiten du, baina galdu egiten dira ez diegu-

ALBERTO ELOSEGI

■ **“Disko honetan oreka lortu dugu indarraren eta gauza lasaien artean”.**

dea rock doinuetatik aldentzen ari dela pixka bat. Disko honekin belaunaldi berriak erakarriko dituzuela uste al duzue?

Azkenaldian kanpoko marketingak eta multinazionalak duten indarra gero eta handiagoa da. Uste dut indar hori adin guztietara iristen dela, eta azken finean, Euskal Herrian ere gero eta indar gehiago du kanpoko musikak. Azken urte hauetan

lako aukera hori ematen. Hemengo komunikabideetan-eta saiatu beharko ginatke garrantzia ematen hemengo lanei, eta baita tabernetan ere.

■ **Lehen euskal musika gehiago entzuten zen tabernetan.**

Baietz uste dut. Orain denetarik entzuten da, baina euskal musika badirudi murriztuagoa dagoela ezta?

■ **“Ai amatxo” edo “Kaixo” bezalako**

kantuek arrakasta handia izan zuten. Horiek gainditzin saiatu zarete inoiz, hau da, horien adinako arrakasta izango duen kantua egiten?

Taldeak argi eduki du gauza bat: guk lehenengo sinestu behar dugu egiten dugun lan horretan. Gero lan hori jende multzo batek onartzen badu, ondo. Baina, "Ai amatxo" sortu zenean ez genuen

eta askotan memento horiek musika batekin identifikatuta daude. Urtzen zenbait abesti jende askorentzako bizitzaren zati-txo bat bihurtu dira, edozein talderen abestiekin gertatzen den bezala.

■ **Melodiari garrantzi handia eman diozue betidanik, eta azken diskoan hala gertatzen da...**

Urtz melodiaren inguruan mugitu da

behar zuena, behartu gabe. Eta disko honetan berdin gertatu da. Melodiek eta hitzek garrantzi handia dute, badira erritmo medio gehiago, soinua pixka bat garbiagoa da. Hala ere, nahiz eta soinua garbiak izan, indar asko ere badu memento askotan. Oreka bat lortu dugu indarraren eta gauza lasaien artean.

■ **Bertsioak egiten hasi zineten ikasto-**

ALBERTO ELOSEGI

■ Urtzen historia, Xabier Camareroren hitzetan

✓ **"Ekaitzaren garrasia"** (1992). Sorpresa izugarria izan zen. Ez genuen espero horrelako arrakasta izango zuenik. Oso memento fuertea izan ziren guretzako. Apirilean edo maiatzean Gor diskoetxeak eskaini zigun diskoa grabatzeko aukera eta esan genion ez ginela prest. Ia ez genuen kontzerturik jo. Gero, irailean edo urrian berriro galdetzeraz etorri ziren.

✓ **"Hautsa astinduz"** (1994). Konfirmazioa izan zen. Nolabait, aurreko diskoa entzun zuen jendeak berriro entzun zuen. Nahiko ezagunak egin ziren abestiak agertu ziren eta mantendu zen Urtzen indar hori. Are gehiago, disko gehiago saldu ziren. Jendeak oso ondo onartu zuen.

✓ **"Hain urrun"** (1996). Agian jendeak ez zuen ondo ulertu. Gure diskorik serioena izan daiteke. Pertsona bakoitzak baditu bere bizitzan etapa desberdinak, eta berdin gertatzen da diskoetan eta egiten diren lan guztietan ere, eta azken finean islatzen da. Zailagoa izan zen agian. Lehenengo bi diskoek izan

zuten arrakasta ez zuen eduki. Jende batentzat diskorik hobere-na hirugarrena da, dena den.

✓ **"Lur gazian ametsak ereinez"** (1998). Oso gustura gelditu ginen. Berpizte bat bezala izan zen guretzako. Indar eta ilusio askorekin egin genuen. Kolaboratzaile dezente izan genituen eta oso aberasgarria izan zen. Tekniko berriak aurkitu genituen Sonido XXI estudioetan; pilo bat lagundu ziguten. Disko horrek badu zerbait berezia guri nolabait asko lagundu ziguna.

✓ **"Aingeru"** (2001). Laugarrenarekin genuen ilusio berdinarekin joan gara grabatzera, oso kontentu ginelako egin ditugun abestiekin. Teknikari berdinekin aurkitu gara nahiz eta orain Oihukarekin gauden eta ez Gor-ekin. Nahiz eta hiru urte horietan ezer ere ez grabatu, kontzertuak izan ditugu, gehienbat Bizkaia aldean. Eta jende asko egon da gure diskoaren zain. Horrek indar asko ematen dizu ●

inoiz bilatu, ezta inolaz ere pentsatu, izango zuenik eduki zuen arrakasta. Eta agian, gu izan ginen lehenengo harrituak, guretzako abesti bat gehiago zelako. Gero, askotan, jendearen erantzuna ikusterakoan konturatzen zara zer nolako eragina izan duen abesti horrek eta zergatik. Baina Urtz taldeak, nahiz eta batzuetan agian iruditu, ez du inoiz horrelakorik bilatu. Hala ere, oso pozik gaude abesti horiekin eta guretzako esperientzia zoragarria izan da kontzertuetan jotzen ditugunean oraindik jendeak abesten dituela ikustea. Nolabait, pertsona bakoitzak bere bizitzan baditu une berezi batzuk,

beti, garrantzi handia eman diogu. Abestien aldetik Urtz beti izan da oso talde irekia eta ez ditugu inoiz mugak jarri. Ez dugu inoiz esan: Urtzek disko heavy bat edo popero bat egingo du... Beti irten da irten dena, eta memento horretan irten

□ **"Taldea askok gauza interesgarri ugari egiten du, baina galdu egiten dira ez diegulako aukera hori ematen"**

lako lagun talde bat. Zer oroitzen dituzu hasiera horietaz?

Oroitzen oso politak. Hamazazpi urterekin hasi ginen ikastolan. Hasieratik zorte handia izan genuen lokal bat genue-lako. Askotan lokalarena izaten da talde batentzako gauzarik zailena. Leku bat ez badago ideiak gauzatzeko, askotan ez dago zer eginik. Gu edonor bezala, talde bat osatzeko ilusio horrekin hasi ginen bertsioak egiten. Denetarik jotzen genuen: Itoiz, Kortatu, La Polla, Barricada... Talde askoren bertsioak jotzen genituen eta atzerriko talde batzuenak ere bai ●

◆ **XABIER SAGARDIA**

Oiartzungo Udala

BULEGOAK.....943 49 01 42 - 943 49 03 77 - 943 49 13 77

UDALTZAINGOA (24 ordu).....	943 49 33 11
SUHILTZAILEAK	943 63 01 68
DYA	943 46 46 22
GURUTZE GORRIA	943 22 22 22

OSASUN ZENTRUA (Oiartzun).....	943 49 11 01 - 943 49 26 04
OSASUN ZENTRUA (Lartzabal).....	943 52 69 14

JUBILATUEN ELKARTEA.....	943 49 00 02
ZAHARREN EGOITZA.....	943 49 05 38

FARMAZIAK.	
AGIRREZABALA.....	943 49 14 95
ERRANDONEA.....	943 49 03 52
ALTZIBAR.....	943 49 19 31
ARRAGUA.....	943 49 43 48

TAXIAK.....	943 49 14 74
-------------	--------------

POSTA.....	943 49 35 74
------------	--------------

BAKE EPAITEGIA.....	943 49 09 13
---------------------	--------------

APAIZ ETXEA.....	943 49 03 19
------------------	--------------

NEKAZAL BULEGOAK.....	943 49 03 47 - 943 49 06 69
-----------------------	-----------------------------

MANUEL LEKUONA UDAL LIBURUTEGIA.....	943 49 38 64
UDAL EUSKARA ZERBITZUA.....	943 49 10 34
UDAL KULTURA SAILA.....	943 49 10 34
TURISMO BULEGOA.....	943 49 45 21

AEK INTXIXU EUSKALTEGIA.....	943 49 39 57
OIARTZUN IRRATIA.....	943 49 37 11
OARSO TELEBISTA (OTB).....	943 49 38 18 - 943 49 38 19

OIARTZUNGO UDAL IKASTOLA PATZUERGOA.....	943 49 16 59 - 943 49 00 37
HAURTZARO IKASTOLA.....	943 49 16 59
ELIZALDE HERRI ESKOLA.....	943 49 01 93
HELDUEN HEZIKETA IRAUNKORRA (ALTZIBAR).....	943 49 00 48

ELORSORO UDAL KIROLDEGIA.....	943 49 25 52
UDAL IGERILEKU IREKIA (Ekaina-Iraila).....	943 49 37 45
OIARTZUN KIROL ELKARTEA.....	943 49 36 38

OARSOALDEA ESKUALDEKO GARAPEN AGENTZIA.....	943 49 41 29
---	--------------

Komunikabide guztiek izaten dituzte argitaratzen direneko lurraldearen ukituak, Z. ARGIAREN martxoko ale hartan ikusi ahal izan zen bezala.

Etor bitez denak probintzia honetara

■ Donostiako Orfeoiaren urte haietako emanaldia.

Halabarrez zertan gertatzerik ez badu ere, tamalez gertatu ohi da: komunikabide orok du egiten den lekuaren nolabaiteko ukitu nabarmenegia. ZERUKO ARGIA ere ez zen guztiz libro bekatu hortaz, esate baterako, Etxaniz'tar Nemesiok argitara ematen zuen "Gure musikari lanak" izenburua zeukan idazlanak agerian uzten zuenaren arabera.

PROBINTZIKERIARI UKO EGIN BEHAR

Amatiño berak ere salatzen zuen afera, esanaz Z. ARGIA Gipuzkoako aldizkari bihurtzen ari zela, eta halaber, "Anaitasuna", Bizkaikoa (Amatiño berari ere kutsatu bide zitzaion gaixotasuna, zeren hauxe ere bazioen: "Anaitasuna ez dela bizkaitartzen ari. Txarrean ere lehen bezain bizkaitar izaten jarraitzen duela" izaten).

Dena den, itzul gaitezen Etxaniz'tar Nemesioren lanera. "Daramagun Otsailaren 2'garrean, Gipuzkoako Musikazaleak Diputazioan bildu ziran. Elkarren leian, aurtan sor ditzaketen jaialdiak erabakitzea zan, aurtu nai zuten egitekoa. An agertu ziran deituak, Easo Taldea, Errenderi'ko Andre Mari Taldea, Anexa Taldea, Irun'go Ametsa Taldea, Orfeoi Donostiarra, Donostia'ko Kamara Taldea, Santa Zezili Taldekoak, Donosti Ereski Taldea, Bikondoak sortutako Auspo-joille taldea, eta Loiola auzoko

Danak Elkartea ere. Aiekin inguratu ziran Donostiko Erriko Etxeak duan Goizaldi izeneko dantzariak eta Txistulari Elkartekoak. Etorri ezin izan ziran elkarre batzuetakoak, beren eziña agertu ta an artzen ziran erabakiak ontzat emanaz, idatzi zuten. Billeran, Diputazioko lendarikari dan Araluze jauna egon zan billerako Buru".

Honaino, gertatutakoaren berri ematea baino ez zuela egiten, Donostian gertatu bazen hura ez zuela Bilbon edo Iruñean gertatua bezala agertuko, eta ea zertan nabilen aurpegiatzea dit edonork. Ados, baina bazen han besterik...

LAQUNTZA ESKARIK

Elkarre horiek guztiek aurreikusita zeuzkaten emanaldiak aurkeztu eta, bide

batez, zeuzkaten beharren berri ematera joanak ziren Gipuzkoako Foru Aldundira. Hona hemen egoera, On Nemesioren hitzetan: "Easo Taldeak, aurrena, bere bazkideei eskeiniko dizkie urteroko kanta jaiak. Ortik kanpora, burumuiñetik elbarri diran gaixoen alde eskeiniiko du lenengo jardun-aldia. Portugal'ko Oporto'tik eta Oviedo'tik ere, deituak izan dira musika-saio bat eskeintzeko". Ustekoa da bakoitzean bat eman beharko zutela, baina tira! Aurrera: "Errenderi'ko Andre Mari taldea, Gipuzkoa'ko errietara ateratzekotan da. Orrez gaiñera, Bretaña Aundiko Llandolen errira joatekoa da urteroko leiaketara. Aste Santuan, Donostia'n eta Errenderi'n kantatzekoak

zeruko
ARGIA

GOTZON GARATE

"Marxen marxismoa" eta "Marx eta Nazioa" izeneko liburuen egile

NON ZER

■ KALEKALDEAKO KONTAKUAK	3 gertakariak
■ KALEKALDEAKO KONTAKUAK	3 gertakariak
■ KALEKALDEAKO KONTAKUAK	3 gertakariak
■ KALEKALDEAKO KONTAKUAK	3 gertakariak
■ KALEKALDEAKO KONTAKUAK	3 gertakariak
■ KALEKALDEAKO KONTAKUAK	3 gertakariak

■ Agur, Andoni

Mikel Ugaldé, 1972-III-12

Bai Andoni, zure heriotzaren berri oraintsu jakin dut. (...) Zeruko Argiak ezagutu duen berri emaile onenetakoa, idazle argia, herrikoia, herri arazoak bere muinean erabiltzen zenitun, neurritz, behar den errespetoz eta gizalegez. Orain, ordea, ez ditugu gehiago Añarbe izenordez izenpeturiko Errenderiako berriak ikusiko. Irakurleak barkatu bekit une honetan nere esperientziak baliatzen banaiz. Izan ere, Andoniri eskerrak nauzute euskaltzale. Andonik eskainitako liburuei eskerrak abiatu nintzen euskal zelai aldapatsuan. Andoni Kortak emandako kontseiluei eskerrak herria maiteago dut, bestek herriaren alde egindako lana gogoan daukat, zenbait euskotar sutsuen sufrimenduen berri jakin dut. Euskaldungoaren maisu eta eredu izan bait da errenderiar gazteontzat (...) ●

dira. Talde onek, bere saio-aldiak egiteko lekua aldatu nai luke, ta orrek sortzen dizkie buruausteak, dirua bearrezkoa baita kontu auetarako". Askok arduratzen zen On Nemesio taldeen beharrak jasotzeko orduan. Adibidez, haxe ere bazioen: Anexa Balletakoek "beren ikas-saioak egiteko duten lekua, aundia ta nekez berotzekoa dute. Epelagoa komeni zaie, ta or kontuak".

Baina probintzikeriaz ari ginen, eta hona hemen frogatxiki bat. "Goizaldi izeneko dantzari-taldeak, Iztuetak moldatuta 'Antologia de Danzas de Guipúzcoa'

■ Euskaltzaindiako batzarra

Euskaltzaindiako Prensa Bulegoaren agiria, 1972-III-12

Euskaltzaindiaren liburutegirako hartu diren liburuen berri eman zen. Hona hemen liburu hoiaren emaileak: Franzisko Zabala apaiza; Gipuzkoako Aurrezki Kutxa; "Auspoa" argitaldaria; "Etor" "Mensajero" argitaldaria saila. Satrustegi euskaltzainak "Aitziber" aldizkariaren sorta eskeini du. Tovar jaunak, berriz, bere

lan bat, izenburu honekin: "The Basque Language and the Indo-European Spread to the West", Pensilvaniako Unibertsitateak argitaratua. Bere izena gorde nahi duen ongile batek 105.000 pezetatako eskupekoa eman du Euskaltzaindiarentzat. Beste emaitz batzuk ere hartu dira liburutegia berritzatzeko (...) ●

■ Irakurleak mintzo

Bi gutun, 1972-III-12

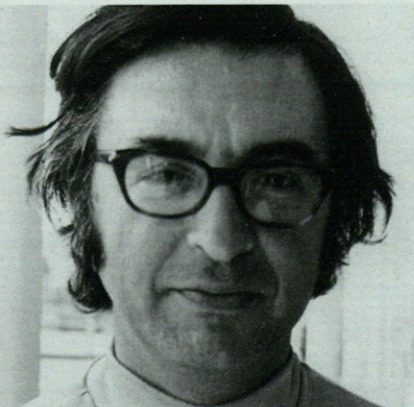
Zenbat ergelkeria ez ditugu irakurri azken tenore honetan euskal aldizkarietan! "Nere herrian hola, nere herrian hala, Herriak hola esaten du". Eta ez pentsa Basarri jauna kritika nahiaz nabilenik: Horrek bere lana egiten du. Deus egiten ez dutenen aurka noa. Ia irakurri gabe Zeruko Argia kritikatzan dutenen aurka. Mordoilo zale, erligioren aurkako, eta abar omen da. Ez dute Kintana onartzen, ez eta Larresoro ere. Badirela badakite baina ez dituzte ezagutzen ere, baina hala ere, beti beren kritika zikiña. Ez dute errespetatzen lanik, ez jakinduririk. Eta beraiek ez dute deus ere egiten. Deus ez ikasten. Egon eta egon... eta berak gidari izan nahi. Baina zuek ez zerate gazteen gidari izanen. Nik eta beste gazte guzietan beste gidari batzuek ditugu: langileak eta jakintsuak. Eta hoiak izanen dira garaile.

J. A. (Iruñea)

Nik beti maite izan dut Zeruko Argia neure gauza balitz lez, baiña urte bi oneitako zuen jokaerak bere oso miñ eman dit eta ezin neban jasan hainbeste aldrebezkeri. Oraintxe bertan ezin oitu naiz astero zuen aldizkari ori irakurri igarotzea, baiña zelan edo alan erakutsi bear nuan neure asarrea edo protesta zuen jokaera lotsagarria ikusita. Bai; emon zeiketzue eskerrak oraingo lagun barri duzuten Larresoro, Amatiño eta ainbat beste olako sasi-euskaldunak bulsatu duen ondamendira hainbeste maite izan dugun euskaldun askok. Eskerrak zuen orde badugula beste irakurgai eder eta euskaldun erri jatorrekuak geure biotza euskaldun eta kristau erakutsiak zuzen daruanak ●

■ Xabier Kintana.

■ "Larresoro".

liburua ateratzeko prest du. (...) Dantza-Antologi au filmatua ta soñuz grabatua izango da laister. Suezia'ko jaialdiatarako ere, deitua izan da taldea. Ain zuzen ere, Sueziarrek uste okerra zuten ontan: berak aurrera izan ziralakoan zeuden, dantza-sailak liburutan bildu zituztenak. Baiña Iztueta'ren liburua 1824'garren urtekoa baita, ikusi ta aitortu bear izan dute gurea angao baiño lenagokoa dala".

Hala, gora Gipuzkoa! Baina goaz aurrera:

"Donostiko Orfeoia ez da atzera geditzen bere lanetan. Madrillen eta Gijon'en 'Pasioa' kantatzekoak dira lenbizi. Gerotxoago, Madrillen bertan abestekoa du Carl Orff'en 'Carmina Burana'. Aurten, talde onek bere diamantezko Eztaiak ospatzen ditu. Ori dala bide, Gipuzkoa guzian aritu nai luke, bere musika-jaiak eskeintzen. Donostia'n, are ta gehiago izango degu talde au entzuteko aukera".

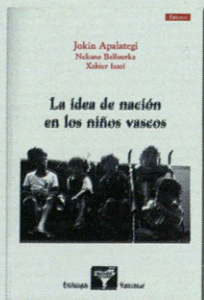
Besteek etortzea zuten, ezta hala? Nolanahi ere, bazegoen lan hartan gauza larriagorik: "Kamara Korallak oraingoz artua ditu bi egun. Lenengoa, gure San Bizente'ko Eliza Nagusian, eta bigarrena Donibane Lohitzune'n. Gaiñera, Saint-Palais'en ere beste jaialdi batean bere eskua agertuko du musika-lanean". Gaixo Donapaleu, Donostiatik urrutiegi izaki!

Baina, denetan politena, bukaerarako utzi dut: "Txistulariak, Donostia'n agerraldi bat eman nai lukete, baiña dirua dute bitarteko oztupoa. Egunduek ezpaitira musu-truk eskeintzen. Azkenik, Sinfoni Orkestak Uztaillean bere Musika-Erakusaldiak emateko ditu. Donostia'ko Erriko Etxeak duan Orkestak bere arriskua du galtzeko. Eutsi bearko zaio, gipuzkoarrak ezer bagera" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

A S T E K O L I B U R U A

ZER ULERTZEN DUTEN NAZIOTZAT EUSKAL HAURREK

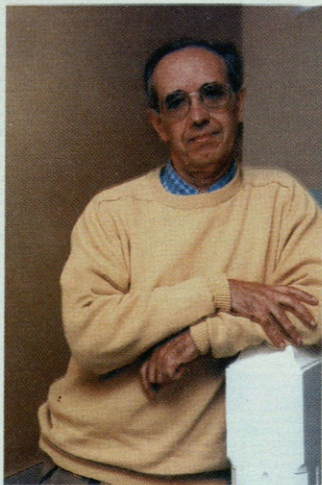
LA IDEA DE NACIÓN...
 Batzuen artean
 UTRISQUE
 VASCONIAE
 145 orrialde
 12,02 euro

Jokin Apalategi, EHuko Giza Mugimenduen Psiko-soziologiako katedratikoak, osatu du Utrisque Vasconiae argitaletxeak kaleratu duen "La idea de nación en los niños vascos" ikerketa, Nekane Balluerka eta Xabier Isasi estatistika adituen laguntzaz. Lan honetan, 6 urtetik 14ra bitarteko neska-mutikoek Euskal Autonomia Erkidegoan zein Nafarroan naziotzat zer ulertzen duten aztertzen da, adin horietako haurrekin izandako elkarrizketen bidez. Jean Piaget eta Anne Marie Weilek Suitzan, eta G. Jahodak Eskozian eginiko ikerketan erabili zituzten gidoiak

egokitu dira elkarrizketa horiek egin ahal izateko, eta galdera-sorta moduan aurkeztu. Froga osagarri gisa, beraiek marraztutako mapa batean Euskal Herria, Espainia eta Frantzia koka zitza-tela eskatzen zitzaaien euskal haur horiei. Txikienek, mapa egiten ez zekitenez, lore bat edo txori bat erabiliz irudikatzen omen zuten Euskal Herria. Lortutako ondorioen arabera, Europako haurren gehiengoak baino nortasun errealtate zailagoari aurre egin behar diote euskal haurrek, bi nazio kontzeptu arrazional baina kontrajarriak daudelako hemen eragiten, eta hori haurrek jaso egiten dutelako.

▼ Egileari Galdezka

"Bi identitate eksklusibo ari dira eragiten hemen"

Jokin Apalategi

■ Ondorio zehatzik ateratzen al da azterketa honetatik?

Bai, baina korrante ondorioak dira, gurea ez baita estatistika soziologiko bat, probabilitate guztien aukera barruan eduki eta emaitza borobila ematen duena. Gurea probabilitateen estatistika erlatibo bat da, eta erlatibizaturik, oso ondo agertzen da bi identitate sistema eksklusibo ari direla eragiten Euskal Herrian, biak arrazionalak. Bi identitate eksklusibo horiek egiten dute egoera gatazkatsu, bata ala besteak nagusitu behar duelako. Hemen nazio arazoa ez dago planteatua "euskaldunak ala Gaztela herrikoak" bezala; ez, hemen "euskaldunak ala espainolak" eran dago planteatuta.

■ Azpimarratuko zenukeen beste zehaztasunik?

Bada, adibidez, A ereduko haurrak, Bkoak eta Dkoak ulermen geografikoan ez dabilzala berdin. Hartu 6-9 urte dituztenak, eta garbi ikusten da D eredukoak ulermen geografiko aberatsagoa edo hobeto mamitua dutela.

■ Galdeketa zeuzkan galderarik zailenak?

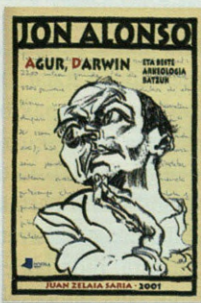
Zorrotzenak behintzat, "Zein da zure nazioa?" eta "Zein da zure nazionalitatea?" ziren, azken hau batez ere. Txikiak, batez beste, "ez dakit" erantzuten zizuten zintzoki, gehienek entzun ere egin ez zituztelako hitz horiek. Baina jada 9 urtetik gorakoak, eta batez ere 12-14 urtekoak entzunak dituzte, eta gutxi gorabeherako ideiare bat egin dute ere. Baina nola azken batean galderak oso politikoak diren, eta hemen politikoki alde batetik eta bestetik tentsionatuta dauden, 14 urteko askok "ez dakit" erantzuten zizuten, "ez dut erantzun nahi" garbiki adierazi beharrean. Inhibizioaren fenomeno agertzen da hor indarrean.

LIBURUAK

**AGUR, DARWIN
ETA BESTE
ARKEOLOGIA
BATZUK**

Jon Alonso
PAMIELA
135 orrialde
9,62 euro

JUAN ZELAIA SAIAKERA SARIA 2001

Zer pentsa ugari ematen dute Jon Alonsok "Agur, Darwin eta beste arkeologia batzuk" liburuan literaturatik abiatutik literatura beraren, euskararen eta gure herriaren inguruan agertzen dituen gogoeta ausartek. Iaz Kulturaren Aldeko Euskal Fundazioak eta Pamiela argitaletxeak lehen aldiz antolatu zuten Juan Zelaia saiakera lehiaketaren irabazle izan zen Jon Alonso nafarra idazlan honekin. Zazpi ataletan banaturik dago "Agur, Darwin eta beste arkeologia batzuk": liburuari izenburua ematen dion "Agur, Darwin", "Nafarroa Sizilia da", "Traidorearen eta heroia gaia", "Ardo ezina (asmazio kaltebako baten kronika)", "Asmazio kaltegarri baten ajeak, sendabelarrak eta bestelako ortopediak", "Psikiatraren etzatokian" eta "Medeak bere semeak hil nahi ditu?".

**EUSKAL
HERRIAREN
HISTORIA**
Iñaki Egaña
TXALAPARTA

74 orrialde
6,61 euro

10 URTE INGURUKO NESKA-MUTIKOENTZAT

Hamar urte inguruko neska-mutikoak izan ditu gogoan Iñaki Egañak "Euskal Herriaren historia" hau osatzeko orduan. Haitzuloetan bizi ziren gure arbasoetatik hasi eta 1998an espazioratu zen lehen euskal herritarrekin amaitu arte, gure herriaren historian jazo diren gertakari nabarmenenak jaso ditu egileak hamar ataletan banatuta dagoen liburu txiki honetan. Erromatarren Inperioak Euskal Herrian izandako eragina aztertzen du horietako batean; besteetan, berriz, Barbaroak, frankoak eta arabiarak; Baskoniako dukerria eta Iruñeko erresuma; Euskal Herria Erdi Aroan; Nafarroaren konkista; Auzokoe-kin harremanak; Gillotina eta deportazioak; Foruen defentsak eta Modernitatea.

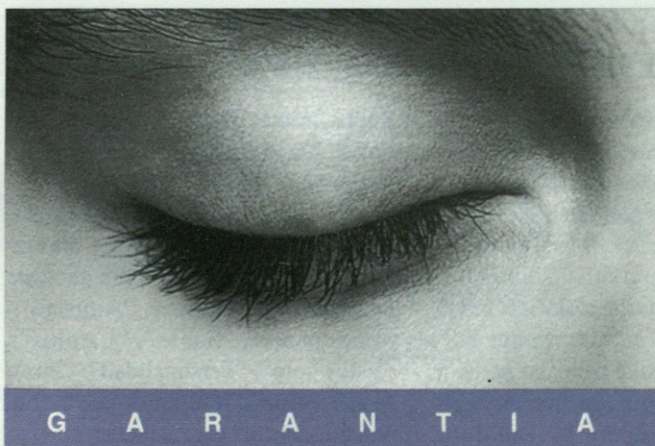
**8 OLIVETTIS
POETICOS**
Batzuen artean
HIRU

123 orrialde
8,11 euro

MINA ESPAZIOAN SORTU ZEN ANTZERKIOLA

Jadanik desagerturik den Bilboko Mina Espazioan ekin zion bere abiadura-ri "8 Olivettis Poéticos" antzezlanaren sortzaile den Antzerkiola Imaginarioak. Hamabost pertsonak osatzen zuten: hamaika antzezlek, musikagile batek, argiaren artistak eta pertsonaiei hitza emango zieten bi poetek. Antzerkiola Imaginarioak jende ororenganaino iritsi zitekeen antzezlan egin nahi zuen, sormen esperimentalean oinarrituz. Horrela eginga da 1999ko maiatzaren 27an Mina Espazioan lehen aldiz ikusi ahal izan zen "8 Olivettis Poéticos". Itxitako egunkari baten erredakzioan, antzezleak: ikuslea, egunkariko zuzendari punky-zibernetikoa, bere idazkaria, urdanga-junkiea, terrorista poetikoa, hipermatematikoa, neskato gaiztoa, azti itsua, dantzari erretiratua, autista...

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1^a
Hernani, 4 - DONOSTIA

G A R A N T I A

LIBURUAK

ITZIAR OKARIZ

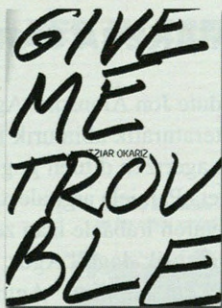
Batzuen artean

EUSKO

JAURLARITZA

84 orrialde

6,01 euro

ITZIAR OKARIZEN ARTELANA IKUSGAI

Eusko Jaurlaritzaren Kultura Sailak eratutako Gure Arte lehiaketan 2000. urtean sarituak izan zirenen artean Itziar Okariz artista donostiarra zegoen. Eta hain zuzen Itziar Okarizen artelanak biltzen ditu liburu eder honek. 1990ean Arte Ederrak amaitu eta Arteleku zentroan sartu zen, eta zentro horrek eta EHUK batera antolatu zuten artista trukeari esker, handik bi urtera iritsi zen lehen aldiz Berlingalera. Garai hartakoak dira giza ileaz nahastuta egin zituen latexko piezak, silikonazko bularretakoz eta abarrez osatutako lan multzoa. Haatik, 1995etik aurrera, bideoan eta argazkian soilik jardun du Itziar Okarizek, "Ansium" deitu lana salbuespen bakarra delarik. Lan horrek latexko zenbait pieza agertzen du, artifizialki pintatuak.

TENTO ETA PELUTXEZKO HARTZA

Rikardo Alcántara/

Gusti

IBAIZABAL

28 orrialde

3,34 euro

TENTO ETA BESTEENGANAKO ERRESPETUA

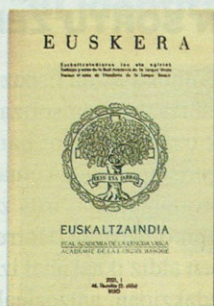
Ibaizabal argitaletxeak kaleratzen duen "Tento" bilduma etxeko txikienei Iuzendua dago, bost urtetik aurreragoko irakurleei. Tento txakurtxoak daukate protagonista, baina hari gertatzen zaizkionekin erraz identifika daitezke neskato eta mutikotxoak, beraiek ere bizi izan dituzten edota bizitzeke daukaten esperientzietan baitaude oinarriturik Ricardo Alcántarak idatzi, Iñaki Zubeldiak euskaratu eta Gustik marraztutako istorio hauek. "Tento eta pelutxezko hartza" deitu ipuinean, horrelako panpin bat oparitzen diote txakurtxoari. Hainbeste gustatuko zaio, berarekin lo egitera ere eramango duela. Baina halako batean ohartuko da hartzak ez duela berarekin sekula hitzik egiten, ez jolastan, eta gutziz haserretuko da Tento pelutxezko hartzarekin.

EUSKERA

Batzuen artean

EUSKALTZAINDIA

545 orrialde

EUSKALTZAINDIAREN LAN ETA AGIRIAK

Aldizkari hau Euskaltzaindiaren agerkari ofiziala dugu. Azken zenbaki honetan, besteak beste, honako hauek aurki daitezke bertan: "Iker" sailean, Herri Literaturako VI. Jardunaldiak, Euskal fraseologia, Linguistika, Gramatika, Onomastika, Mendeurrenak eta Batzar-Agiriak jasotzen dituzten lanak "Jagon" sailean, berriak, Euskararen egoera Nafarroan eta hori dela-eta Euskaltzaindiak eginiko aldarrikapena, hala nola Jean Haritschelhar lehendakariak Nafarroako gobernuburuari bidalitako gutuna eta Miguel Sanzen eskutik jaso zuen erantzuna. Eta berriak jasotzen dituen atalean, Euskal Herriko Unibertsitatearen eta Euskaltzaindiaren arteko hitzarmena eta, halaber, Pirinio Atlantikoetako Kontseilu Orokorrekin Euskaltzaindiak lortutakoa.

DISKOA

EMPEZAR DE CERO

Destino Norte

HIRUSTA RECORDS

10 kanta

14 euro

"DESTINO NORTE"REN LEHEN EMAITZA

Pop ukituak nabarmendu daitezke Juanjo Nieblak eta Esteban Garciak osatzen duten "Destino Norte" taldearen lehen CDa den "Empezar de cero" honetan. Musika estilo ezberdinen pop ukitua, soinu elektroniko eta gitarra elektriko indartsuz osatua. "La Sombra del Sol" deitzen zen musika bandako partaide izan ziren, desegin zen arte; eta beste zenbait taldetan ere jo izan dute,

duela 24 urte Donostian jaio arren beren bizitza osoa Urnietan egin duten taldekide biak. "Empezar de cero"n amodioa, gerra, heriotza eta abarren inguruko hamar kanta eskaintzen dituzte Juanjoren ahotsak eta Estebanen gitarrak: "Amistad", "Caminante", "Sabes", "Latidos", "Estoy solo", "Personalidad", "Pirata sin valor", "Quisiera ser", "La sombra del sol" eta "Soledad".

Informazio gehiago: www.gureagenda.com

EIBAR martxoak 7
Hitzaldia

"Zer dugu bertsolariengandik ikasteko?" izenburupean, hitzaldia eskainiko du Joxerra Gartzia bertso aditu eta EHUKo irakaslea. Arrate kultur elkarte

ONDARROA martxoak 26 eta 27
Hitzaldiak

"Ondarroako ingurumena argazkitan" ekimenaren barruan, birziklatzeari buruzko hitzaldi informatzaileak eskainiko dira.

Zubi zahar ikastola

DONOSTIA martxoak 7
Zinema

Pablo Llorens film labur ugari egina da: besteak beste, "Juego de niños" eta "Caracol, col, col". Harekin hitz egiteko aukera izango da Donostian, "Berriketan" ekimenaren baitan.

Larrotxene kultur etxea

20:00

MIARRITZE, martxoak 12
Dantza

Miarritzeko Baletaren eskutik, "Les Biches" dantza emanaldia izango da ikusgai. Musikaz Francis Poulenc arduratu da eta koreografi lanetan Thierry Malandain aritu da.

Gare du Midi

21:00

GERNIKA martxoaren 20a arte
Argazki erakusketa

Gernikako argazki erakusketa honetan, Gorka Lejarceguiren zuri beltzeko eta koloretako argazkietaz gozatzeko parada izango da. Euskal Herria museoa

10:00-14:00 eta 16:00-19:00

11:00-15:00 (igandetan)

GASTEIZ martxoak 23a arte
Erakusketa

"Erakutsi/Norberaren burua erakutsi: gaur egungo arte bilduma bat ulertzeko moduak" izenburu duen erakusketan, izenburuak dioen bezala, egungo arte bildumak ulertzeko pausoak aurkitu daitezke.

Montehermoso kulturunea

ARETXABAETA, martxoak 7
Antzerkia

Glu Glu ekoizpenak-en eskutik, "Urak dakarrena... glu glu glu" bakarkizketa izango da ikusgai. Informazio gehiagorako deitu 944124801 telefonora.

Loramendi elkarte

19:00

IRUNEA martxoak 13
Kontzertua

Belarriak musikaz gozatu nahi izanez gero, Francisco Javier Fernandez Kontrabaxu joleak eskainiko duen emanaldira joatea besterik ez duzue. Majissonave hotela

20:00

ERRENTERIA martxoak 13
Diapositiba emanaldia

Errenteriako Lau Hartzetara euskaldunon elkarteak martxoan antolatuko dituen gizarteratze kampaniaren barruan, "Udaberriaren garaipena" izeneko diapositiba emanaldia izango da.

Reina aretoa

19:30

URNIETA martxoak 25 arte
Literatur lehiaketa

Utero legez, On Manuel Antia literatur lehiaketa antolatu du Urnietako Udalak. Parte hartzaileak bi kategoriatan banatuko dira: lehenengo kategorian 16 urtetik beherakoak hartuko dira aintzat eta bigarrenean, aldiz, 16 urtetik gorakoak.

Lekaio kultur etxea

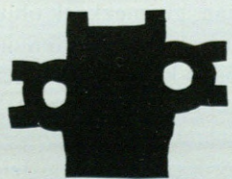

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Martxoa da landarezaleentzako hilabeterik oparoenetariko bat, betidanik egiten diren landaketa eta epaiketak baitatozte. Orain ordea, lehen ez bezala, udazkenean aritzen gara inausketetan.

EPAILA MARTXOTZEN

Aurrezkoan aipatzen nuen Udaitz azpikaldeko lagunak martia deitzen dio gure amonaren epailari. Landarezaleen artean hilabete garrantzitsuenetakoa: hostoa galtzen duten landareen azken landaketak, udazkenagatik soina soiltzen ez zaizkien landaketak antolatzeko txanpa, udaberrirako lurak prantatzea, ereintzak, landaketak eta epaiketak. Lehen ez zuten alferrik epaila bizitzen!

Epaila. Guretzako martia, martxoa, mars, eta abar. Egia badirudi ere asko aldatu dira bai gauzak, aldatu direnez, neguaren amaierako egun eder hauetako lanetan. Lehen edozertarako premiazkoa zen neguko azken ilargia, zura urte guzti-

rako izateko zuhaitzak eraisteko. Amona haren seme, nere ustez jantziak, esaten

duen eran: zuhaitzari epaila eman eta eraitsi. Zuhaitz jendeaz gain, arbolak, zuhaitzak eta abar epaitzeko, puska bat kenduz mozteko, inauszteko garaia da.

Orain, ordea, udazkenean aritzen gara inausi eta inausi; modernoena bailitza, urrutiko errege handi haien lorazainen-gandik heredarazitakoak, babalare moduan errepikatzen ditugu, atzerakoiok. Ez zuen alferrik kristauentzako jaso Duvoisinek 1898an "Ebanjelio saindua eskuaraz"-en "loreak agertu dira gure lurraldean, ethorri da ephai-aroa". Martxotu dugu epaila. Martxotuta gaude ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Anita Rieder doktorearen esanetan gizonezkoak emakumeak baino gutxiago arduratzen dira euren ongizate fisikoaz eta ondorioz lehenago gaixotzen eta hiltzen dira.

GIZONEZKO IZATEAREN OZTOPOAK

Gizonezko jaiotzeak osasun-igurikapen eta perspektiba okerragoak edukitzea esan nahi du, emakumearekin konparatuz gero, iazko azaroaren 2tik 4ra bitartean Vienan (Austrian) egin zen Gizonezkoaren Osasunari buruzko I. Mundu-mailako Kongresuaren antolatzaileek azpimarratutakoaren arabera. "Ia guztiek uste dutenaren kontra, gizonezkoak gaixotzeko erraztasun gehiago du emakumeak baino, eta horretaz gain, bere portaerarekin egoera okerragotu besterik ez du egiten", topaketa horietako lehendakariordeak, Anita Rieder doktoreak esandakoari jarraituz.

Jende guztiak hitz egiten du bere osasun-arazoez, baina normalean gizonez-

koek emakumeek baino gutxiago; gainera, bere ongizate fisikoaren alde gutxiago arduratzen direnez, lehenago gaixotu eta hiltzen dira gizonak emakumeak baino. Rieder adituak hainbat gauza kritikatzeko die gizonezkoari: osasunerako arriskuak jasateko joera, bizi-estilo agresiboagoa eta osasunarentzat kaltegarriagoa, pre-

bentziarako duten kontzientzia eskasa, eta azkenik baita gaixotasunaren sintomei kasurik ez egiteko ohitura ere, molestiak areagotu eta medikuarengana joatea beste erremediorik geratzen ez zaizen arte.

Gainera, estresak eragindako zamei aurre egin nahian, gizonezkoek ohitura nahiko arriskutsuekin erantzuten dute: alkohol eta tabako kontsumoa batetik, edo gehiegizko elikadura bestetik. Eta askok uste dutenaren kontra, gizonezkoak dira depresiorik larrienak dituztenak, eta suizidiora jotzen duten biktimen % 80 gizonezkoak dira. Kontxo, gizonezkoek ez daukagu, bada, panorama oso argi! ●

◆ JABIER AGIRRE

Lapurdikiko Kostaldea.

Baionako katedralaren gerizapean

Ipar Euskal Herriko hiriburu ez ofizialak ez du bere bizilagun den Miarritzeren dotoretasuna erakusten, baina horren ordezkaleko giroa bete-betekoa da hiri honetan nahiz eta Miarritzen adina turista ez ibili. Bertan ez dugu beste munduko monumenturik aurkituko, baina adibidez katedrala Euskal Herriko landuenetakoa da, eta hainbat mendetan zehar hiriak izan duen garrantziak bere aztarna utzi du eraikin guztietan. Azkenik, Baionaz gain Aturriren bokalaren ezker aldean aurkituko dugun Angelu "kaliforniarra" bisitatuko dugu... hondartzak nonahi.

CHARLUNET

■ Angelun hondartzak bat bestearen atzetik agertzen dira. Eskuinean Baionako kaleetako bat.

hiririk popultuena da eta bere hiriburu administratibo eta ekonomikoa. Erromatarren garaitik ezaguna, ordudanik hainbat herrik inbaditu dute. Urrundik ikusten den lehen gauza, katedral gotikoa da, zerura begira dituen orratz luzeekin. Barruan jada, monumentuak behatu ahala, bere kale, taberna eta dendetako giroan murgiltzea denbora-pasa atsegina izan daiteke.

BAIONA

Herrialdea: Lapurdi
Altitudea: 5 m.
Biztanleak: 41.778
Azalera: 26 km²
Dentsitateak: 1.607 bizt./km²
Jaiak:

Herriko Jaiak (abuztuko lehen astea)
 Urdaiazpikoaren Azoka (apirilaren hasieran)
 Jazz Jaialdia (uztailaren erdialdean)
 Antzerki Jaialdia (umian)

MIARRITZEKO ITSASARGIAREN atzean Angeluko hondartzak hasten dira, dikez banatuak Aturi ibaiaren bokaleraino. Bizitegi hiria da Angelu, oso sakabanatua eta ez dauka ia erdigunerik, eta are gutxiago antzinako monumenturik. Honek, eta bere hondartzetan zehar bizi den surf eta gazte giroak Euskal Herriko "California"tzat hartzeko tentazioa sortzen digu.

Hondartzarik popultuenak lehenengoak dira, Chambre d'Amour eta Sables d'Or. Lehendabizikoak oso kondaira zaharra ere badu. Dirudienek, maitemindu bi, Oura eta Hereda, San Martin muturraren haizulo batean ezkutatu ziren, eta itsasgorak ustekabeen harrapatzearen ondorioz biak ito ziren. Istorioa erromantizismoak hartu eta Napoleon I eta Josefina ere kobazuloaren bisitari izan ziren. Gaur egun, sarrera garbitu eta lorategiz inguratu da.

Hondartzen "boulevardra" igaro eta barrara iritsitakoan, Aturi ibaiaren gainean dagoen itsasargira hain zuzen, eskumara egingo dugu, ibaia ezkerrean utziz Baionaraino. Hau Ipar Euskal Herriko

Lapurdiko hiriburua izateaz gain, Ipar Euskal Herriko erdigune administratibo, erlijioso eta ekonomikoa da. Izena betidanik euskaldun (ibai ona) eta landetarren (Bahia + on (handia) = Bayonne) artean eztabaidagai izan da.

HISTORIA

Aturi eta Errobi ibaiek bat egiten duten muinoan kokatua, hiria itsas padurak lehorte eta urari tokia kentzearen emaitza da, eta erromatarren garaitik dago popultua. Erromatarrek beren kanpamendua bertan ezarri zuten, hiriko alde altuan, eta III. menderako zonaldeko gotorleku garrantzitsua zen, Lapurdum izenarekin. Segurtasun eza zela-eta, jendea honen inguruan hasi zen bere etxeak egiten, hiria jaiotz.

Hurrengo bi mendeetan germaniarrek inbaditu zuten eta 844an aldiz, bikingoek. Geroago normandiarrek etorri ziren, 982an Vaskoniako dukeak bota zituelarik. XII. eta XV. mende bitartean ingelesek hartu zuten menpean. Mende hauetan hiria

zabaldu zen, erromatar eremutik Aturirantz. Richard I. "Lehoi-Bihotz", Akitaniako duke eta Ingalaterrako erregeak, Baionako Forua onartu zuen, burgesiaren mesedetan eta nobleen aurka. Nobleen altxamendua deuseztu zuen eta hauek Uztaritzera joan ziren, Lapurdiko hiriburu izendatuz (Frantziako Iraultza arte izan zen).

Garai honetan Baiona, penintsula eta Ingalaterra arteko pasabide garrantzitsu bihurtu zen. Erdi Aroaren bukaeran, garai hartako azken teknologietan puntaren puntan zebilen eta ondorioz, hementxe egin ziren itsaso zabaleko lehen itsaontziak.

XVI.ean, Frantziak konkis-

■ Baionako katedralaren inguruko parkea.

tatu ostean, krisi ekonomikoa iritsi zen Aturriren bokalea lokaztu egiten baitzen. Konpontzeko, Louis de Foix ingeniariak ibaia desbideratzea Tortu zuen bokale berria Angelun kokatuz. XVII.era gune militar eta diplomatikoa bihurtu zen, baina funtzio militar honen ondorioz, merkataritza kaltetua suertatu zen. Urte hauetan Gaztelu berria eta gotorlekua eraiki eta Gaztelu zaharra indartu zen.

Pirinioetako Hitzarmenarekin (1659) oparotasun garaia heldu zen: Ternuan bakailaoaren arrantza, XVIII. mendean Frantziako koloniek merkatartza... ondorioz, burgesiak hiria edertzeari ekin zion. 1789ko iraultzan erregimen forala eta Baionako portuko esku-bideak abolitu ziren, erromatar harresiak berriztatu ziren, orduko arau militarretara egokituz.

XIX. mendearen amaieran, Aturriko olak irekitzean, hiria berriz ere birstortzen da, Napoleonen Inperioren galeraren osteko urte zailak igaro ondoren. I. Mundu Gerran ez zuen galera handirik izan, baina II. Mundu Gerran nazien esku izan zen 1944. urtera arte.

BAIONA HANDIA

Harresien artean babestua (batzuk 3 metroko altuerakoak), hementxe eraiki zuten erromatarrek beren kanpamendua, gaurko katedralaren inguruan. Angelutik gatzela, Aturri ibaia ezkerrean dugula, erdigunean topatuko dugun lehen

gauza Herriko Etxearen atzean dagoen frantziar estiloko lorategi klasiko bat dugu, jardín publikoa. Bertan Belle Epoque-ko kiosko bat dago, Turismo bulegotik gertu.

Esandako moduan, pixka bat aurrerago Udaltexea dugu, Askatasunaren plazan (Iraultzan hemen gillotina jarri zuten). Plaza honetan dagoeneko merkatal karrikak sortzen dira: Port Neuf, tipikoenetakoa, denda askorekin; Victor Hugo, dotoreagoa, XVII.-XIX. mendeko burdinazko balkoiak dituzten etxeekin, edo Rue de la Salies, animatuenetarikoa, Erdi Aroko adreilu edo zurezko etxeekin.

Victor Hugo, Salies, Orbe eta Port de Castets karrikak gurutzatzen diren gunean antzina "merkatal burtsa irekia" zegoen. Oinezko gunearen erdigunean gaude.

ANDRA MARI KATEDRALA

Euskal Herrian egindako gotikoaren maisularik handiena dugu. Baiona Handiko zonarik altuenean egonez, hiri osoa mendean hartzen du. XIII.-

XVI. mendeen artean eraikia, erromatar garaiko eraikin baten eta eliza erromaniko baten gainean egina omen dago, suzko edo gotiko flamigero estiloan.

Historian zehar galera handiak jasan ditu, batik bat suteen eraginez, baina Iraultzaren eragina ere izan zuen. Begira bestela

tinpano asko; hutsik daude. Zerura begirako orratz luzeak 1877an amaitu ziren.

Gurutze latindar planta du eta hiru barneluzego edo nabe. Korua eta absidea eraikinaren lehen planari dagozkio, eta beraz, zatirik zaharrena da, XIII. mendekoa. Barneluzego nagusian XIV. mendeko arku ojibarrak (altueran 27 metrora heltzen dira) eta beira eta leiho gotikoak (Genesiko eta Ebanjelioko gaiekin) nabarmentzen dira.

Halere, katedralaren zatirik azpimarragarriena sakristiako atari gotikoa da, Ebanjelioko pertsonaiak miresgarriro zizelkatuak dituen. Iparraldeko zatian arbortante ikusgarriak azpimarratuko ditugu. Klaustroa (kanpotik sartzen da), antzinako hilerriaren lekuan dago eta suzko edo flamigero estilokoa da. Katedralako bisita orduak hauek dira: 7:30etatik 12:00etara eta 15:00etatik 19:00etara. Igandetan 15:30etatik 18:30etara. Doan da, baina klaustroa 2,29 euro helduentzako.

Katedralaren inguruko kaleak hiriko tipikoenetakoa dira: etxe

■ Baionako hainbat kaletan salerosketak indar handia hartzen du.

polit eta mehararak, kale are estuagotan zehar, kolore biziz margotuak, girotsuak... Batez ere, Rue de Faures, de Luc eta d'Espagne-koak azpimarratuko ditugu.

GAZTELU ZAHARRA ETA HARRESIAK

Gaztelu zaharra (Château vieux) Gouverneurs-Thiers eta 11 de Novembre kaleen ertzean dugu, bere lau dorreekin batera. Ezin da bisitatu. Antzinako hobia zegoen lekuan egun lorategi batzuk daude. Hementxe bertan japoniar estiloko lorategi botaniko txikia dago (apiriletik urrira 15:00etatik 18:00etara zabalik eta ingande goizetan).

11 de Novembre kaletik hartuz (hildakoei eskainitako monumentu handia) Bv. Lachepaillet-etik igoz, harresi itxurako etxe estu eta lerrotatuak ikusiko ditugu (Lachepaillet, Rempart eta Tour de Soult kaleetan, harresien alboan). Harresietako paseo atsegin honek Urrobi ibairaino eramango gaitu.

BAIONA TTIPIA

Hau Errobi eta Aturri ibaien eta harresien artean dago. Ibaiei arteko erpina lehen gotorleku zen eta gaur egun Reduit plaza, Lavegerie kardinalaren estatuarekin. Errobiren urbazter

honetan Baiona eta Kanbo salerosketa-ontzien kaiak ziren: Agustin Xaho (azoka gune gaur egun), Galuperie (azokak egiteko prestatuak zeuden arkupeak, etxe koloretzu eta ederren azpian) eta Kortsarioen (Euskal Museoa dugu bertan, gure bizimodu eta kulturaren inguruko erakusketekin) kaiak.

Baiona Ttipia hiriko alderik girotuena da; Cordeliers, Panneau, Galuperie... karriketatik paseatu besterik ez dago horretaz konturatzeko. Denak St. Andre plazan amaitzen dira. Honen ondoan 1451ko Gaztelu berria dugu (Château Neuf), dorre biribil eta horma zabalekin (3 metroraio).

Laffitte kalean Bonnat museoa dugu Leon Bonnat margolari baionarraren omenez. Bertan bere margo eta erretratuez gain garai eta aro guztietako lanak ditugu: Rubens, El Greco, Muriello, Goya... Ordutegia: 10:00-12:30 eta 14:00-18:00 (jai eta astearteak ezik); ostiraletan 20:30ak arte.

SANTESPIRITU AUZOA

Aturriren beste aldean izen bereko eliza dugu (XV.ean egin, proportzio irregularretan), auzoa dominatuz izar itxurako gotorleku militarra (ezin da bisitatu), eta behean sinagoga judua.

Informazio Praktikoa

ANGELU

Turismo Bulegoa: Av. Chambre d'Amour 1. ☎ (0)5 59 03 77 01.

Polizia: Villa Lou Cantou 5 r 8 Mai.

☎ (0)5 59 63 84 64.

Gendarmetegia: Espainia Etorb. 62.

☎ (0)5 59 03 70 54.

Kotxe-tailerra:

Renault- Espainia Et 54 ☎ (0)5 59 03 98 13

Bankuak:

BNP- Chambre d'Amour Etorb. 1.

Arropa-garbilekua:

Lavomatic de la Chambre d'Amour - Chambre d'Amour.

Jatorduan:

Udala- Av. de l'Adour 165.

Pizzeria Pinocchio- Les Sables d'Or.

Hogan-Na-Da- Chambre d'Amour.

Lo egiteko:

***Hôtel de Chiberta et du Golf- Boulevard des Plages 104. ☎ (0)5 59 58 48 48.

Log. bikoitza 30-91 euro.

*Hôtel Fine- Av. Montbrun 46. ☎ (0)5 59 63 00 09. Logela bikoitza 23-29 euro.

Gazte-Aterpetxea- Route des Vignes 19 (Chiberta auz.). ☎ (0)5 59 58 70 00.

***Camping de Parme- Route de L'Aviation. ☎ (0)5 59 23 03 00.

BAIONA

Turismo Bulegoa (Syndicat d'Initiative):

Pl. des Basques. ☎ (0)5 59 46 01 46.

Herriko Etxea: Pl. de la Liberté.

☎ (0)5 59 46 60 60.

Polizia: Av. de Marhum 6. ☎ (0)5 59 46 22 22.

Udaltzaingoa: Allées Paulmy 2.

☎ (0)5 59 59 75 52.

Botikak: la kale guztietan.

Postetxea: Rue Jules Labat 11.

Bankuak:

BSCH- Pl. de Gaulle 2.

BNP- Pl. de la Liberté 1.

Crédit Agricole- Rue Thiers 21.

Dirua trukatzeko bulegoak:

Comptoir Bayonnais d'or et de change- Rue Jules Labat 1.

Basco Landaise de Change- Rue Thiers 17.

BAM- Rue du 49ème 1.

Kotxe-tailerra:

Garage St Esprit- Bv. Jean d'Amou 1.

☎ (0)5 59 55 17 18.

Kotxeak alokatzea:

Avis- Ste. Ursule 1. ☎ (0)5 59 55 06 56.

Arropa garbitzeko:

Laverie Saint Esprit- Bv. Alsace Lorraine 16.

Le Salon Lavoir- Rue Douer 7 (Pl. Montaut).

Hallwash- Rue d'Espagne 6.

Oroigarriak:

Chocolat Cazenave- Rue Port Neuf 19

Brouchican (Baionako urdaiazpikoa)- Xaho Kaia 20.

Irudia (oroigarriak-posterrak)- Jauregiberr Kaia 7.

Aladdin (artisautza)- Rue Poissonnerie.

Darou Village (artisautza)- Pontrique 8.

Jatorduan:

Francois Miura Egile-Jatetxea- Rue Marengo 24.

Aubergue du Cheval Blanc (egile-jatetxea)- Rue Bourg-neuf 68.

Euskalduna Jatetxea- Rue Pannecau 61.

Chaho Jatetxe-Erretergia- Rue des Cordeliers / Xaho Kaia kantoian.

Auberge Irrintzina Jatetxea- Rue Marengo 9.

Talo Jatetxea- Tonneliers Karrika 10.

Auberge du Petit Bayonne Jatetxea-

Rue Cordeliers 23.

La Chunga Jatetxea- Av. du Capitaine Resplandy 29.

Le Petit Chalut Jatetxea- Galuperie Kaia 24.

Agadir Jatetxe magrebiarra- Rue Ste. Catherine 3.

Tien Ammen Jatetxe asiarra- Bergeret Kaia 14.

Saudade Jatetxe portugaldarra- Jauregiberr kaia 15.

Le Caf Kafe-Erretergia- Rue Thiers 19.

Pizzeria La Nive- Jauregiberr Kaia 37.

Jan eta lo egiteko:

***Hôtel Le Grand- Rue Thiers 21.

☎ (0)5 59 29 62 00. Logela bikoitza 64-104 euro.

***Hôtel Loustau- Pl. République 1.

☎ (0)5 59 55 08 08. Logela bikoitza 59-69 euro.

**Hôtel des Basses Pyrennees- Rue Tour de Sault 12. ☎ (0)5 59 59 00 29. Logela bikoitza 38-47 euro.

**Hôtel Campanile- Av. du Grand Basque m 117.

☎ (0)5 59 55 95 95. Logela bikoitza 45-48 euro.

**Hôtel Confort inn Primevere- Av. du Grand Basque 117. ☎ (0)5 59 55 04 04. Logela bikoitza 44-49 euro.

**Hôtel de la Cote Basque- R. Maubec 2.

☎ (0)5 59 55 10 21. Log. bikoitza 27-59 euro.

**Hôtel Ibis- Bv. A. Lorraine 48.

☎ (0)5 59 50 38 38. Logela bikoitza 49-60 euro.

**Hôtel Adour- Pl. Ste. Ursule.

☎ (0)5 59 55 11 31. Logela bikoitza 30-46 euro.

*Hôtel San Miguel- Rue Ste. Catherine 8 bis.

☎ (0)5 59 55 17 82. Logela bikoitza 26-34 euro.

TS*Hôtel Amatcho- Av. Mal Sault 27.

☎ (0)5 59 63 37 18. Log. bikoitza 30-46 euro..

Lo egiteko:

*Hôtel des Arceaux- Rue Port Neuf 26.

☎ (0)5 59 59 15 53. Logela bikoitza 21-38 euro.

**Hôtel Monbar- Rue Pannecau 24.

☎ (0)5 59 59 26 80. Logela bikoitza 24-30 euro.

*Hôtel des Basques- Pl. Paul Bert.

☎ (0)5 59 59 08 02. Logela bikoitza 21-26 euro..

***Camping La Cheneraie- RN 117, Pabera bidean (Route de Pau).

Denbora-pasak

Kike Amonarrizen
Umorea

ABLITASTARRAK ZERURA

Caskante inguruan auto istripua gertatu, eta lau ablitastarrak zerura igo dira zuzenean. Han San Pedrok hartu ditu eta:

- Oraindik erabaki gabe daukat zuek nora bidali eta galdera batzuk egin nahi dizkizuet. Ea zu! Zatoz hona!

Lehenengo ablitastarra hurbildu zaio eta San Pedrok:

- Zuk zer egin duzu zure denboran behealde horretan?
- Nik? Bada... Ezer berezirik ez... Musean jokatu eta mekaguendioska aritu!
- Baina zer diozu? Zoaz agudo infernura!

Bigarrenari deitu eta galdera bera:

- Jakin al daiteke zuk zer egin duzun bizitzan?
- Nire lagunak esandakoa: musean jokatu eta mekaguendioska aritu!
- Infernura zu ere!

Hirugarrenak, lagunei zer gertatu zaien ikusita, zerbait asmatu beharra samatu du:

MANIXUTA?

2A2PIAK
BATMAN

Asteko Lokuzioa

BILDOTSO

Itxuraz otzana eta benetan anker eta gaiztoa denaz esaten da

**EZ FIDA BILDOTSO HORRI; GUTIEN USTEAN
KOSK EGINGO DINK!**

LOBO CON PIEL DE CORDERO /
LOUP DÉGUISE EN AGNEAU / WOLF IN A SHEEP'S SUIT

- Eta zuk? -San Pedrok serio demonio-.

- Nik? Familia aurrera atera... Lana gogotik egin eta zazpi manamenduak betetzen saiatu.

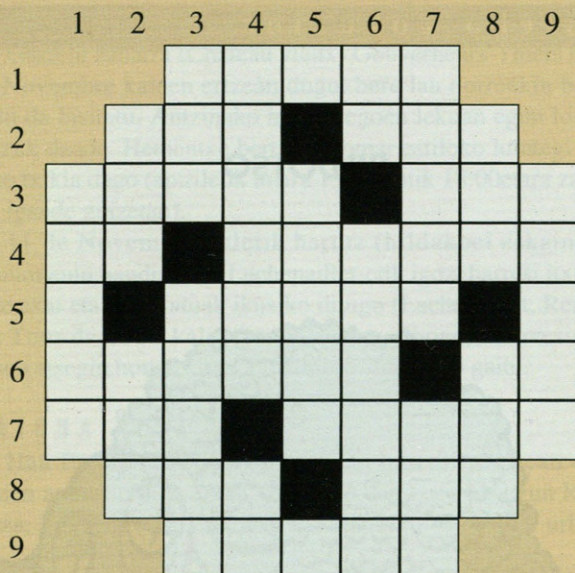
Hori entzuterakoan, laugarren ablitastarra, lagunak hanka sartu duela ohartu da eta atzetik, disimuluan eta ahots baxuan:

- Hiru gehiago!

Eta erantzuten ari zen ablitastarrak:

- Hordago, mekaguendios!

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

- 1.- Mundaka aurreko uhartea. 2.- Ore jangarri.
Denbora tarte. 3.- Kristauen tenplua. Erdi,
hitz elkarketan. 4.- Dago. Ataurrea. 5.- Bokala.
Fruitu mota. Kontsonantea. 6.- Txalupa. Ogi, hitz elkarketan.
7.- Nire. Arabako herria. 8.- Modua. Bihi.
9.- Mendiko atea.

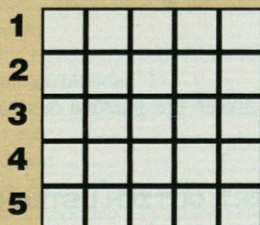
GOITIK BEHERA

- 1.- Edari. 2.- Edo. Emakume izena.
3.- Landare mota. Irten. 4.- Izaki bizidun ornogabe.
Kanpo, landa. 5.- Bokala. Saila. Bokala.
6.- Musika nota. Nebak. 7.- Antzokia. Edo.
8.- Gaixo. Nahastura trinko.
9.- Kolpea.

Ekar bosteko hori!

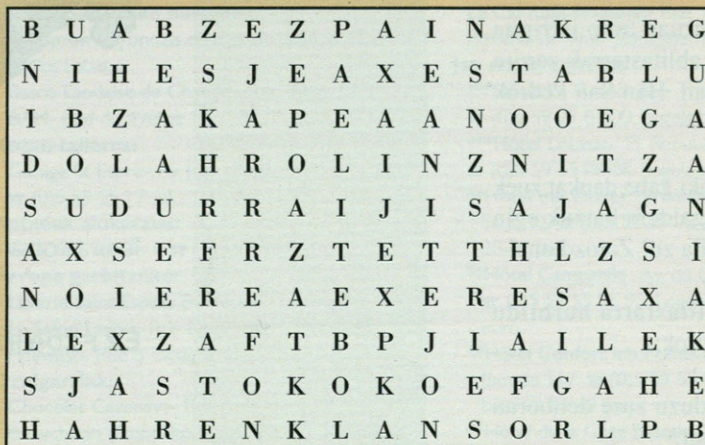
Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1 2 3 4 5

1. Ez estu. 2. Basapiztia. 3. Lan-
dare mota. 4. Euskal lurraldea.
5. Pl., Italiako diru zaharra.

Letra Zopa

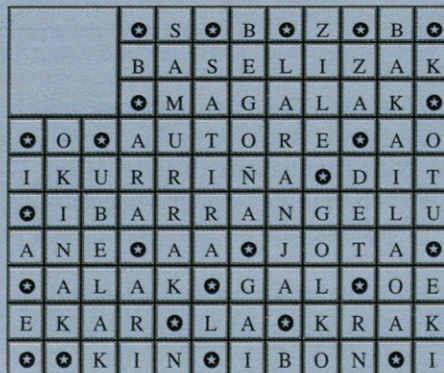
Aurki itzazu
letra zopa
honetan
aurpegiko
8 atalen
izenak.
Hitzak
ezker
eskuin,
goitik
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

AHITZEMAILEAAKGB
NBPHAXUALKIEHJOA
TAERKIAHLEKRUSNN
ZJXSSESZENAURREAB
EASEAEGXLOHALTOA
ZALJDUUKPIZINJIL
LSGIENLUHNDFORGI
EGIRHDIKLAIAMAZN
AURREARGIAKGXOIA
EHXRAIKOTANEZSEN

8ko txikian

1. Aletogia. 2. Aratuste. 3. Sarieta. 4. Hautagai.
5. Igogailu. 6. Elizkoia. 7. Biologia. 8. Abaildua.
9. Iraupena. 10. Arranoak. 11. Mantarra. 12. Biguinak.

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Gizon. 2. Bat. Gag. 3. Lerak. Sai. 4.
Er. Lasaia. 5. K. Minak. 1. 6. Abiatu. Do. 7. Kor. Unaia.
8. Zut. Ago. 9. Ataka.

Goitik behera: 1. Lekak. 2. Ber. Boz. 3. Gar. Mirua. 4.
Italia. 11. 5. Z. Kantu. A. 6. Og. Saunak. 7. Nasak. Aga.
8. Gai. Dio. 9. Iaiota.

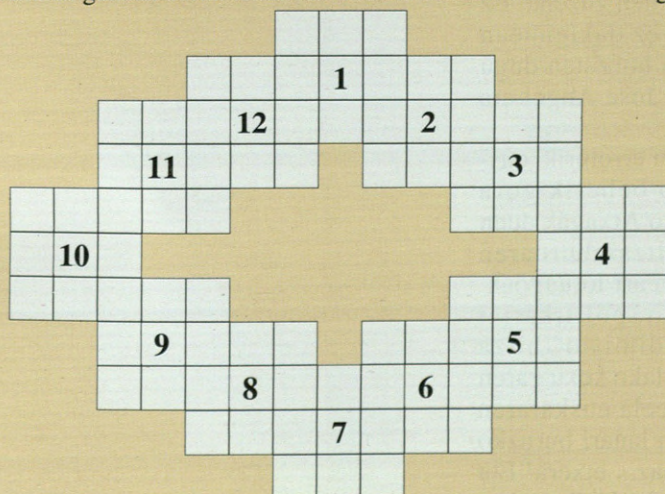
Hitz Gezidunak

	XI. hil	▼	Epetan	▼	Deitura	▼	Karate egi- ten duena	▼	Kaltzio oxidoa
	Eginbideak		Barazki mota		Iridioa		Bokala		
	▶		▼		▼		▼		▼
	Basapizti mota	▶					Jainko egiptoarra	▶	
	Igo						Bazeukaten		
Txingurria	▼	Asiako estatua	▶	▼		Adar	▶	▼	
Izena		Zeharo aldatu				Kontso. errep.			
▶		▼			Auzapez	▶	▼		
					Gai gorri lurrintsua				
Oinarrizko edaria	▶			1000	▶	Kobazuloa	▶		
Garraio mota				Lasai		Ate, hitz elkarketan			
▶			▼			▼	Zaren horrek	▶	
							Bokala		Edari al- koholdun
Rutenioa	▶		Zuhaitz mota	▶			Jatorri atzizkia	▶	▼
Metal garestia			Ez eme				51		
▶			▼				Egile atzizkia	▶	Oxigenoa
							Kontso- nantea		Bokala
Haizea	▶					Zeunden	▶	▼	

Pertsonaia: Real Sociedad futbol taldeko jokalaria

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Jantzki mota
- 2.- Askatzearen ondorioa
- 3.- Etxafuegoak
- 4.- Zaldiaren oihu
- 5.- Iturri konpontzailea
- 6.- Ondasun higiezina
- 7.- Jostorratza
- 8.- Zango atala
- 9.- Makalaldi
- 10.- Babestu
- 11.- Ogi saltoki
- 12.- Jertse

ALBERTO ELOSEGI

ANDONI EGAÑA

UN CAFECONLECHE

Euskaldunoi buruzko gauzak pentsatu ahal izateko toki bakarra geratzen zait: erdaldunen tabernak. Inoiz edo behin aipatu izan dut, duen arrazismo-punttua saihesteko ahaleginik egin gabe -ez baita inoren ez inorentzako tabernarik, propio hala izendaturik behintzat gure inguruan- "erdaldunen tabernatan" baino ez dudala aurkitzen sosegurik gogoetarako. Han inork ez du bezperako bertso-saioari buruz galdezka hasteko joerarik. Han bakeak asko balio duela ulertzen dute. Han "Marca" kafesnez zipristindua da mostradore ertzeko nagusi. Eta alferrik da hala ere. Zurrumbiloan gabiltzalako edo, -gehi-giak dakar gutxiegi- gaitz da egun ezeri buruzko, ezer tajuzkoari buruzko iritzirik, iritzi tajuzkorik, izatea.

OTEIZARENARI buruzko iritzirik ezin osa dezaket. Datuak bai, nahi adina dauzkat. Astia dut eskas datuak bere tokian kokatu eta zuzen edo oker, uste jakin batean sustraitzeko ere. Axaletik irakurri ditut Fundazioaren gaineko albisteak. Batzuren jarrerak eta besterenak. Jorge bera gaisorik egon dela jakiteko adina ere irakurri dut. Baina neumonia bi eratan ikusi dut idatzia: "p" hasieran duela eta hura gabe. Eta ez dakit zein den zuzena. Ez dut astiarik. Zer egin ez dakigunean lagunei jaramon egitea hobesten dugu horrelakoetan eta ni... Jose Angel eta enparauekin nago.

Ez dakit, ez dut iritzi erroturik, euskara gainbehera edo behetik gora doan. Ez dakit Bernardo Atxagak duen arrazoi edo-ta Euskaltzainburuaren esanak diren errealitateari lotuagoak. Dakidana da, hori bai, politikariei buruz ari garelarik "dimisio" hitza gutxitxo entzuten dugulako kexu garen neurrian behar genukeela euskararen inguruko profesionalen lanari buruzko arrenkura. Gaizki bagoaz... etxera! Eta horrek denontzat balio du: Unibertsita-

teko irakasle, Euskara teknikari, Ikas-tetxeetako zuzendari, hedabideetako langile, artista... Ikusten nola ez dudan aski astia pentsatzen jartzeko?

Neurenean ere kamuts sentitzen dut burmuina. Ez nuke jakingo esaten bertsolaritzak ze norabide daraman eta are gutxiago norabide hori den zuzenantzekoa. Ez dut behialako grinarik, pentsatzeko gehienbat astia erabiltzen dutenei erantzuteko ere. Astiarik ez dudalako.

EUSKALDUNON gauzei buruz pentsatze aldera, erdaldunen tabernatara maizago joaten hasi behar dut. Maizago joaten segi behar dut esango zukeen Groucho Marxek. Datu gutxiago behar dut eta gogoetarako denbora gehiago. Etsi etsi ere ez bait dut egin. Apenas nire ahotik entzungo duzuen lanpeturik nabilela. Bi ume ditudala ez dut aitzakiatzat sekula erabili izan. Eta ez naiz iluntzero Soziedadeko lagunartek askiesten dutenatarikoa. Konponbidea izan, badut. Denbora kontua da dena ●

"Neurenean ere kamuts sentitzen dut burmuina. Ez nuke jakingo esaten bertsolaritzak ze norabide daraman eta are gutxiago norabide hori den zuzenantzekoa. Ez dut behialako grinarik, pentsatzeko gehienbat astia erabiltzen dutenei erantzuteko ere. Astiarik ez dudalako"

Euskal Herriko kultur agenda

"Zer egin dezaket asteburuan?"

"Non eskaintzen dituzte antzerki ikastaroak?"

"Non eta noiz jotzen du nire talde gogokoenak?"

The image shows a screenshot of the 'gureagenda' website interface on the left and a computer monitor displaying the 'Sareko ARGIA' website on the right. The 'gureagenda' interface includes a header with the logo and date '2001-11-21 Asteazkena', a list of menu items like 'Gure gomendioa', 'Agenda egunez-egun', 'Bilaketak', 'Informazioa bidali', 'Ohar eta iritziak', 'Gure Agenda', and 'Kulturaren Aurkibidea', and a 'Bilaketa' section with a search box and a 'Bilatu' button. The monitor shows a website with the 'Sareko ARGIA' logo and 'gureagenda' text.

INFORMAZIOA JASOTZEKO TRESNA

- Antzerkia, dantza, musika, erakusketak, kontzertuak, lehiaketak, bertsolaritza, hitzaldiak, ikastaroak, literatura, jardunaldiak...
- 6 hilabeteko aurreikuspenak eta artxiboa
- Euskal Herri osoko informazioa

INFORMAZIOA EZAGUTARAZTEKO TRESNA

Zure informazioa "Gure Agendan" automatikoki agertzea oso erraza da:

1. "Informazioa bidali" tekla sakatu
2. Sarrera gakoa lortu
3. Informazioa bidali

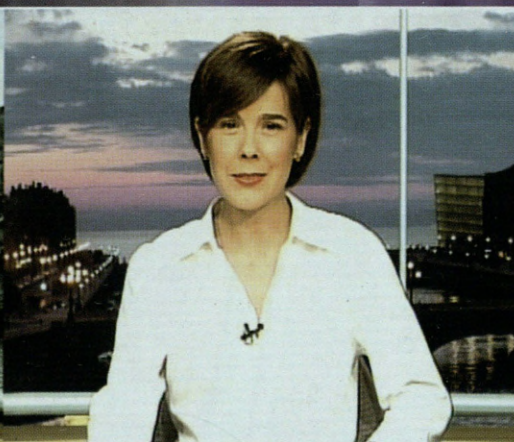
BERRI ONAK

EGUERDIAN, ALBISTEAK EUSKARAZ

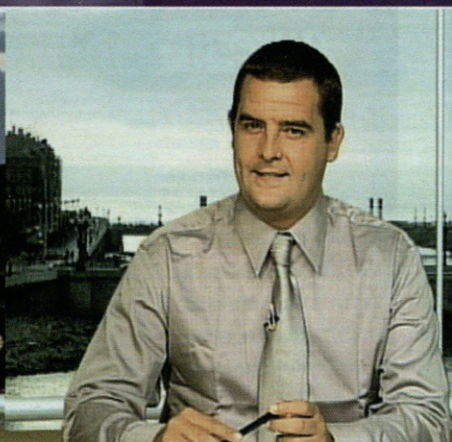
Astelehenetik ostiralera, 14:30etan

IKER ESTALA

ANA ARANBERRI

ION LOPEZ

Gipuzkoako Telebista Berria

Ikusi nahi bagaituzu
tel.: 943 42 12 15

